

ANARŞİZM ÇEŞİTLERİ NELERDİR ?

Anarşistler, bazı temel fikirleri tümü paylaşmakla beraber, insan **hürriyetine** özgürlüğüne en uygun ekonomik düzenlemeler konusundaki görüşlerine dayanılarak bazı geniş kategorilerde sınıflandırılabilirler. Ancak tüm anarşist görüşler temel bir yaklaşımı paylaşırlar. Rudolf Rocker'ın sözleriyle:

" Sosyalizmin kurucularıyla ortak olarak Anarşistler, tüm ekonomik tekellerin yıkılmasını; kullanımı hiçbir ayırım yapılmadan herkese açık olmak üzere, toprak ve üretim araçlarında ortak mülkiyeti talep ederler; çünkü kişisel ve toplumsal özgürlük, ancak herkese eşit ekonomik imkanların sağlanması temelinde tasavvur edilebilir. Bizzat sosyalist hareketin içinde **[yer alan]** Anarşistler, tarihte ekonomik sömürünün her zaman siyasi ve toplumsal baskı ile yan yana bulunması nedeniyle, kapitalizme karşı savaşımın siyasi gücün tüm kurumlarına karşı savaşım olduğu görüşünü temsil ederler. İnsanın insan tarafından sömürüsü ile insanın insan üstündeki tahakkümü birbirinden ayrılamaz ve her biri diğzerinin koşuludur" (**Anarko-Sendikalizm**, s. 17-18, s. 62-3).

İşte bu genel çerçeve içinde anarşistler görüş ayrılıklarına sahiptirler. Her ne kadar her birinin ekonomik düzenlemeleri tamamı ile birbirini dışlamasa da, temel ayırım "**bireyci**" ve "**toplumsal**" anarşistler arasındadır. Bunlardan toplumsal anarşistler (komünist-anarşistler, anarko-sendikalistler ve benzerleri) her zaman geniş bir çoğunluğu oluştururken, bireysel anarşizm ise genel olarak ABD ile sınırlı kalmıştır. Bu kısımda anarşist hareket içinde yer alan bu ana akımlar arasındaki farkları ortaya koyacağız. Az ileride anlaşılacağı üzere, hem toplumsal hem de bireyci anarşistler devlet ve kapitalizme karşı çıkarken, özgür toplumun doğası (ve **buna** nasıl ulaşılacağı) konusunda birbirlerinden farklılaşırlar. Kısacası, toplumsal anarşistler, toplumsal sorunlara komünal çözümler bulunmasını ve iyi bir toplumun (yani bireysel özgürlüğü koruyan ve geliştiren bir toplumun) komünal bakış açısının olması gerektiğini savunurlar. Bireyci anarşistler ise, isimlerinden de anlaşılacağı üzere, bireysel çözümlerin taraftarıdır ve yine iyi bir toplumun bireysel bakış açısına sahip olması gerektiğini savunurlar. Ancak, bu okulların ayrılıklarının onların ortak noktalarını gölgelemesine müsaade etmemeliyiz; yani bireysel özgürlüğü azamileştirme, devlet ve kapitalist hakimiyet ile sömürüyü sona erdirme istekleri.

Bu belli başlı anlaşmazlıklara ek olarak anarşistler sendikalizm, pasifizm, "yaşam tarzı", hayvan hakları ve diğzer bazı konularda da görüş ayrılıklarına sahiptirler; ancak, **bunlar önemli olmakla beraber sadece** yine de bu ayrılıklarına rağmen aslında anarşizmin farklı yönleridirler ni temsil etmektedir. Bazı temel fikirler hariç olmak üzere, anarşist hareket (aynen yaşamın kendisinin olduğu gibi) devamlı bir değişim, tartışma ve düşünce süreci içindedir --özgürlüğe oldukça faazla değer veren bir hareketten bekleneceği üzere.

Kağıtlarımızı açık oynamak için, bu SSS [Sıkça Sorulan Sorular]'ın yazarları kendilerini anarşizmin "toplumsal" kanadı içine yerleştirmektedirler. Bu, bizim bireyci anarşizmle ilintili birçok önemli fikri göz ardı edeceğimiz anlamına gelmez, biz sadece hem bireysel özgürlüklerin var olması için gerekli güçlü bir temeli oluşturmakta, hem de bizim yaşamayı arzuladığımız toplumu daha yakından temsil etmesi noktalarında, toplumsal anarşizmin modern toplum için daha uygun olduğu görüşündeyiz.

A.03.1 BİREYCI VE TOPLUMSAL ANARŞİSTLER ARASINDAKİ AYRIMLAR NELERDİR?

Her ne kadar bu iki kampta yer alan anarşistler diğer kampın önerilerinin bir çeşit devlet yaratılmasıyla sonuçlanacağını iddia etseler de, toplumsal ve bireyci anarşistler arasındaki farklılıklar çok büyük değildir. Her ikisi de devlet-karşıtı, otorite-karşıtı ve anti-kapitalist'dir. Temel farklılıkları iki yönlüdür.

Birincisi, hemen, şu anda yapılması gereken eylem yöntemleriyle ilgilidir (ve yani anarşinin ortaya çıkacağı tarzla ilgili) **ilgilidir**. Bireyciler, genellikle --yardımlaşma bankaları, birlikler, komünler gibi-- eğitim ve alternatif kurumların oluşturulmasını **tercih ederler** öncelik verirler. Grev ve diğer şiddet-dışı toplumsal protesto biçimlerini genellikle desteklerler (kira grevleri, vergilerin ödenmemesi vb.). Onlar, bu tip faaliyetlerin mevcut toplumu giderek hükümete karşı, böylece de anarşist bir topluma doğru geliştireceğini iddia ederler. Asıl olarak devrimci değil, evrimcidirler ve toplumsal anarşistlerin devrimci durumlar yaratmak için doğrudan eylem kullanma yöntemlerini onaylamazlar. Onlara göre devrim, kapitalist mülkiyete el koymayı, yani otoriter araçların kullanılmasını gerektirdiği için anarşist ilkelerle çelişir. Bunun yerine, (yardımlaşma bankaları ve kooperatifler çerçevesinde temellendirilen) yeni ve alternatif bir ekonomik sistemin araçlarıyla kullanılarak **mülkiyet tarafından toplumdaki zenginliğin topluma geri iade edilmesini** servetin, mülkiyetin ortadan kaldırıldığı bir topluma ulaşmayı hedeflerler. **Anarşizmin** el koymayla değil, reform aracılığıyla **meydana gelmesiyle** sağlanan anarşizmle böylece genel "toplumsal tasfiye" [*liquidation*] kolaylaşacaktır **ca** gerçekleştirilebilir.

Toplumsal anarşistlerin çoğu eğitimin ve (liberter birlikler gibi) alternatifler yaratılmasının gerekliliğini kabul ederler, ancak bunların kendi başlarına yeterli olmadığına inanırlar. Her ne kadar toplumsal mücadelelerle kapitalizmin içinde gerçekleştirilecek reformların liberter eğilimleri arttırmasının önemini gözardı etmeseler de, kapitalizmin parça parça reforme edilerek anarşizme dönüştürülebileceğini de düşünmemektedirler. Aynı zamanda otoriteyi (ister devlet olsun, isterse kapitalist) yıkmamanın otoriterce olmadığından hareketle, devrimin anarşist ilkelerle çatışma içinde olduğunu da düşünmezler. Yani, toplumsal devrimle kapitalist sınıfın tasfiye edilmesi ve devletin yıkılması; büyük bir çoğunluğu yöneten ve sömürlere karşı yürütüldüğü için doğası itibariyle otoriter değil, liberter bir harekettir. Kısacası, toplumsal bir devrimle kapitalist sistemi yıkmayı çabalarırken sistemin içindeki liberter eğilimleri güçlendirmeye çalışan toplumsal anarşistler, genellikle evrimci ve devrimcidirler. Ama bazı toplumsal anarşistlerin tamamen evrimci olmasından anlaşılacağı üzere, bu farklılık toplumsal anarşistleri bireycilerden ayıran en önemli farklılık değildir.

İkinci temel ayırım noktası ise önerilen anarşist ekonominin biçimiyle **ilgilidir** hakkındadır. Bireyciler, toplumsal anarşistlerin ihtiyaç-temelli sisteminin yerine, **bölüşümün** [dağıtımın] piyasa-temelinde yapıldığı bir sistemi tercih ederler. Her ikisi de mevcut kapitalist mülkiyet sisteminin ortadan kaldırılması gerektiği konusunda hemfikirdir ve kullanım hakları mülkiyet haklarının yerini almalıdır (yani rant, faiz ve kârın --ya da bireysel anarşistlerin bu kutsal olmayan üçlemeyi adlandırırken tercih ettikleri isimle "**tefecilik**"in [*usury*]-- ortadan kaldırılması). **Aslında** Öz olarak, her iki akım da Proudhon'un klasik çalışması **Mülkiyet Nedir?**'in görüşlerini takip ederek, özgür toplumda kontrolün [*possession*, kontrol hakkı, zilyet] mülkiyetin yerini alması gerektiğini savunurlar (anarşistlerin mülkiyet hakkındaki görüşlerinin tartışması için **Kısım B.03**'e bakınız).

Ancak, bu kullanım-hakları anayapısı içinde anarşizmin iki okulu farklı sistemler önerirler. Toplumsal anarşistler **genellikle** komünal (ya da toplumsal) sahiplik ve kullanımı savunurlar. Bu kullandığınız şeylerin yaratılmasında kullanılanlar hariç, kullandığınız şeyler için kişisel sahipliğin hala var olduğu, ancak üretim ve bölüşüm araçlarında toplumsal sahipliğin olduğu bir sistemi ifade eder. **Bu nedenle**, "*kolunuzdaki saat sizindir, ancak saat fabrikası insanlara aittir*" Alexander Berkman, **Anarşizmin ABC'si**, s. 68). Berkman, "*güncel fiili kullanımın yegane ünvan olacak sadece bir tanımlama olduğunu --*

sahiplilik değil ama kontrol için" diye devam eder. olduğunu, ve "Örneğin, kömür işçilerinin örgütü kömür ocaklarının başında olacaklardır; ancak sahibi olarak değil de işleten bir mümessil [agency] olarak ... Topluluğun çıkarları doğrultusunda faydasına işbirliğiyle idare edilen kolektif sahiplik, kâr [güdüsüyle] yönetilen beslenen özel kişisel mülkiyetin yerini alacaktır" (**Anarşizm Nedir?**, s. 217, aynı yer (a.y.), s. 69).

Bu sistem işçilerin kendinden yönetimine [özyönetim, işçilerin kendi kendilerini yönetmesi] ve (çoğu toplumsal anarşiste göre) emeğin ürününün serbest paylaşımına ilkelerine (yani paranın olmadığı bir ekonomik sisteme) dayanır. Bunun sebebi, "her şeyin karşılıklı olarak birbirine bağlı olduğu, her üretim dalının geriye kalanlarla sıkı sıkıya kenetlendiği endüstrinin günümüzdeki durumunda, endüstrinin ürünleri için ayrı ayrı kökenler iddia etme girişiminin savunulamaz bir şey olmasıdır". Bu veriliyken, "birikmesi için tümünün katkı yaptığı zenginlik içerisinde her birinin payını takdir etmek" imkansızdır; dahası, "emek aletlerinin ortaklaşa sahiplenilmesi beraberinde zorunlu olarak ortak emeğin meyvelerinden de ortaklaşa zevk alınmasını getirir" (Kropotkin, **Ekmeğin Fethi**, s. 45 ve s. 46). Bununla toplumsal anarşistler basitçe herkesçe üretilen toplumsal hasılanın [ürünün] herkes[in erişimine açık] olacağını ve üretken bir şekilde topluma katkıda bulunan her bireyin ihtiyacı olanı alabileceğini ifade ederler (**Kısım I.02.2**'de tartıştığımız üzere, bu ideale ne kadar çabuk ulaşabileceğimiz tartışmalı olan bir noktadır). Karşılıklılar [*mutualists*] gibi bazı toplumsal anarşistler, bu tip bir liberter hüriyetçi (veya özgür) komünizm sisteminin karşındadırlar, ancak genel olarak toplumsal anarşistlerin ezici çoğunluğunun paranın, dolayısıyla da alım-satımın kullanımının sona ermesini sabırsızlıkla beklemektedir ve böylece alım-satımın ortadan kalkması konusunda hemfikir olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, hepsi, anarşinin "kapitalistlikle ve mülkiyetle ilgili sömürünün her yerde sona ermesi"ni ve "ücret sisteminin" --[ister Proudhon gibi] "eşit ve adil bir değişim[le]" olsun isterse (Kropotkin gibi) özgür paylaşım ile olsun-- "lağvedilmesi"ni ifade ettiğini kabul eder (Proudhon, **Genel Devrim Fikri**, s. 281).

Bunun tersine, bireyci anarşistler (karşılıklılara benzer şekilde) bu kullanım-hakları sisteminin işçilerin emeğinin ürününü de içermesini kabul etmezler. Bireyci anarşistler, toplumsal sahipliğin yerine, işçilerin kendi üretim araçlarına sahip olacağı, emeklerinin ürününü serbestçe diğer işçilerle değişebilecekleri, daha piyasa temelli bir sistem önerirler. Kapitalizmin **aslında**te serbest piyasa olmadığını iddia ederler. Aksine, kapitalistler, ekonomik ve toplumsal **iktidarlarını** güç **oluşturmak** yaratmak, ve sonra da onu **korumak için** (gerçek diğer bir deyişle emekçi sınıfı için piyasa disiplini, yönetici sınıf için ise devlet yardımı) korumak için, devlet aracılığıyla [adeta] piyasayı zincire vurmuştur. **Devletin yarattığı bu** İşte bu devlet tekellerini (para, toprak, dış ticaret tarifesi ve patent) **tekelleri** yaratmıştır, ve kapitalist mülkiyet ilişkilerinin devletçe uygulanması, ekonomik eşitsizlik ve sömürünün kaynağıdır. Hükümetin ortadan kaldırılmasıyla, **gerçek** serbest rekabetin oluşacağını, bunun da kapitalizm ile kapitalist sömürünün sona **ermesine neden olacak, bunu güvence altına alacaktır** onun gelmesini sağlayacağını savunurlar (bu argümanın mükemmel bir özeti için bakınız, Benjamin Tucker'ın **Devlet Sosyalizmi ve Anarşizm**).

Bireyci anarşistler (toprak hariç) üretim araçlarının bireysel emeğin ürünü olduğunu öne sürerek, bu nedenle insanların isterlerse kullandıkları üretim araçlarını satabilmeleri gerektiğini savunurlar. Ancak kapitalist anlamdaki mülkiyet haklarını redderek, onun yerine "ikamet [*occupancy*, işgal, kullanmak amacıyla ele geçirilmesi] ve kullanım" sistemini desteklerler. Eğer üretim araçları, örneğin toprak, kullanılmıyorsa yeniden ortak mülkiyete dönüştürülür ve diğerlerinin kullanımına sunulur. **Karşılıklılık denilen bu sistemin** Onlara göre bu sistem --bunu karşılıklılık olarak adlandırılırlar-- üretimin işçilerce kontrolüne sağlayacak, ve kapitalist sömürü ile tefeciliği sona **ermesine neden olacağını** düşünürler direcektir. Bunun sebebi ise "ikamet ve kullanım" rejiminin, mantıksal ve pratik olarak, ücretli emeğe uygun hale getirilememesidir. Eğer bir işyerinin onu işletecek bir gruba ihtiyacı varsa, o halde onu kullanacak bir grup tarafından sahiplenilmelidir. Eğer bir birey ona sahip

olduğunu iddia ederse ve gerçekte bir kişiden fazla kişi kullanıyorsa, o halde "ikamet ve kullanım" açıkça ihlal edilmektedir. Aynı şekilde, [işyerinin] sahibi işyerini kullanmak için başkalarını istihdam ederse, o halde patron işçilerin emeğinin ürününe el koyabilir, böylece de emeğin tüm ürünü alması düsturu ihlal edilir. Bu nedenle, bireyci anarşizmin ilkeleri anti-kapitalist sonuçlara işaret eder (bakınız [Kısım G.03](#)).

Bu ikinci ayırım en önemli olanıdır. Bireyci, bir topluluğa katılmaya zorlanmaktan ve böylece özgürlüğünden (diğerleriyle serbestçe değişim yapmaktan) yoksun bırakılmaktan çekinir. Max Stirner bu durumu iyi saptamıştır; özgürlüğü dahil olmak üzere) "Komünizm, tüm kişisel mülkiyeti ortadan kaldırarak, genellik ya da kolektivite adı altında beni bir başkasına, yani genellik ya da kolektiviteye daha fazla bağımlı hale getirir... {bu ise} üzerimde serbest hareketimi sınırlayan egemen hakim bir gücün oluşması durumudur. Komünizm doğru bir şekilde bireysel mülk sahiplerden çektiğim baskıya karşı isyan eder; ama bundan daha korkunçu ise kolektivitenin ellerine verdiği kudrettir güçtür" (Bircik ve Kendisi, s. 257). Benzer şekilde Proudhon komünizmde komünün mülk sahibi haline geldiğini, bu nedenle kapitalizm ile komünizmin her ikisinin de mülkiyete ve otoriteye dayandığını söyleyerek, komünizm aleyhinde konuşur e karşı durur (Mülkiyet Nedir? adlı kitabının "Komünizmin ve mülkiyetin özellikleri ve mülkiyet" adlı kısmına bakınız). Bu nedenle, bireyci anarşistler, komünizmin bireyi toplum veya komüne tabi kıldığı noktasından hareketle, toplumsal sahipliğin bireysel özgürlükler için tehdit oluşturduğunu söyler. Yine toplumsallaşma, bireysel ahlâğı dikte etmesinin yanı sıra gözönüne alındığında, "toplum"un işçiye ne üretmesi ve emeğinin ürününden ne alması gerektiğini söylemediği nedeniyle noktada toplumsallaşmanın emeğin kontrolünü fiili olarak imkansız kılacağından çekinirler. Gerçekte, komünizmin (ve genelde toplumsal sahipliğin) patronların otoritesi ve sömürüsü yerine, "toplum" tarafından yapılanı koyması nedeni ile kapitalizme benzer olacağını söylerler.

Söylemek gereksiz, ancak toplumsal anarşistler bu görüşleri kabul etmezler. Stirner ve Proudhon'un yorumlarının tamamen doğru olduğunu, ancak bunların sadece otoriter komünizm hakkında [geçerli olduğunu söylerler]. Kropotkin'in söylediği gibi, "1848 ve öncesinde, [komünizm] kuramı, Proudhon'un bunun hürriyet özgürlük üstündeki etkileri hakkındaki güvensizliğini tamamen haklı çıkaracak şekilde ileri sürülmüştü. Eski Komünizm fikri, yaşlıların ya da bilim adamlarının katı kurallarla rahipleri yönlendirdiği ruhban komünlerine ait bir düşüncesi idi. Eğer insanlık böyle bir komünizme doğru yönelseydi, hürriyet özgürlüğün ve bireysel enerjinin son kısıntıları da yok edilmiş olacaktı" (Kendiniz İçin Davranın, s. 98). Kropotkin daima komünist-anarşizmin 1870'lerde başlayan yeni bir gelişme olduğunu ve onu bilemeyecekleri için bu nedenle 1870'lerden kalma Proudhon ile Stirner'in tarafından yapılan uyarılarının ona karşı söylenmiş kabul edilemeyeceğini savundu.

Toplumsal anarşistler, bireyin topluma tabi olmasının aksine, komünal sahipliğin, her ne biçimde almış olursa olsun mülkiyet sahibinin gücünü ortadan kaldırarak, yaşamın tüm yönlerinde bireysel hürriyeti özgürlüğü korumak için gereken ana çerçeveyi oluşturacağını savunurlar. Bunun yanı sıra, komünist anarşistler, tüm bireysel "mülkiyet"in yok edilmesi görüşünün aksine, bireysel malların [possessions] sahipliğin ve bireysel alanın önemini farkındadırlar. Bu nedenle Kropotkin komünizmin, "hep aynı evin içinde yaşamayı gerektiren ...ve bu nedenle de hep aynı 'erkek ve kız kardeşler'le birarada olmayı zorunlu kılan ... bir aile modeline benzer şekilde içinde tüm toplumu yönetme arzusunun, ... her bireye olabildiğince özgürlük ve ev hayatı sağlamayı garantilemeyi denemenin aksine, herkese bu şekildeki 'büyük aile'yi dayatmasının en büyük hatası" olduğunu söyler (Küçük Topluluk Deneyimleri ve Neden Başarısız Oldular, s. 8-9). Anarşist-komünizmin hareketin amacı, yine Kropotkin'den alıntılarsak, "biçilen toplanmış veya imal edilen üretilmiş olan ürünün, kendi evinde nasıl arzularsa öyle tüketmesi serbestliğini tanıyacak şekilde herkesin kullanımında" sunmaktır olmasını sağlamaktır (Anarşizmin Sosyalist Düşüncenin Evrimindeki Yeri, s. 7). Bu, bireysel zevk ve arzuların, --toplumsal anarşistlerin işçilerin kendinden yönetimlerinin yılmaz destekçileri olduğu

noktasında, hem üretimde, **hem de** tüketimde-- böylece de yani bireyselliğin ifade edilmesini sağlayacaktır.

Bu nedenle, toplumsal anarşistlere göre, Bireyci Anarşistlerin komünizme karşı çıkmaları yalnızca devlet [komünizmine] veya otoriter komünizme karşı çıkma bağlamında geçerlidir olsa da ve komünist-anarşizmin temel doğasını ihmal eder. Komünist anarşistler bireyselliğin yerine topluluğu komünlikle koymazlar değiştirmezler, sadece komünü bireyselliği savunmakta topluluğu kullanırlar. Bireyci Anarşistlerin çekindiği [gibi] "toplum"un bireyi kontrol etmesinin aksine, toplumsal anarşizm bireyselliğin ve bireyselliğin ifade edilmesinin önemini vurgularlar:

"Anarşist Komünistler tüm zaferlerin en değerlisini --bireysel hürriyet özgürlük-- savunurken, dahası onu genişletirerek ve siyasal hürriyetin özgürlüğün aksi takdirde aldatıcı olacağı olmasa olmaz koşulu olan sağlam temeline --ekonomik hürriyet özgürlük-- yerleştirirler; tanrıyı, evrensel tiranı, kral tanrısını ve meclis tanrısını reddetmiş olan bireylerden, kendisini bahsedilenlerden daha korkunç olan bir tanrıya --Topluluk tanrısı-- tabi kılmasını veya onun sunağında [altar] kendi bağımsızlığından, iradesinden, zevklerinden feragat etmesini değiştirerek vazgeçmesini ve daha önce çarpmış gerilmiş tanrısına eskiden yaptığı asketizm⁰¹ yakarmalarını tekrarlamasını istemez. Aksine, ona 'birey özgür olmadıkça hiçbir toplum da özgür olamaz' der nildi! ..." (Op.Cit., s. 14-15).

Bunun yanı sıra, toplumsal anarşistler gönüllü kolektifleştirmenin gerekliliğinin daima farkındadırlar. Eğer insanlar kendi başlarına çalışmak isterlerse bu sorun olmaz (Kropotkin'in Ekmeğin Fethi, s. 61 ve Kendiniz İçin Davranın, s. 104-105'e bakabilirsiniz; ayrıca Malatesta'nın Errico Malatesta: Yaşamı ve Fikirleri, s.99 ve a.103'e de bakılabilir). Bu vurgu toplumsal anarşistlerin ilkeleriyle veya onların arzuladıkları toplumun komünist doğasıyla hiçbir şekilde çelişmez, çünkü bu gibi istisnaların her ikisinin de dayandığı "kullanım hakları" sisteminde yeri vardır (kapsamlı bir tartışma için bakınız [Kısım I.06.2](#)). Ek olarak, toplumsal anarşistler için birlik [association, dernek] ancak onu oluşturan insanların faydasına var olur; o, bunun anlamı [birliğin] insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak için işbirliği yapmasının yardımlaşmalarının bir aracıdır [olduğudur]. Bu nedenle tüm anarşistler, anarşist toplumun temeli olarak özgür serbest antlaşmalarının önemine dikkat çekerler. Yani, tüm anarşistler Bakunin'in şu sözlerine katılmaktadırlar:

"Kolektivizm ancak kölelere dayatılabilir ve bu türden bir kolektivizm ancak insanlığın yadsıması olur. Özgür toplumda, kolektivizm yukardan dayatmayla dikte edilerek değil, aşağıdan gelen kendiliğinden oluşmuş hareketlerce ino layları dayatması ile koşulların basıncıyla gerçekleşebilir" (Anarşizm Üstüne Bakunin, s. 200).

Eğer bireyciler kendi başlarına leri için çalışmayı ve malları diğerleriyle değiştirmeyi arzularlarsa, toplumsal anarşistlerin buna hiç bir itirazı olmaz. Dolayısıyla bizim yorumumuz, bu iki anarşizm biçiminin birbirini tamamen dışlamadığıdır. Bireyci Anarşistler --komünist taraftarı [communistic] birlikler dahil olmak üzere komünal birlikleri de içeren bir yapı içinde-- bireylerin varlıklarını kendi sahipliklerini uygun gördükleri kendilerine uyan şekilde ortaklaşa toplamalarına izin verirken desteklerken, toplumsal anarşistler bireyin komün'e katılmama hakkının varlığını desteklerler. Ancak, eğer özgürlük serbestlik adı altında bir birey başkalarını sömürmek için mülkiyet hakları talebinde bulunursa, toplumsal anarşistler "hürriyet özgürlük" adı altında devletçiliği yeniden yaratma çabalarının karşısında durmakta gecikmezler. Anarşistler yönetici olma "serbestliği özgürlüğü"nü kabullenmezler. Luigi Galleani'nin sözleriyle:

"Bazılarının anarşizmin rahat pelerini örtüsü altında tahakküm hükmetme fikrini hoş karşılama öne çıkarmaları eğilimi daha az karmaşık değildir ... Ancak, tahakkümün Hükmetmenin habercileri, bunu kendi egoları adına bireyselliği pratik bireyselliklerinde aklamaktadırlar; ancak başkalarının diğerlerinin itaatkar, teslim olmuş veya uyusuk boyun eğen, çekilmiş ve silik egoları üzerinde uygulamaya yeltenirler" (Anarşizmin Sonu Mu?, s. 40).

Dahası, Bunun da ötesinde toplumsal anarşistlere göre, üretim araçlarının satılabilmesi fikri anarşist toplumda özel mülkiyetin tekrar inşa edilebileceğini ima eder anlamına gelir. Serbest piyasada bazıları başarılı olur, bazıları ise başarısız. Proudhon'un söylediği gibi, rekabette zafer en güçlü olanındır. Eğer bir kimsenin pazarlık gücü bir diğerinden daha azsa, o takdirde herhangi bir "serbest [özgür] değişim" güçlü tarafın faydasına olacaktır. Bu nedenle, piyasa --kapitalist olmayı dahi-- refah ve güçteki eşitsizlikleri zamanla azaltma değil abartma eğilimi sergiler. Kapitalizmde, satacak yalnızca emek gücü olanlar sermayesi olanlardan daha zayıf konumda oldukları için, bu durum çok daha belirgindir, ancak bireyci anarşizm de etkilenecektir.

Böylece, toplumsal anarşistler, bireyci anarşist toplumun --iradesine rağmen-- adil değişimlerden uzaklaşarak gerisin geriye kapitalizme evrileceğini söylerler. Eğer olası gözüktüğü üzere "başarısız" rekabetçiler işsizliğe itilirse, ve hayatta kalmak için "başarılı" olanlara emeklerini satmak zorunda kalabilirler. Bu, otoriter toplumsal ilişkilerin canlanması ve azınlığın "serbest sözleşmeler" yoluyla çoğunluk üstünde tahakkümünü yaratacağı çoğunluğun azınlık tarafından "serbest sözleşmeler [anlaşmalar]" yoluyla tahakküm altına alınması sonuçlarını doğuracaktır. Bu tip sözleşmelerin (ve buna benzer diğer başkalarının) zorla uygulanması, tüm olasılıklar göz önüne alındığında, dahilinde " 'savunma' başlığı altında devletin tüm işlevlerinin fonksiyonlarının yeniden kurulmasının tekrar vücuda getirilmesi için yolunu ... açar" (Peter Kropotkin, **Anarşizm**, Kropotkin'in Devrimci Broşürleri, s. 297).

Liberalizm ve serbest piyasa fikirlerinden en çok etkilenen, etkili anarşistlerden birisi olan Benjamin Tucker da tüm soyut bireycilik okullarının karşılaştığı sorunlarla --özellikle de "hürriyet"in bir ifadesi olarak otoriter toplumsal ilişkilerin kabul edilmesiyle-- yüz yüze geldi. Bunun nedeni ise mülkiyetin devlete olan benzerliğidir. Tucker'a göre devlet iki şeyle nitelendirilebilir: saldırganlık ve "verili bir alanda ve onun içerdığı herşeyle ilgili olarak dahilinde, kendine tabii olanların daha eksiksiz yetkin bir şekilde bastırılması ve [etkin olduğu alanın] sınırlarınının daha da genişletilmesi ikili amaçları için otorite varsayımının amirliğinin uygulanması" (Kitap Yerine, s. 22). Öte yandan, patron ve toprak sahibi de belli bir alanda (ilgili mülkiyet) ve onun içerdığı herşeyle ilgili olarak dahilinde (işçiler ve kiracı köylüler) otoriteye sahiptir. İlki diğerinin eylemlerini, aynen nasıl ki devletin yurttaşlarını ya da [kendine] tebasını kontrol etmesi gibi tabii olanlarınkini yapıyorsa, kontrol eder. Diğer bir deyişle, bireysel mülkiyet aynı kaynaktan (belli bir alanda güce ve onu kullanma tekeline sahip olma) geldiği meleri açısından, bireysel mülkiyet devletin tarafında yarattığı toplumsal ilişkileri aynen yeniden üretir.

Toplumsal anarşistler, Bireyci Anarşistlerin kabul ettiği bireysel mülkiyeti kabul etmelerinin ve bireysel özgürlükleri bireyci kavramalarının, aslında kökeninde otoriter/devletçi mizahta olan toplumsal ilişkilerin yaratılmasıyla bireysel özgürlüğün inkar edilmesine yol açabileceğini söylerler doğaya sahip ve bu nedenle de bireysel özgürlüklerin reddedilmesi sonucunu doğuracak bir toplumsal ilişkiler yapısı oluşturacağını iddia ederler. Malatesta, "bireycilerin özgürlüğün soyut kavramına aşırı önem vererek, gerçek, somut elle tutulur özgürlüğün ancak dayanışma ve gönüllü işbirliğinin bir sonucu olduğunu ucağını hesaba katmakta veya bu konu üzerinde durmakta anlamakta başarısız kaldıklarını ya da yetersiz olduklarını" (Anarşist Devrim, s. 16) söyler. Böylece, örneğin nasıl yurttaşlık yurttaşı devlete karşı konumlandırıyor, ücretli emek de emeği patronla aynı tip bir ilişki içinde konumlandırır; yani tahakküm ve tabii olma ilişkileri. Kiracı köylü ve toprak sahibi arasında da aynı şey geçerlidir.

Bu tip bir toplumsal ilişki devletin diğer unsurlarını üretmekten öte bir şey yapamaz. Albert Meltzer'in dikkat çektiği gibi, bu ancak ve ancak devletçi yansımalara yol açabilir, çünkü "Benjamin Tucker'ın okulu --bireysellik nedeniyledir-- işverenlerin 'özgürlüğü'nü garanti altına almak için grevlere müdahale edecek olan bir polis gücünün gerekliliğini kabul etti savundu. Bireyciler denilen

adı altında kabul edilen bu okulun tümü polis gücünün, dolayısıyla hükümetin, gerekliliğini ve böylece hükümeti, hem de anarşizmin ana tanımı hükümetin olmamasını sızlığı kabul eder" (Anarşizm: Lehine ve Aleyhine Argümanlar, s. 8). İşte kısmen bu nedenledir ki, toplumsal anarşistler bireysel hürriyeti korumanın için en iyi aracı olarak toplumsal mülkiyeti savunurlar.

Bireyci mülkiyetin kabul edildiğinde durumda, bu sorunun üstesinden ancak (Tucker'in ekonomik fikirlerinin kaynağı olan) Proudhon'un birden çok işçi gerektiren durumlarda, işyerini işletmek çalıştırmak için önerdiği kooperatifler kurulması ile gelinebilir. Bu, doğal olarak, toprak ile ilgili olarak toprak sahipleriniği kurumunu ortadan kaldıracak, toprak için "ikamet işgal [kullanmak için ikamet etme anlamında] ve kullanma" haklarının desteklenmesini tamamlar gerektirir. Ancak kaynağı kullananlar ona sahip olursa, bireysel mülkiyet (devletçilik/kapitalizm gibi) hiyerarşik bir otoriteye yol açmaz. Bu çözüm, **Kısım G**'de söylediğimiz gibi, Bireyci Anarşistlerce de kabul edilmiş gözüküyor. Örneğin Josep Labadie'yi oğluna yazdığı mektupta, ücretli çalışmaktan emekten ve "diğerlerinin tahakkümünden" bir an önce uzaklaşması çağırısı yaparken buluyoruz (Carlotta Abderson'un alıntısı, **Tamamen Amerikalı Bir Anarşist**, s. 222). Yine Wm. Garry Kline'in doğru olarak söylediği gibi, ABD'li Bireyci anarşistlerin "servet açısından dikkate değer farklılıkların olmadığıyan, büyük ölçüde serbest çalışan [kendi işine sahip] insanlardan oluşan bir toplumu düşünürler" arzuladığına değinir (**Bireyci Anarşistler**, s. 104). Bu serbest çalışan kendi işine sahip [olan] bireyler[den oluşan] toplum görüşüdür ki, onların fikirlerinin ülkülerinin gerçek anlamda anarşist olmasını temin eder.

Bunun da ötesinde, bireyci anarşistler "tefeciliğe" saldırırken, piyasalara girmeyenin önünde doğal engeller oluşturan teşkil eden ve bu nedenle tefeciliği bir başka biçimde yeniden oluşturan sermaye birikimi sorununu göz ardı ederler (bakınız **Kısım C.04**, "Piyasaya neden büyük şirketler egemen olur?"). Böylece Tucker ve diğer Bireyci Anarşistlerin taraftarlığını yaptığı bankalardaki "serbest piyasa" uygulaması, (bu biçimin kooperatiflerden daha yüksek getiri sağlayacağı gözönüne alınırsa) kooperatif yatırımın yerine kapitalistlerin doğrudan ekonomik çıkarlarını gözetken, az sayıda bankanın hakimiyetine yol açabilir hale geleceği bir sonuç ortaya çıkarabilir. Bu soruna tek yegane gerçek çözümü, Proudhon'un önerdiği gibi bankalarda topluluğun sahipliğini ve yönetimini sağlamak olacaktır.

Kapitalist ekonomideki bu gelişmeleri fark etmeleri, bilindiği için toplumsal anarşistlerin, üretimin özgürce ilişkilenen [freely associated] ve kooperatif [ortaklaşmacı] olan emek tarafından komünalleştirilmesi [communalising] --ve böylece merkezsizleşmesi-- lehine bireyci anarşizmi reddetmesine yol açar. toplumsallaşmış, merkezi mekanizmalardan arındırılmış, serbest ve kooperatif emekçe üretimin yapıldığı bir sistem lehine bireyci anarşistlerin görüşlerini kabul etmezler (Bireyci anarşistlerin fikirleri hakkındaki tartışma için bakınız **Kısım G** - "Bireyci anarşizm kapitalist midir?").

A.03.2 FARKLI TOPLUMSAL ANARŞİZM ÇEŞİTLERİ VAR MIDIR?

Evet. Toplumsal anarşizm içinde dört ana eğilim vardır --karşılıklılık [mutualism], kolektivizm, komünizm ve sendikalizm. Farklılıklar çok büyük ayırd edilebilecek cinsten değildir ve genellikle strateji temelindeki farklılıkları içerir. Karşılıklılık ile diğer toplumsal anarşizm çeşitleri arasında ana bir büyük farklılaşma vardır. Karşılıklılık, bir piyasa sosyalizmi biçimi etrafında olgusu üzerinde şekillenir -- emekçilerin kooperatifleri, komün bankaları sistemi aracılığıyla emeklerinin ürünlerini değişenirler emekçilerin işçi kooperatifleri. Bu karşılıklı banka ağı, "risk ve harcamalar çıkarıldıktan sonra, ... verilen boğlar üzerinde hiçbir faizin uygulanmadığı [bir tarzda], ... herhangi bir bireye veya sınıfa özel avantajı için değil ayrıcalık sunulmadan, tüm toplumun herkesin faydasına için tüm topluluk tarafından kurulacaktır [çalışacaktır]" (Charles A. Dana, Proudhon ve "Halk Bankası" Düşüncesi, s. 44-45). Böyle bir

Bu sistem, "onu uyguladığımız her yerde değişim ve krediye [mekanizmalarında] karşılıklılığı katarak uygulanarak, ve emeğine yeni bir yön unsurlar kazanması olacak, ve onu gerçekten anlamda demokratik hale gelmesi yapacaktır" nedeniyle kapitalist sömürü ve tahakkümü sona erecektir (Charles A. Dana, Proudhon ve "Halk Bankası" Düşüncesi, s. 44-45 ve s. 45)(a.y., s. 45).

Karşılıklılık'ın toplumsal anarşizmdeki biçimi şekli, karşılıklı bankaların bireysel anarşistlerde var olan bağımsız kooperatiflerin olması yerine yerel toplumca (ya da komünce) sahiplenilmesiyle bireyci biçiminden karşılıklı bankalar olması nedeniyle [bireysel anarşistlerden] farklılaşır. Bu ise, onların kapitalistçe girişimler yerine kooperatiflere için yatırım fonları sağlamasına sağlar imkan verir. Bir başka fark ise, bazı toplumsal anarşist karşılıklıların, liberter komünlerin federasyonunu bütünlemek için tamamlayacak tarzda, Proudhon'un "tarımsal-endüstriyel federasyon" dediği şeyin olarak tanımladığı oluşumu desteklemeleridir. Bu, "ticaret ve endüstride karşılıklı güvenliği [emniyeti]" ve yollar, demiryolları vb. büyük ölçekli gelişmeleri "sağlaması" olacak ... planlanan bir konfederasyon"dur. ve yollar, demiryolları gibi büyük ölçekli gelişmeleri sağlayacaktır. Bu, "Belirli federal düzenlemelerin" amacı le, "federai devletlerin {sic!} vatandaşlarını hem içerden hem de dışardan gelebilecek kapitalist ve finansal feodalizmden [tehditlerden] koruyacaktır". Çünkü Bunun nedeni ise, "siyasal hakların ekonomik haklarla desteklenmesi [gereklidir]". Böylece, tarımsal-endüstriyel federasyon, toplumunun anarşist doğasının, piyasa kontrolündeki değişimlerinin istikrarsızlaştırıcı (servette ve dolayısıyla güçte eşitsizlikleri artırabilen) etkilerinden sakınmasını sağlayacaktır. Bu çeşit bir sistem, "endüstrilerin kardeşler olması duğu; aynı bedeninin parçaları olması duğu; birisinin acısını diğerlerinin paylaşması duğu" nedeniyle, dayanışmanın uygulamalı bir örneği olacaktır [bir sistemdir]". "Bu nedenle, hep birlikte tükenmek ve karmaşıklığa düşmemek için değil, ortak refahın durumunun koşullarını karşılıklı garanti altına almak birlikte sağlamak için federe hale gelmelidir ... Bu tip bir düzenleme onların hürriyetlerinden özgürlüklerinden bir şey eksiltmeyecek, basitçe onların hürriyetine özgürlüğüne daha çok güvenlik ve kuvvet güç katacaktır" (Federasyon İlkesi, s. 70, s. 67 ve s. 72).

Toplumsal anarşizmin diğer biçimleri karşılıklıların piyasalara verdiği desteği --kapitalist-olmayan [piyasalar] için olsa bile-- paylaşmazlar. Bunun yerine özgürlüğün en iyi şekilde üretimin komünal hale gelmesi, ve bilgi ile ürünlerin kooperatifler arasında serbestçe paylaşılması yoluyla sağlanacağına inanırlar. Diğer bir deyişle, toplumsal anarşizmin diğer biçimleri, karşılıklılığın bireysel kooperatifler sisteminin yerine, üretici birliklerinin ve komünlerin federasyonlarınınuna ve komünler aracılığı ile sağlanan ortak (ya da toplumsal) sahipliğine dayanırlar an bir sistemi oturturlar. Bakunin'in dediği gibi, "geleceğin toplumsal örgütlenmesi organizasyonları, tamamen aşağıdan yukarıya doğru yapılmalıdır: işçilerin, ilk olarak onların kendi sendikalarında, sonra komünlerde, bölgelerde, uluslarda ve nihayetinde uluslararası ve evrensel büyük federasyonlardaki özgür birliği veya federasyonu, tamamen aşağıdan yukarıya doğru olmalıdır"; ve "toprak, emek aletleri araçları ve diğer tüm sermaye toplumun tümünün kolektif mülküyetinde olacaktır haline gelebilir; sadece işçiler tarafından, diğer bir ifade ile tarımsal ve endüstriyel birlikler tarafından kullanılabilir caktır" (Michael Bakunin: Seçme Yazılar, s. 206 ve s. 174). Bireysel özgürlük ancak işbirliği kooperatif ilkesini ayrı ayrı bireysel işyerlerinin ötesine genişletmekle azamileştirilebilir ve korunabilir (çoğu anarşistin piyasaya neden karşı çıktığı konusu için bakınız [Kısım I.01.3](#)). Görülebileceği üzere, bu açıdan aslında Proudhon ile benzer bir aynı zemini paylaşmaktadırlar. Endüstriyel konfederasyonlar, "bu gruplardan birinin mülküyetinde olan ve çift taraflı karşılıklı bir sözleşme anlaşma ile tüm ... federasyonun kolektif mülkü haline gelecek üretim aletlerinin araçlarının ortak karşılıklı kullanımını garanti edecektir. Bu yolla, grupların federasyonu ... toplumun dalgalanan ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli üretim oranlarını düzenleyebilecektir" (James Guillaume, Anarşizm Üstüne Bakunin, s. 376).

Bu anarşistler, karşılıklıların kooperatiflerde içinde işçilerin üretimde kendinden yönetimini meleri [fikrini] desteklerler, ancak karşılıklı yardımlaşmanın ifade edilmesi için piyasanın değil, yerine bu birliklerin [meydana getirdiği] konfederasyonlarınınun karşılıklı yardımlaşmayı temsil eden can alıcı odak

nokta olduğunu savunurlar. "*Çeşitli Farklı fabrikalardaki çalışan işçilerin üretim aletleri araçları üzerinde güçlkle kazandıkları oldukça zorlu bir süreç sonucunda elde ettikleri kontrolü, kendisini 'korporasyon anonim şirket' [corporation] olarak adlandıran üstün bir güce devretmekte isteksiz olacakları*" (Guillaume, a.y., s. 364) bilinirken, çalışma yeri otonomisi ve kendinden yönetim, tüm federasyonların temelini oluşturacaktır. Bu endüstri-geneli **çapındaki** federasyona ek olarak, herhangi belli bir endüstriyel federasyonun **kendine özgü** işlevi veya yetkisi dahilinde bulunmayan, ya da toplumsal boyutu olan **işlerle** konularla ilgili olacak endüstriler-arası ve **topluluk** komün konfederasyonları **da olacaktır** teşkil edilecektir. Yine burada da Proudhon'un karşılıklı görüşleriyle benzerliklere **sahiptir** görmekteyiz.

Toplumsal anarşistler, (tamamen bireyler tarafından kullanılanlar hariç olmak üzere) üretim araçlarının ortak mülkiyeti konusunda **kesin bir kararlığa sahiptirler** ısrarlı bir tutum içindedirler ve bireycilerin onları kullananların "satadabileceği" görüşünü **reddederler** kabul etmezler. Bunun sebebi, daha önce de belirtildiği gibi, eğer bu yapılabilirse, bunun serbest bir toplumda **kapitalizm ve devletçiliğ**ine özgür toplumda ayak basacak bir yeri gerekli zemini tekrar **ele geçirecek olmasıdır** yaratacağı fikridir. Ayrıca, diğer toplumsal anarşistler, karşılıkların, ortak **karşılıklı** bankacılık sistemi aracılığıyla kapitalizmin reforme edilerek liberter sosyalizme dönüştürülebileceği fikrini de kabullenmezler. Onlara göre kapitalizm ancak toplumsal bir devrimle yerini özgür topluma bırakabilir.

Kolektivistler ile komünistler arasındaki temel **fark** ayırım, devrimden sonra "para"nın rolü sorusu üzerindedir. Anarko-kolektivistler üretim araçlarında **üzerindeki** özel mülkiyetin sona erdirilmesini anahtar olarak görürken, anarko-komünistler ise paranın ortadan kaldırılmasına **temel kabul ederler** asıl önemi verirler. Kropotkin'in belirttiği gibi, kolektivist anarşizm "*üretim için gerekli olan her şeyin emek grupları ve özgür komünler tarafından sahip olduğu bir durumu ifade ederken, emeğin karşılığının verilmesinin {yani bölüşümün} yolu --komünist olsun ya da olmasın-- her grubun kendisince halledilecektir*"mesi gerektiğini savunur" (**Anarşizm**, Kropotkin'in Devrimci Broşürleri, s. 295). Yani hem komünizm hem de kolektivizm üretimi üretici birlikleri aracılığıyla aynı şekilde **örgütlerken** organize ederken, üretilen malların nasıl dağıtılacağı konusunda farklılaşırlar. Komünizm serbest tüketime dayanırken, kolektivizm **malların** katkıda bulunulan emek ölçüsünde malların dağıtım **bölüşümüne dayanmaya daha uygundur** temeline dayanır. Ancak, çoğu anarko-kolektivist komünist zamanla üretkenlik arttıkça ve topluluk **hissi** olgusu geliştikçe, paranın ortadan **kaybolacağına** kalkacağına inanır. Böylece her iki grup da **sonunda** uzun dönemde toplumun komünist özdeyişteki -- "**herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre**" -- gibi işleyeceği konusunda hemfikirdirler. Sadece bunun ne kadar çabuk gerçekleşeceği konusunda **uyuşmazlar** uzaşamazlar (bakınız **Kısım I.02.2**).

Anarko-komünistlere göre, devrimden sonra "*komünizmin kurulma şansı bu kolektivizmiden --en azından kısmen-- daha inşa etmede daha fazladır şansa sahiptir*" (**Op.Cit.**, a.y., s. 298). Onlar, kolektivizmin, "*üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırarak* **diğ**inde **[işe]** başlaması **ve** ancak eşitsizliklerin yeniden oluşması demek olan sarf edilen emeğe göre ücretlendirme sistemine **tekrar dönerek** **üşle** kendisinin **[oluşumunu]** **derhal tersine çevirmesi**" özellikleri nedeniyle, komünizme doğru **ilerlemenin asli** yönelimin hayati derecede önemli olduğuna inanırlar (Alexander Berkman, **Anarşizm Nedir?**, Anarşizmin ABC'si, s. 80, s. 298). Komünizme ne kadar hızlı **ilerlenirse** çabuk geçilirse, yeni eşitsizliklerin gelişmesinin **ihtimali** o ölçüde **az olacaktır** önlenilebileceğine inanırlar. Söylemek her ne kadar gereksiz olsa da, **ancak** bu duruşlar aslında **o kadar** farklı **değildir**; pratikte anarşizmi **uygulayacakların** öne çıkarılanların siyasi bilinç düzeyleri ve toplumsal devrimin gereksinimleri, her alanda hangi sistemin uygulanacağını belirleyecektir.

Sendikalizm, toplumsal anarşizmin bir diğer **belli başlı** temel biçimidir. Anarko-sendikalistler, aynen diğer sendikalistler gibi, anarşist fikirlere dayanan bir endüstriyel **birlik** [sendika] hareketi oluşturmak istemektedirler. Bu nedenle, [kapitalizmi] yıkacak ölçüde güçlü olana değin, kapitalizmde altında reformlar yapmak için doğrudan eylemi kullanacak, merkezlesmiş, federe **birlikleri** sendikaları savunurlar. Pek çok açıdan anarko-sendikalizm, anarşistlerin işçi hareketi içinde çalışmasının ve geleceğin özgür toplumunu önceden canlandıracak birlikler yaratmalarının önemini vurgulayan kolektivist-anarşizmin yeni bir biçimi olarak **görülebilir**dir.

Yani anarko-sendikalistler, kapitalizm altında dahi "**özgür üreticilerin özgür birliklerini** [association, dernek]' yaratmayı amaçlarlar. Bu birliklerin "**anarşizmin pratik okulu**" olarak işlev göreceğini düşünürler ve Bakunin'in işçilerin örgütlerinin devrim öncesi dönemde "**sadece fikirleri değil, aynı zamanda bizzat geleceğin gerçeklerini**" yaratmaları gerektiği saptamasını da oldukça ciddiye alırlar.

Diğer tüm toplumsal anarşistler gibi anarko-sendikalistler de, "**Sosyalist ekonomik düzenin hükümet kararlarıyla ve yasalarıyla yaratılmayacağına** düzenlemeyeceğine, aksine ancak ve ancak üretimin her **dalında** branşında işçilerin elleri ve beyinleriyle dayanışmacı ortak çalışması sonucu gerçekleşebileceğine kanaat getirmişlerdir; yani üreticilerin tüm fabrikaların yönetimini, --ayrı ayrı grupların, fabrikaların ve endüstri dallarının genel ekonomik organizmanın bağımsız üyeleri oldukları ayrı gruplar, fabrikalar ve endüstri branşları gibi biçimlerde-- kendilerinin bizzat üstlenmesini, **ve özgür karşılıklı anlaşmalar** anlayış temelinde topluluğun faydasına üretim ile ürünün paylaşılmasını sistematik bir şekilde devam ettirdikleri ilmesini **bir biçim altında, üreticilerin bütün fabrikaların yönetimini üstlenmesiyle**" (Rudolf Rocker, **Anarko-Sendikalizm**, s. 55) savunurlar.

Yine, tüm toplumsal anarşistler gibi, anarko-sendikalistler de birliklerin beraberinde getirdiği kolektif mücadele ve örgütlenmeyi anarşizmin okulu olarak görürler. Eugene Varlin'in (Paris Komününün sonunda katledilen, Birinci Enternasyonal'de aktif olan bir anarşist) ifade ettiği gibi, birlikler [unions] "**insanları grup yaşamına aşina kılmak ve böylece onları daha genişletilmiş toplumsal örgütlenmeye hazırlamak gibi büyük bir avantaja**" sahiptirler. "**Onlar, insanları birbirleriyle meşgul olmaya ve birbirlerini anlamaya alıştırmakla kalmaz, kolektif bir perspektifle kendi başlarına örgütlenmeye, tartışmaya ve mantık yürütmeye aşina yapar**". Dahası, kapitalist sömürü ve tahakkümü hemen şimdi burada hafifletmenin yanı sıra, birlikler aynı zamanda "**geleceğin toplumsal yapısının [edifice] doğal unsurlarını oluştururlar; kolaylıkla üretici birliklerine [association] dönüştürülebilirler; toplumsal bileşenlerin ve üretim örgütlenmesinin işlemini sağlarlar**" (Julian W. Archer'in alıntısı, **Fransa'da Birinci Enternasyonal, 1864-1872**, s. 196).

Sendikalistler ile diğer devrimci toplumsal anarşistler arasındaki farklar oldukça **küçüktür** muğlaktır ve tamamen anarko-sendikalist **birlikler** sendikalar sorunu etrafında şekillenmektedir. Kolektivist anarşistler, "**çalışan emekçi kitlelerin toplumsal (ve bunun sonucunda, anti-siyasal/siyaset-karşıtı) gücünün ... gelişimini** tirilmesi ve örgütlenmesi" nin sağlanması" sağlamak amacıyla, işçi hareketi içerisinde liberter **birlikler** sendikalar kurulmasının önemli olduğuna **katılırlar** konusunda hemfikirdirler, ve bu nedenle de "**emekçi kitlelerin toplumsal (ve bunun sonucunda, siyaset-karşıtı) gücünün ... geliştirilmesi ve örgütlenmesinin sağlanması**" (Bakunin, **Michael Bakunin: Seçme Yazılar**, s. 197) için emekçi hareketinin içinde çalışmanın hayati olduğu konusunda hemfikirdirler. Komünist anarşistler de genelde emekçi hareketinin içinde çalışmanın önemini kabullenmekle beraber, sendikalist organizasyonların mücadele içinde işçilerce **yaratılacağına** şekillendirileceğine inanırlar; ve "**isyan ruhu**"nun canlandırılmasının sendikalist birlikler **oluşturmaktan ve** kurulmasından daha önemli olduğunu **düşünür** [söylerler] ve işçilerin bunlara [kendiliklerinden] katılacağını ümit ederler (tabii ki, anarko-sendikalistler de bu tip otonom mücadeleyi ve örgütlenmeyi desteklerler, dolayısıyla farklar büyük değildir). Komünist-anarşistler keza işyerine oluşumlarına fazla **vurgu yapmazlar** önem vermezler, çünkü [onlara göre] bu mücadele kadar hiyerarşiye ve işyeri

dışındaki hiyerarşi ve tahakküme karşı mücadele de önemlidir (anarko-sendikalistlerin çoğu buna katılacaktır, ancak bu genelde sadece bir vurgu sorunudur). Komünist-anarşistlerin pek azı küçük bir bölümü emekçi hareketinin reformist doğası nedeniyle, onun içinde uğraş vermenin gereksizliğine değinirler, ancak bunlar küçük bir azınlıktır.

Hem komünist, hem de kolektivist anarşistler tamamı ile saf anarşist örgütler organizasyonlar içinde birlik olmanın gerekliliğini kabul ederler. Belirginleştirmek ve diğerlerine iletmesi için anarşistlerin olarak birlikte çalışmasının zaruri hayati olduğunu düşünürler. Sendikalistler, anarşist grup ve federasyonların önemini sıklıkla reddederler, çünkü onlara göre devrimci endüstriyel ve topluluk birlikleri kendi başlarına yeterlidirler. Sendikalistler, anarşist ve birlik [sendika] hareketlerinin tek bir oluşuma indirgenebileceğini düşünürler, ancak birçok diğer anarşist buna kabul etmez. Sendikalist Anarşistlerin, fikirleri olmayanlar, sendikacılığın reformist doğasına dikkat çekerek, sendikalist sendikaların devrimci karakterinin devam ettirilmesi için gereğini vurgularlar; bunun için de anarşistlerin [sendikalar] içinde anarşist gruplar ve federasyonunların bir parçası olarak çalışmaları gerektiğini vurgularlar. Sendikalist olmayanların çoğu, anarşizmin ve sendikalizmin kaynaşmasının [fusion], her iki hareketin de kendi ayrı ayrı görevlerindeki başarısız olmasına yol açacak potansiyel bir karışıklık kaynağı olarak görürler. Anarko-sendikalizm hakkında ayrıntılar için bakınız [Kısım J.03.8](#) (ve çoğu anarşistin neden onun yönlerini reddettiği hakkında [Kısım J.03.9](#)). Sendikalist olmayan anarşistlerin, işçilerin kolektif mücadelesinin ve örgütlenmesinin gerekliliğini reddetmedikleri vurgulanmalıdır (bu konu için, özellikle de Marksist efsane için, bakınız [Kısım H.02.8](#)).

Pratikte, anarko-sendikalistlerin çok azı anarşist federasyonlara gereksinim olduğu fikrini toptan reddeder, öte yandan pek az anarşist tamamen anti-sendikalisttir. Örneğin Bakunin hem anarko-komünist hem de anarko-sendikalist fikirlere esin kaynağı olmuştur; Kropotkin, Malatesta, Berkman ve Goldman gibi anarko-komünistler de hep anarko-sendikalist hareket ve fikirlere sempati ile yaklaşmışlardır.

Toplumsal anarşizm çeşitleri üzerine daha ileri okumalar için şunları önerebilirsiniz: karşılıklı genellekle Proudhon'un, kolektivizm Bakunin'in, komünizm Kropotkin, Malatesta, Goldman ve Berkman'ın çalışmaları ile özdeşleşmiştir. Sendikalizm ise "ünlü" isimlerin çalışmalarından ziyade mücadele içindeki emekçilerin bir ürünü olması nedeniyle bir şekilde farklıdır (her ne kadar bu akademisyenlerin George Sorel'in sendikalizmin babası olarak adlandırılmasını engellemese de --o da var olan bir sendikalist hareket hakkında yazmıştır aslında. Emekçi sınıfların kendilerinin kendi fikirlerini geliştireceği fikri genelde havada kalmaktadır). Ancak, Rudolf Rocker genellikle önde gelen anarko-sendikalist kuramcı teorisinin en önde gelen ismi [olarak] kabul edilir, yine Fernand Pelloutier ve Emile Pouget'in çalışmaları da anarko-sendikalizmi anlamak için temel okumalar arasında sayılır. Toplumsal anarşizmin gelişiminin ve önde gelenlerinin temel ana çalışmalarının mükemmel bir özeti için, Daniel Guerin'in **Ne Tanrılar Ne Efendiler** antolojisinden daha iyisi yoktur.

A.03.3 YEŞİL ANARŞİZMİN HANGİ ÇEŞİTLERİ VARDIR?

Ekolojik krize çözüm olarak anarşist fikirlerin öne sürülmesi bugünkü anarşizm biçimleri içinde yaygın olan bir düşüncedir. Bu eğilim, ondokuzuncu yüzyılın sonlarına ve Peter Kropotkin ile Elisee Reclus'un çalışmalarına kadar geri gider. Örneğin [Reclus], "yerküre ile beslediği insanlar arasında gizli bir ahenk vardır ve ihtiyatsız toplumlar bu ahengi ihlal ettiklerinde, sonunda daima bundan pişmanlık duyarlar" der. Benzer şekilde günümüz anarşistlerin hiçbiri onun şu yorumuna katılmazlık etmeyecektir: "gerçekten uygar erkek {ve kadın} kendi doğasının herkesin ve doğanın çıkarıyla

bağlı olduğunu anlar. O, atalarının sebep olduğu zararı onarır ve nüfuz alanını [domain] iyileştirmek için çalışır" (George Woodcock'un alıntısı, "Giriş", Marie Fleming, Özgürlüğün Coğrafyası, s.15).

Kropotkin ise, anarşist toplumun, hem el ve zihin emeğinin **bütünleştirecek**, hem de endüstri ile tarımın **merkezsizleştirecek**eceği [decentralization, adem-i merkezîyetçilik] ve **bütünleştirecek** birbirine ekleneneceği bir topluluklar konfederasyonuna dayanacağını söyler. Kropotkin'e kadar gider (klasik eseri **Tarlalar, Fabrikalar ve Atölyeler**'e bakınız). Ekonominin "*küçük güzeldir*" fikri (E.F. Schumacher'in Yeşil klasiğinin başlığını kullanırsak), alınıp yeşil hareket **haline gelecek şey tarafından benimsenmeden** haline gelmeden 70 yıl kadar önce öne sürülmüştü. Bunun yanı sıra, **Karşılıklı Yardımlaşma**'da Kropotkin, türlerin kendi içindeki ve kendileriyle aralarındaki, ve aynı zamanda çevreleriyle **arasındaki işbirliklerinin**, onlara **için** rekabetten **genellikle** daha çok faydalı sağlayacağını **olduğunu** ortaya koymuştur. Kropotkin ile beraber William Morris ve Reclus kardeşlerin (Kropotkin gibi her ikisi de dünyaca tanınmış coğrafyacılar) ve **birçok diğerlerinin** çalışmaları, anarşistlerin ekolojik konulardaki güncel ilgisinin temellerini **atmıştır** şekillendirmiştir.

Ancak, her ne kadar klasik anarşizmde ekolojik doğa temalarının **çoğu** kullanılması varsa da, ekolojik düşünce ile anarşizm arasındaki benzerliklerin öne çıkarılması görece yakın ancak son zamanlarda olmuştur (özellikle Murray Bookchin'in "*Ekoloji ve Devrimci Düşünce*" adlı makalesinin 1965'te yayınlanmasından sonra). Aslında, Murray Bookchin'in fikirleri ve çalışmalarının, ekolojiyi ve ekolojik konuları anarşizm ile anarşist ideallerin **kalbine** ve **analizi** yeşil hareketin birçok yönünün analiz [edilmes]inin kalbine yerleştirildiğini söylemek abartı olmayacaktır.

Yeşil anarşizmin (**eko-anarşizm diye de adlandırılır**) çeşitlerini tartışmadan önce, anarşizm ile ekoloji arasındaki ortak noktaların **tam olarak neler** olduğundan bahsetmek faydalı olacaktır. Murray Bookchin'den alıntı yapacak olursak, "*hem ekolojistler hem de anarşistler kendiliğindenliğe [spontaneity] vurgu yaparlar*" ve "*hem ekolojistler hem de anarşistler için devamlı-artan olan **bütünlük** büyüme **büyüyen** artan farklılaşmayla **başarılır** olmaktadır. **Genişleyen bir bütün, parçalarının çeşitlenmesi** farklılaşması **ve zenginleşmesi ile yaratılır** meydana getirilir*". Bunun da ötesinde, "*aynen ekolojistlerin eko-sistemin alanını genişletmeyi ve türler arasındaki özgür karşılıklı etkileşimi yaygınlaştırmayı amaçlamaları* gibi, *anarşistler de toplumsal tecrübelerin deneyin alanını genişletmeyi ve onun gelişmesi önündeki tüm engelleri **ortadan kaldırmayı** yok etmeyi amaçlarlar*" (**Kıtlık Ötesi Anarşizm**, s. 36, s.72, s.78).

Böylece anarşistlerin özgür gelişim, merkezsizleştirme, çok çeşitlilik ve kendiliğindenlik konularındaki ilgileri ekolojik fikir ve ilgilere de yansımıştır. Hiyerarşi, merkezleşme, devlet ve refahın (belli ellerde) yoğunlaşması, çok çeşitliliği, bireylerin özgür gelişimini ve onların topluluklarının **özgür gelişimini** oluşmasını doğal olarak engelleyecektir, böylece **de** toplumsal eko-sistemin **yanı sıra insan toplumlarının** ve aynı zamanda da onun bir parçası olduğu olarak var olan **fiili eko-sistemleri** insan toplumlarını zayıflatacaktır. Bookchin'in belirttiği gibi, "*ekolojinin yeniden yapılandırmaya yönelik mesajı ... çeşitliliği korumamız ve teşvik etmemiz*"dir, ancak modern kapitalist toplumun içinde "*(t)üm kendiliğinden olan, yaratıcı olan ve bireyselleşen olan şeyler standartlaştırılmış, düzenlenmiş ve kitleleştirilmiş [olanla] ile çevrelenmiştir*" (**Op. Cit.**, s. 76, s. 65, s. 35 ve s. 26). Yani, anarşizm, bireysel ve toplumsal yaşamın özgürce gelişmesini ve doğada giderek çeşitli hale gelmesini sağlamak amacıyla bireyleri ve toplulukları güçlendirmeyi, siyasi, toplumsal ve ekonomik gücü **merkezsizleştirmeyi amaçladığı için** anarşizmin, **pek çok** açıdan bireylere ve topluluklara güç kazandırarak; ve de politik, toplumsal ve ekonomik gücü merkezden dağıtarak hem bireyin ve toplumsal hayatın özgürce gelişmesini, hem de böylece doğasının artan şekilde farklılaşmasını garanti altına almayı amaçlaması, **ekolojik fikirlerin topluma uygulanması** olarak düşünülebilir. **Bu nedendir ki Brian Morris "ekolojiyi --samimi ve gerçek bir şekilde-- bütünleyen ve --önceden olduğu gibi-- tamamen onunla bağlanan tek siyasal gelenek anarşizmdir"** (**Ekoloji ve Anarşizm**, s. 132).

Peki, ne gibi yeşil anarşizm çeşitleri vardır? Her ne kadar modern anarşizmin tüm biçimleri kendilerinin ekolojik boyuta sahip olduğunu düşünse de, anarşizm içindeki eko-anarşist zmin iki akımı anarşizm içinde düşünce tarzı iki odak çekim noktasına sahiptir: **Toplumsal Ekoloji** ve "**ilkelci**" [**primitivist**] anarşistler. Ayrıca, her ne kadar da bazı anarşistler, sayıca çok olmasalar da, bazı anarşistler **Derin Ekoloji** den etkilenmişlerdir. Şüphesiz Toplumsal Ekoloji en etkili ve sayıca kalabalık olan akımdır. Toplumsal Ekoloji, 1950'lerden beri ekolojik konularda ve 1960'lerden beri de bu konuları devrimci toplumsal anarşizmle bir araya getirme çabası içinde eserler veren Murray Bookchin ile birlikte ifade edilir. **Kıtlık Ötesi Anarşizm, Ekolojik Bir Topluma Doğru, Özgürlüğün Ekolojisi** çalışmalarından bazılarıdır.

Toplumsal Ekoloji, ekolojik krizin kökenlerinin insanlar arasındaki tahakküm ilişkileriyle sıkı bir şekilde örtüştüğünü belirtir. Doğaya tahakküm böylece toplum içindeki tahakkümün bir ürünü olarak görülür, ancak bu tahakküm hükmetme kriz haline ancak kapitalizmde kriz boyutuna ulaşır altında varır. Murray Bookchin'in sözleriyle:

"İnsanın doğaya hükmetmesi gerektiği fikri [notion] kavramı doğrudan doğruya insanın insana hükmetmesinden olgusundan ortaya çıkar kaynaklanır ... Ancak organik topluluk ilişkileri ... ancak piyasa ilişkilerine yol açacak şekilde içerisinde çözüldüğünde, gezegenin kendisi bir sömürü kaynağına indirildi. Bu yüzyıllardır süren bu eğilim, en kötü yoğun gelişimini modern kapitalizmde beraber gösterdi. Burjuva toplum, özünde içsel olarak sahip olduğu rekabetçi doğası nedeniyle [sadece] insanları toğlunu birbirine düşürmekle kalmadı, aynı zamanda da insan kitlelerini doğal dünya ile birbirine düşürdü. Nasıl ki İnsanların birer metaya mallara dönüştürülürken düyse, benzer şekilde doğanın her bir yönü ögesi de umarsızca ahlaksızca bir mala metaya, üretimde kullanılacak ve pazarlanabilecek bir kaynağa dönüştürüldü" (a.y., s. 63).

"İnsanlığın maneviyatının piyasa alanınca yağmalanması ile yer kürenin sermaye tarafından yağmalanması birbirine paraleldir" (a.y., s.65).

"Ekoloji ancak bilinçli olarak toplumsal değişime yönelik anti-hiyerarşik ve hükmeden olmayan bir duyarlılık, yapı ve strateji beslediği ölçüde, insanlık ve doğa ve onun gerçekten ekolojik bir toplum gayesi arasında yeni bir dengenin sesi olarak bizzat kendi kimliğini kaybetmeyebilir" diye vurguluyor Bookchin. Toplumsal ekolojistler bununla Bookchin'in "çevrecilik" olarak adlandırdığını karşılaştırırlar, çünkü toplumsal ekoloji "insanın insana tahakkümünü ortadan kaldırarak insanın doğaya tahakkümü kavramını ortadan kaldırmayı amaçlar"ken, "çevrecilik, doğanın insan kullanımına daha 'elverişli' kılınması gereken --bu kullanımların neler olabileceğine bakmaksızın, sadece edilgen bir alışkanlık, bir dışsal nesne ve kuvvetler toplaşması olarak görüldüğü 'araçsalci'liği [instrumentalist] veya teknik duyarlılığı yansıtır. Çevrecilik ... mevcut toplumun altında yatan nosyonları, özellikle de insanın doğaya hükmetmesi gerektiğini, sorgulamaz. Tam tersine, tahakkümün sebep olduğu tehlikeleri azaltacak teknikleri geliştirerek bu tahakkümü kolaylaştırmayı amaçlar" (Murray Bookchin, **Ekolojik Bir Topluma Doğru**, s. 77).

Toplumsal ekoloji toplumun doğayla uyum içinde olacağı, "kapitalist teknoloji ile burjuva toplumunun tarihsel gelişimini damgalayan tüm eğilimlerin --makine ve emeğin dakikalık uzmanlaşması, kaynakların ve insanların devasa endüstriyel işletmeler ve kentsel varlıklar içerisinde toplanması, doğa ile insanoğullarının katmanlaşması ve bürokratikleşmesi-- kökten tersine çevirilmesini içeren" bir vizyon sunar. "Böyle bir ekotopya, içerisinde buldukları ekosisteme göre artistik açıdan şekillendirilen tamamen yeni eko-topluluklar kuracaktır". Kropotkin'i andırır bir şekilde, Bookchin, "böyle bir eko-topluluk ... entelektüel çalışma ile fiziksel çalışmayı, endüstriyel ile tarımsal olanı rotasyon usulüyle veya mesleki görevlerin çeşitlendirilmesi yoluyla kaynaştırarak kent ile kır, akıl ile beden arasındaki çatlamayı iyileştirecektir" der. Bu toplum

uygun ve yeşil teknolojinin, "üretken uygulamaları, eskimeye ve tapon malların duygusuz niceliksel çıktısına ve büyütülebilir metaların hızlı dolaşımına dayanmayan, [aksine] dayanıklılık ve kaliteyi vurgulayacak olan esnek, çok amaçlı makinalardan oluşan yeni tür bir teknoloji[nin] --veya eko-teknoloji[nin]--" kullanımına dayanacaktır. " ... Böyle bir eko-teknoloji, eko-topluluğa kirlilik yaratmayan malzemeler veya yeniden dönüştürülebilir atıklar sağlamak için doğanın tükenmez enerji kaynaklarını --güneş ve rüzgar, gelgitler ve su yolları, yerkürenin ısı farklılıklarını, yakıtlar kadar çevremizde bol olan hidrojen-- kullanacaktır" (Bookchin, Op. Cit., s. 68-9).

Hepsi bu kadar da değil. Bookchin'in vurguladığı gibi, ekolojik toplum "insanlık ile doğal dünya arasında var olan yığılmakta olan dengesizliği sınırlamaya çalışan bir toplumdur daha fazlasıdır. Böyle bir toplumun işleyişini basit bir teknik veya politik meseleye indirgeyerek bu anemik görüş ekolojik eleştiri tarafından ortaya getirilen meseleleri önemsizleştirir ve onları ekolojik problemlere karşı saf teknik ve araçsal yaklaşımlara yönlendirir. Toplumsal ekoloji her şeyden önce, yalnızca hiyerarşi ve tahakkümün eleştirisini içermeyen, aynı zamanda farklılıkları hiyerarşik bir düzen içerisinde yapılandırmadan çeşitliliği vurgulayan bir etiğin kılavuzluğu altındaki yeniden inşa edici bir görüş açısı da içeren bir **duyarlılıktır** ... böyle bir etiğin ilkeleri ... katılım ve farklılaşmadır" (Modern Kriz, s. 24-5).

Bu nedenle, toplumsal ekolojistler, ekolojik sorunların ana nedeni olarak uygarlaşmaya değil, hiyerarşiye ve kapitalizme saldırmamın^ı **asli olduğunu düşünürler** temel unsur olarak nitelendirirler. Bu, ise onların [toplumsal anarşistlerin], modern yaşamın **tüm yönlerini çok daha eleştirel bir yaklaşımla ele alan -- teknoloji ve büyük ölçekli organizasyonların tüm biçimlerinin reddedilmesi dahil olmak üzere**, şekilde "uygarlığın sona erdirilmesi"ni talep edecek kadar gibi oldukça ileri uçlara gidenleri de içeren-- "İlkelci" Anarşist fikirlerle olan temel farklılaşma alanlarından birisidir. Bu fikirleri **Kısım A.03.9'**da tartışacağız.

"İlkelci" anarşistler, en aşırı durumda doğası gereği hiyerarşik olduklarını söyledikleri teknolojiye karşı çıkarak, insan toplumunun "Avcı-Toplayıcı" biçime geri dönmelerinin taraftarlığını yaparlar. İngiltere merkezli "Green Anarchist" [Yeşil Anarşist] adlı dergi, bu fikrin sözlü temsilciliğini yapmaktadır.

Ama aslında pek az anarşist bu kadar aşırıya kaçmaz. Gerçekte çoğu anarşist, toplumsal altyapının çöktüğü bir durumda geri dönülen "Avcı-Toplayıcı" toplumun hemen hemen tüm ülkelerde kitlesel bir kıtlığa yol açacağını belirterek, "İlkelcilik" in aslında anarşizm bile olamayacağını belirtir. İnsanların büyük kısmı için "İlkelci" fikirlerin içsel olarak çekici olmaması nedeniyle bu hiçbir zaman liberter araçlarla (yani bireylerin kendi davranışlarıyla yarattıkları özgür tercihi ile) [oluşturulamayacağı], ve bu nedenle de bu durumu çok az kişinin gönüllü olarak kabulleneyeceği düşünülürse, [bu] anarşist olarak da nitelendirilemez. Bu ise "Yeşil Anarşistler" in bir tür eko-öncülük biçimi --Rousseau'nun ifadesini kullanırsak "insanları özgür olmaya zorlamak"-- geliştirmesine yol açmaktadır (terörist saldırıları kutlayan 1998'de basılan makaleden görüleceği üzere). Buna ek olarak, "zamanı geriye döndürmek" şeklinde ifade edilebilecek bu görüş önemli açmazları içinde barındırmaktadır; her ne kadar ilk [yerli olarak da çevrilebilir, *aborigina*] toplumlar genel olarak anarşist olsalar da, "ilkelci anarşist" sistemlerin cevap olamayacağını gösterecek şekilde bu toplumlar istisnasız olarak devletçi, mülkiyet temelli toplumlara evrilmişlerdir.

Ama eko-anarşistlerin çok az bir kısmı bu aşırı durumun taraftarıdır. "İlkelci" anarşistlerin büyük bir kısmı teknoloji-karşıtı ve uygarlık-karşıtı olmaktan ziyade, (David Watson'un ifadesi ile) " *ilkel yaşam tarzlarının kabul edilmesi*" ve teknoloji, akılcılık ve ilerleme gibi konulara Toplumsal Ekoloji'nin bakımından daha eleştirel bir yaklaşımın izlenmesi gerektiği konularında farklılaşmaktadırlar. Bu eko-anarşistler, " *doğrusal bir şekilde ilk köklerimizimize dönebileceğimizi öne süren dogmatik ilkelciliği*" de, " *ilerleme*" fikrini de; ve de " *hem Aydınlanmanın, hem de Aydınlanma-Karşıtlığının yüceltilmesi*" fikrini ve geleneğini de reddederler. Bu tip eko-anarşistler için İlkelcilik, " *devletin yükselmesinden önceki yaşamın bir görüntüsünü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda uygarlaşma ile oluşan hayatın gerçek koşullarına karşı geçerli bir cevaptır da*"; bu nedenle saygı gösterilmeli ve " *eski ve yeni taş devri gerçek geleneklerinden*" (yerli Kuzey Amerika kabileleri ve diğer yerel insanlar gibilerinden) dersler çıkarılmalıdır. Bu bağlamda, " *her ne kadar seküler [secular, dünyevi, laik] düşünme ve hayata bakış biçimlerini bir kenara bırakmasak da, ve bırakmamamız gerekse de; ... hayat deneyimini, ve nihayetinde asli ve kaçınılmaz olan neden yaşadığımız, nasıl yaşadığımız sorularını da seküler terimlere indirgeyemeyiz ... Bunun da ötesinde, tinsel (ruhani) olanla seküler olan arasındaki sınır pek de belirgin değildir. Tarihimizin, yalnızca "el ideal" için [ideal uğruna] ölen ateist İspanyol devrimcilerini onurlandırmasını değil, aynı zamanda dinsel pasifistleri, düşünce tutsaklarını, Lakota hayalet dansçılarını, taoist çilecileri ve sufi tasavvufçuları da onurlandırmasını teşvik edici sebeplerin kabullenmesi diyalektik anlayış[-na sahip olmamız]*" (David Watson, **Bookchin'in Ötesinde: Geleceğin Toplumsal Ekolojisine Giriş**, s. 240, s. 103, s. 240, s. 66-67).

Bu tip "İlkelci" anarşizm, çoğunluğu **Fifth Estate** gibi ABD merkezli olan farklı dergilerle ilişkilidir. Örneğin, teknoloji konusunda bu tip eko-anarşistler şunu öne sürerler: "(p)iyasa kapitalizmi ateşi çıkaran kıvılcımdan, ve bütünün [complex] merkezinde olmaya devam ederken, aslında daha büyük olan bir şeyin bir parçasıdır; organik insan toplumlarının ekonomik-araçsal uygarlaşmaya, ve sadece hiyerarşik ve dışsal olmakla kalmayıp, giderek 'hücresele' ve içsel olan kitle tekniklerine zorla uyumlanması. Bu sürecin birçok bileşenlerinin önce neden ve sonra ikincil etkiler mekanistik hiyerarşisi içinde katmanlaşması hiçbir anlam ifade etmez" (David Watson, a.y., s. 127-8).

Bu nedenle "İlkelci" anarşistler, toplumsal ekolojistlerin insanlığı ve yerküreyi özgürleştirmek için temel gördükleri **uygun** teknoloji kullanımı çağırısını da içermek üzere, teknolojinin tüm yönlerine daha eleştirel yaklaşırlar. Watson'un belirttiği gibi:

"Teknolojik toplumdan bahsetmek aslında **kapitalizm içinde oluşturulmuş tekniklerden**, dolayısıyla da sermayenin yeni biçimlerini oluşturacak tekniklerden bahsetmek demektir. Bu teknolojiyi belirleyen toplumsal ilişkilerin kendine özgü (belli) bir alanı olması kavramı, sadece tarihsel ve diyalektik olmamakla kalmaz, aynı zamanda basitleştirilmiş bir alt-üst yapı şeması çeşidini de yansıtır" (a.y., s. 124).

Böylece teknolojiyi **kimin** kullandığı onun etkilerini belirleyen şey değildir, aksine teknolojinin etkisi büyük ölçüde onu meydana getiren toplum tarafından belirlenir. Diğer bir deyişle, toplumda hangi teknolojinin kullanılacağını seçenlerin genel olarak gücü elinde bulunduranlar olması nedeniyle, seçilen teknoloji hiyerarşik gücü tekrar oluşturma eğilimine sahiptir (zulmedilen insanların teknolojiyi güçlüler aleyhine kullanabilme yeteneği, ve teknolojik değişimle toplumsal mücadelenin karşılıklı ilişki içinde olması hakkında [Kısım D.10](#)'a bakınız). Bu nedenle teknolojilerin kimler tarafından kullanıldığından bağımsız olarak bazı etkilerinin olduğu dikkate alınır, uygun teknolojinin kullanımı konusu bile sadece eldeki mevcut teknolojiler arasında seçim yapmaktan daha öte bir şeydir. Bu da bireysel özgürlüğün, yetkilendirmenin ve mutluluğun azamileştirilmesi söz konusu olduğunda teknolojinin tüm yönlerinin değerlendirilmesi, gerekirse düzenlenmesi ve hatta reddedilmesi sorunudur. Toplumsal Ekolojistlerin pek azı buna karşı çıkacaklardır, farklılıklar genelde derin bir siyasi noktadan ziyade yapılan vurgu sorunudur.

Diğer anarşistler, Nihayet "İlkelci" anarşistler, aynen pekçok diğer anarşist gibi, **analiz ve önerilerine katılmakla beraber** Toplumsal Ekolojistler'in belediye seçimlerinde yarışan adayları desteklemesini **şiddetle** eleştirirler. Toplumsal Ekolojistlerin bunu halkçı **popüler** kendinden-yönetim meclisleri **oluşturmanın** ve devlete karşı bir güç oluşturmakta **oluşturmanın bir aracı** olarak görürken, mesini pek az anarşist **bunu** kabul edecektir. **Aksine**, **bunu özü itibarıyla** içsel olarak reformist ve toplumsal değişimi meydana getirmekte seçimleri kullanma olanağı hakkında **fazlasıyla** naif bulurlar (bunun ayrıntılı tartışması için [Kısım J.05.14](#)'e bakınız). Radikal fikirlerin sulandırılması olarak ve **katılan** ilgili insanların **yozlaştırılması ile** sonuçlanacak bozulmasına yol açarak seçim kampanyası yürütmeyinin **sonu** çıkmaz bir sokak olarak olduğunu **reddederek** belirterek, bunun yerine anarşist ve ekolojik fikirlerin öne çıkarılmasının aracı olarak doğrudan eylemi önerirler ([Kısım J.02 - Doğrudan Eylem Nedir ?](#)'e bakınız).

"İlkelci" anarşizm hakkında daha çok bilgi için, John Zerran'ın **Gelecekteki İkel ve Reddetmenin Unsurları**, ve David Watson'un **Bookchin'in Ötesinde ve Mega-Makinaya Karşı** adlı eserlerine bakılabilir.

Son olarak, dirimmerkezli [*biocentered*] **dirimmerkezci [*bio-centric*] mizacı** doğası nedeniyle **çoğu** birçok anarşistin tarafından insan-karşıtı **görerek reddettiği** olarak nitelendirilen "derin ekoloji" akımı vardır. **İnsanların** insan olarak ekolojik krizine yol açtığına **sebebi olduğuna inanan az sayıda** anarşistler vardır, --ki bu **çoğu** derin ekolojistler tarafından **bunu savunuyor gözükür** öne sürülmektedir. Örneğin, Murray Bookchin derin ekolojiyi ve **sıklıkla onunla ilişkili olan** içindeki insan-karşıtı fikirleri devamlı eleştiren birisi olmuştur (örnek olarak **Ekoloji Hareketi Hangi Yöne?**'ye bakınız). David Watson da Derin Ekoloji'ye karşı çıkmıştır (George Bradford adı ile yazdığı **Derin Ekoloji Ne Kadar Derindir?** adlı çalışmasına bakınız). Anarşistlerin pek çoğu insanların değil sistemin sorun olduğunu ve sadece insanların onu değiştirebileceğini savunurlar. Murray Bookchin'in sözleriyle:

"(Derin Ekoloji'nin sorunu), **giderek azalmakta olan insanlık algısını gizlemek için 'doğal yasa'yı** kullanan, **bahsettiğimiz şeyin 'İnsanlık' ve 'Toplum' olarak adlandırılan soyutlamalar**dan değil **kapitalizm olduğu olgusunu gözardı ederek toplumsal gerçeklik hakkındaki derin cehaletin üzerine örten** devamlı olarak yok olmakta olan insanlık duygusunu saklamak için 'doğal yasa' kullanan, ve konuştuğumuzun **kapitalizm olduğu gerçeğini ihmal ederek toplumsal gerçekliğin aşırı ihmal edilmesinin üzerini örten, kaba ham biyolojizm**indeki otoriter **çizgiden çizgisinden kaynaklanmaktadır."** (Toplumsal Ekolojinin Felsefesi, s. 160).

Bu nedenle, Morris'in vurguladığı gibi, "yalnızca 'insanlık' kategorisi üzerine odaklanarak Derin Ekolojistler ekolojik problemlerin toplumsal kökenlerini gözardı ederler veya tamamen üstünü karartırlar veya diğer bir deyişle esasen toplumsal olan problemleri biyolojikleştirirler". Ekolojik eleştiri ve analizi insan ırkının basit bir protestosuna indirgemek, ekolojik yıkımın gerçek nedenlerini ve dinamiklerini gözardı ihmal eder; böylece de bu yıkımın önlenmesini sağlayacak olanın bulunamamasını sağlar. Basitçe ifade edilecek olursa, insanların büyük bir kısmı yaşamlarını, topluluklarını, endüstrilerini ve eko-sistemlerini etkileyen kararlar üzerinde gerçekten bir söz söyleme yetkisine sahip değilken, suçlanacak olanın insanlar olması oldukça güçtür. [Asıl suçlanması gereken] kârları ve gücü insanların ve gezegenin önüne koyan ekonomik ve toplumsal sistemdir. "İnsanlık" üzerine odaklanarak (ve böylece zengin-yoksul, erkek-kadın, beyaz-renkli, sömürenler-sömürülenler ve hükmedenler-hükmedilenler arasında bir ayırım yapmayarak) içinde yaşadığımız sistem ve böylece de ekolojik sorunların kurumsal nedenleri gözardı edilmektedir. Bu, "etkileriyle hem gerici hem de otoriter olabilir, gerçek toplumsal mesele ve kaygıların eleştirel bir incelemesinin yerine naif bir 'doğa' anlayışını ikame edebilir" (Morris, Op.Cit., s. 135).

Bazı sözcülerinin Önde gelen temsilcilerinin fikirlerinin anarşistler tarafından devamlı olarak eleştirilmesi sonucu birçok Derin Ekolojist hareketleriyle nin ilintili olan insan-karşıtı fikirlerinden uzaklaşmıştır. Derin ekoloji, özellikle de *Earth First!* [Önce Dünya] zaman içinde oldukça değişmiştir ve bugün EFi sendikalist bir birlik olan *Industrial Workers of the World* (IWW) [Dünya Sanayi İşçileri] ile yakın çalışma ilişkileri içindedir. Eko-anarşizmin bir kolu olmamakla beraber derin ekoloji birçok ortak fikire sahiptir; ve (Efi gibi) insanlardan nefret eden [misanthropik] toplumsal olmayan fikirlerini reddederek giderek insan ırkının değil hiyerarşinin sorun olduğunu görmeye başladıkları, anarşistler tarafından da kabul edilmektedir (Murray Bookchin ile önde gelen *Earth First!*' çü Dave Foreman arasındaki tartışma için *Dünyayı Savunmak* adlı kitaba bakınız).

A.03.4 ANARŞİZM PASİFİST MİDİR?

Leo Tolstoy'un önde gelen simalarından biri olduğu pasifist kol, anarşizm içinde uzun süreden beri anarşizm içinde var olmaktadır. Bu kol genellikle "anarko-pasifizm" ("*şiddet-karşıtı anarşizm*" terimi de bazen kullanılmaktadır, ancak bu kullanım doğru olmayan bir şekilde hareketin geri kalanının şiddet taraftarı olduğu anlamını ima etmesi açısından talihsiz bir kullanımdır!) olarak adlandırılır. Anarşizmin temel ülküleri ve argümanları verili iken, anarşizm ile pasifizmin birliği şaşırtıcı olmaz. Her şeyden öte, şiddet, ya da şiddet uygulama veya zarar verme tehditi, bireysel özgürlüğe zarar veren temel bir araçlardır. Peter Marshall'ın belirttiği gibi "*anarşistlerin bireyin egemenliğine saygısı dikkate alınır, uzun dönemde şiddet değil, şiddet-karşıtlığı ve şiddet içermeme anarşist değerler tarafından ifade edilmektedir*" (İmkansız İstemek, s.637). Malatesta ise, "*anarşizmin temel politik platformu şiddetin insan ilişkilerinin den şiddetten arındırılmasıdır soyutlanmasıdır*" (Errico Malatesta: Yaşamı ve Düşünceleri, s.53) derken daha açıktır.

Her ne kadar pekçoğuk anarşist şiddeti reddederek pasifizmlik taraftarı olduğunu belirtse de, genel olarak hareket özünde (her zaman şiddetin her türüsüne karşı olma anlamında) pasifist değildir. Aksine o [anarşizm], devletin organize şiddetine karşı olmakla beraber, tahakküm edenlerin uyguladığı şiddet ile tahakküme maruz kalanları arasındaki farka dikkat çeken anti-militarist [bir harekettir]. Bu da anarşist hareketin daima ordu makinasına teşkilatına ve kapitalist savaşa karşı çıkmak için bu kadar zaman ve enerji harcarken, aynı zamanda da tahakküme karşı silahlı mücadeleyi desteklemesini ve organize etmesini açıklar (Rus Devrimi sırasında hem Kızıl, hem de

Beyaz ordulara karşı direnen Makhnocu ordu, ve İspanyol Devrimi sırasında faşistlere karşı direnişi örgütleyen **milisler** gerilla örneklerinde olduğu gibi --sırasıyla Kısım [A.05.4](#) ve [A.05.6](#)'ya bakınız).

Şiddet-karşıtlığı sorununda, kaba şekilde [tanımlanabilecek] bir ilke olarak hareket Bireyci ve Toplumsalcu çizgilere ayırır. Bireyci anarşistlerin büyük bir kısmı, Karşılıkların **yaptığı** gibi toplumsal değişimin tamamen şiddet-karşıtı taktiklerini destekler. Ancak, Bireyci anarşizm tam anlamı ile pasifist olarak nitelendirilemez, çoğu **kimse** saldırı karşısında kendini savunma temelinde şiddet fikrini destek. Öte yandan, toplumsal**cu**sağlam bir şekilde yerleşmiş olan baskıcı gücü iktidardan uzaklaştırmak, devletle kapitalist saldırıya karşı direnmek için fiziksel güce sahip olmanın gerektiğini belirterek, devrimci şiddetin kullanımını desteklerler (her ne kadar anarşistlerin çoğu pasifist klasik **Şiddetin Fethi**'ni yazan Bart de Ligt bir anarko-sendikalist olsa da). Malatesta'nın vurguladığı gibi şiddet, "*kendi başına şeytani olsa da ... bir kimsenin kendisini ve diğerlerinin şiddettenine karşı korumasık için gerekli olduğu kullandığı durumda savunulabilir kabul edilebilir*" ve "*köle her zaman geçerli bir savunma durumundadır; sonuçta patrona, tahakküm edene karşı onun şiddet uygulaması ahlâki olarak her zaman savunulabilir kabul edilebilir*" (Op.Cit., s. 55, s. 53-54). Bunun da ötesinde, toplumsal tahakküm, Bakunin'in sözleriyle, "*bireylerden ziyade şeylerin örgütlenmelerinden ve toplumsal konumlardan kaynaklandığı için*", ve **anarşistler insanlardan ziyade "acımasızca konumları ve şeyleri yoketmey"** amaçlarlar, çünkü anarşist devrimin amacı ayrıcalıklı sınıfların varlığını--"*bireyler olarak değil, sınıflar olarak*"--sona erdirmektir olduğu için, anarşistler --"*bireyler olarak değil, sınıflar olarak*"-- insanlardan ziyade "*acımasızca konumları ve şeyleri yoketmey"* amaçlarlar (Richard B. Saltman'ın alıntısı, **Michael Bakunin'in Toplumsal ve Siyasi Düşünceleri**, s. 121, s. 124 ve s. 122).

Aslında, şiddet sorunu anarşistlerin çoğu için göreceli olarak önemsizdir; bu nedenle onu yüceltmezler ve herhangi bir toplumsal mücadele ve devrim sırasında onun [kullanımının] asgari düzeyde tutulması gerektiğini savunurlar. Bütün anarşistler Hollandalı pasifist anarko-sendikalist Bart de Ligt'in şu argümanına katılacaktır: "*kapitalist dünyanın karakteristik koşulları olan şiddet ve saldırganlık, sömürülen sınıfların tarihsel misyonu olan bireyin özgürleşmesiyle birarada olamaz. Şiddetin açıkça bir şekilde devrimin emrine verildiği durumda dahi, daha fazla şiddet daha zayıf bir devrim anlamına gelecektir*" (**Şiddetin Fethi**, s. 75).

Benzer şekilde, tüm anarşistler Ligt'in kitabının kısımlarından birisinin ismi olan "*burjuva pasifizminin anlamsızlığı*" görüşünü paylaşacaklardır. De Ligt ve tüm anarşistlere göre için, şiddet kapitalist sistemde **şiddet aslidir** için içsel bir konudur ve kapitalizmi pasifist yapmaya yönelik her çabası **kal**maya mahkumdur. Bunun nedeni, **bir yandan**, ise savaşın aslında **sıklıkla** başka araçlar kullanılarak yapılan **başarısız** bir ekonomik rekabetten **başka bir şey olmamasıdır** olduğu gerçeğidir. Uluslar genellikle bir ekonomik krizle karşılaştıklarında savaşa **başvururlar** giderler, ekonomik mücadele içindeyle elde edemediklerini çatışmayla elde etmeye çalışırlar. Diğer yandan, "*şiddet modern toplumun ayrılmaz bir parçasıdır ... [çünkü] o olmadan, her ülkedeki yönetici sınıf sömürü altındaki kitlelere karşı sağladığı ayrıcalıklı konumunu sürdürmez* korumayı başaramaz. Ordu öncelikli olarak **hoşnutsuzluk içindeki** bulunan işçileri kontrol altında tutmak için kullanılır" (Bart de Ligt, **Op.Cit.**, s. 62). Devlet ve kapitalizm var oldukça şiddet kaçınılmazdır; bu nedenle, anarko-pasifistler için tutarlı bir anarşistin pasifist olması gerektiği gibi, tutarlı bir pasifistin de anarşist olması gerekir.

Pasifist olmayan anarşistlere göre, şiddet, tahakküm ve sömürünün kaçınılmaz ve talihsiz bir sonucu olduğu gibi, ayrıcalıklı sınıfların güç ve servetlerinden **vazgeçmelerini** in devamını sağlayacak tek araçtır. Otorite durumundakiler nadiren kendiliklerinden **iktidardan** güçlerinden vazgeçerler, bu nedenle de zorlanmalıdırlar. Bu nedenle, "*insanlığın çoğunu hizmetkârlık konumunda tutmakta*

kullanılan daha büyük ve kalıcı devamlı şiddete son vermek için geçiş" (Malatesta, Op.Cit., s. 55) şiddete gereksinim vardır. Şiddet ve şiddet-karşıtı konusu üzerine yoğunlaşılması gerçek sorunu, yani toplumu daha iyiye için nasıl değiştireceğimiz sorununu ihmal eder. Alexander Berkman'ın belirttiği gibi, pasifist olan anarşistler, "çalışmak için kollarını sıvamak, çalışmanın kendisidir" diyenlere benzer bir şekilde olarak meseleyi yanlış ele almaktadırlar. Aksine, "(d)evrimin kavga aşaması sadece kollarınızı sıvamaktır. Gerçek, asıl görev bundan sonradır" (Anarşizmin ABC'si, s. 183, s. 40). Ve aslında, toplumsal mücadelelerin ve devrimlerin çoğu göreceli olarak barışçıl başlar (grevler, işgaller vb.) ve ancak güç [iktidar] konumunda olanlar konumlarını korumaya çalıştıklarında için çaba gösterdiklerinde yozlaşarak şiddete yönelir doğru evrilirler (1920'lerde işçilerin fabrika işgallerini takip eden faşist terörün takip ettiği yaşandığı İtalya bunun klasik bir örneğidir -- bakınız [Kısım A.05.5](#)).

Yukarıda da belirtildiği gibi, bütün anarşistler anti-militaristtir militarizm-karşıtıdır; ve hem ordu aygıtına mekanizmasına (dolayısıyla da "savunma" endüstrisine) hem de devlet/kapitalist savaşlarına (her ne kadar Rudolf Rocker ve Sam Dolgoff Magdolf gibi bazı anarşistler ikinci dünya savaşı sırasında daha az kötü olarak değerlendirdikleri anti-faşist faşizm-karşıtı kapitalistleri destekleseler de) karşı çıkarlar. Fransız CGT'sinin askerleri itaat etmemeye ve grevdeki kardeş işçi kardeşlerini bastırmamaya çağıran broşürlerini basan İngiliz ve Kuzey Amerikalı sendikalistleri ve anarşistleri, birinci dünya savaşının başlamasından çok daha önceleri anarşistler ile in ve anarko-sendikalistlerin savaş aygıtı-karşıtı olan mesajlarını yaymaktaydı. Emma Goldman ve Alexander Berkman, 1917'de "Zorunlu Askeliğe Hayır Birliği" oluşturdukları için tutuklanarak Amerika'dan sınır dışı edilirken, birinci ve ikinci dünya savaşlarında silahlı kuvvetlere katılmayı reddeden pek çok anarşist ise tutuklanarak, hapsedildiler. Savaş taraftarı olan güçlü seçkinlere elit sınıflara karşı tehdit oluşturan örgütlenmesi organizasyonu ve savaş-karşıtı mesajları nedeniyle, anarko-sendikalist etkisi altındaki IWW azgın bir hükümet baskı dalgasıyla ezildi. Daha yenilerde ise, anarşistler (Noam Chomsky ve Paul Goodman gibi insanlar dahil olmak üzere) halen var olan olduğu yerlerde zorunlu askerliğe direnişe katkıda bulunmalarının yanı sıra barış hareketleri içerisinde de ve savaş-karşıtı hareketlerde faaldirler aktiftirler. Anarşistler, Vietnam Savaşı, Falkland savaşı, ve 1991 ve 2003 Körfez savaşları gibi savaşlara karşı çıkmışlardır (İtalya ve İspanya dahil olmak üzere 'da örneğin protesto amaçlı ile grevler organize edilmesine yardım etmişlerdir). Anarşistlerin savaşa --farklı ülkelerin ezilen tahakküme maruz sınıflarının, kendi yöneticilerinin iktidarı ve kârları için birbirlerini öldürmelerinin gözlemlendiği, herhangi bir sınıf temelli bir sistemin kötü bir sonucuna-- karşıtlıklarını hoş bir şekilde özetleyen "Savaşa hayır, sınıf savaşı" sloganı 1991 Körfez Savaşı sırasında bu son anlaşmazlıkta ortaya çıkmıştır. Anarşistler, bu örgütlü katliamın bir parçası olmaktansa, emekçi insanları efendilerinin sahiplerinin amaçları için değil, kendileri için uygun olan amaçları için mücadele etmeye örgütlenmeye çağırırlar:

"Her zamankinden daha çok şimdi tavizler vermekten kaçınmalıyız; kapitalistlerle ücretli köleler arasındaki, ve yönetenlerle yönetilenler arasındaki uçurumu daha da derinleştirelim; insanlar arasındaki kardeşliği, herkes için Adaleti ve Özgürlüğü sağlamanın yegane araçları olan devletlerin yıkılması yok edilmesi ile ve özel mülkiyete el koyulmasını telkin edelim in dağıtılmasını destekleyelim; ve de bunları gerçekleştirmek için hazırlanmalıyız" (Malatesta, Op.Cit., s.251).

(Malatesta'nın bu sözlerinin, kısmen, yıllardır savunduklarını yazdıklarını inkâr ederek I. Dünya Savaşı'nda Alman otoriterliği izmine Emperyalizmine karşısında daha az kötü olan müttefik güçleri destekleyen Peter Kropotkin'e karşı yazdığını burada belirtmeliyiz a dikkat etmemiz gerekir. Tabii ki, Malatesta'nın dikkat çektiği gibi, "tüm Hükümetler ve tüm kapitalist sınıflar ... kendi ülkelerinin işçilerine ve isyankârlarına karşı ... kötü ve ahlaksızca davranırlukler yaparlar" (Op.Cit., s. 246)). ve Malatesta, Berkman, Goldman ve bir grup anarşistle birlikte, Birinci Dünya Savaşına karşı Uluslararası Anarşist Manifesto'ya imzasını atmıştır. [Bu Manifesto'da], anarşist hareketin

büyük bir kesiminin savaşa ve nasıl durdurulacağına ilişkin görüşleri ifade edilmişti. Alıntı yapmaya değer:

"Gerçek, savaşlarının sebebinin tamamen ... bir ayrıcalık biçimi olan Devlet'in varlığına dayandığıdır. ... Üstlendiği biçim ne olursa olsun Devlet ayrıcalıklı bir azınlığın avantajına olan örgütlü bir zulümden başka bir şey değildir. ...

Barışa derinden bağlı insanların talihsizliği, savaştan kaçınmak için entrikacı diplomatlarıyla Devlet'e, demokrasiye ve politik partilere güvenmeleridir. ... Hükümetlerin, basınının tamamının yardımıyla, kendi halklarını bu savaşın kurtuluş savaşı olduğuna ikna etmeleriyle bu güvene açıkça ihanet edilmiştir ve böyle olmaya devam edilecektir.

Bizler halklar arasındaki bütün savaşlara kararlı bir şekilde karşıyız ve ... savaşa karşı en faal şekilde karşı çıktık, çıkıyoruz ve daima da çıkacağız.

Anarşistlerin rolü ... sadece tek bir kurtuluş savaşı olduğunu ilan etmeyi sürdürmektir: Tüm ülkelerde ezilenlerin ezenlere, sömürülenlerin sömürönlere karşı sürdürdüğü savaş. Bizim rolümüz köleleri efendilerine karşı ayaklanmaya çağırmaktır.

Anarşist eylem ve propaganda, dikkatli ve devamlı bir şekilde, azimli bir şekilde çeşitli Devletler'in zayıflamasını ve yıkılmasını, isyan ruhunun geliştirilmesini ve halklar ile ordularda hoşnutsuzluğun ortaya çıkmasını hedeflemelidir. ...

Tüm toplumsal kötülükleri sona erdireceğini düşündüğümüz ayaklanmayı teşvik etmek ve devrimi örgütlemek için tüm isyan ve hoşnutsuzluk hareketlerinden faydalanmalıyız. ... Toplumsal adalet üreticilerin özgür örgütlenmesiyle gerçekleşecek: savaş ve militarizm ebediyen ortadan kalkacak ve Devlet ile birlikte onun yıkım organlarının tahrip edilmesiyle tam özgürlük kazanılacak" ("International Anarchist Manifesto", Anarşil Emma Goldman'ın Mother Earth'ünün Antolojisi, ss. 386-8).

Böylece pasifizmin anarşistlere cazip çekici gelmesi bir açıklık kazanmış oluyor. Şiddet otoriter ve zorlayıcıdır, bu nedenle de onun kullanımı anarşist ilkelerle çelişirkiye yol açar. Bu nedendir ki, anarşistler Malatesta'nın şu sözlerine katılacaklardır;"(b)iz ilke olarak şiddete karşıyız, bu nedenle de toplumsal mücadelenin mümkün olduğunca insancıl olmasını isteriz" (Malatesta, Op.Cit., s.57). Sıkı sıkıya Katı olarak pasifist olmayan anarşistlerin hepsi olmasa da büyük bir kısmı, pasifist-anarşistlerin şiddetin sıklıkla sık gerek insanları uzaklaştırarak, yabancılaştırarak gerekse ve devlete hem anarşist hareketi,ve hem de toplumsal değişimi amaçlayan için oluşan halk hareketlerini bastırmak için bir mazeret yaratarak olumsuz olabileceği argümanına katılacaklardır. Tüm anarşistler, radikal değişim için sıklıkla daha iyi yollar sunan olan şiddet-dışı doğrudan eylemi ve sivil itaatsizliği desteklerler.

Toparlamak gerekirse, saf -pasifist olan anarşistler oldukça azdır. Büyük bir kısmı, şiddet kullanımını zorunlu bir kötülük olarak kabul eder ve kullanımının asgari düzeyde olmasını savunur sağlık verir. Tümü de şiddeti kurumsallaştıran bir devrimin devleti yeni bir biçim içerisinde tekrar oluşturacağına katılır. Öte yandan, otoriteyi yıkmamanın ve şiddete karşı koymak amacıyla şiddet kullanmanın otoriter olmadığını öne sürerler. otoriteyi yıkacak olan tabii ki otoritenin kendisi olmayacaktır; ve şiddete karşı koymak için şiddet kullanılmalıdır. Bu nedenle, her ne kadar anarşistlerin çoğu pasifist olmasa da, pek çoğu kendini-savunma dışında --ki o durumda dahi bu asgari düzeyde tutulmalıdır-- şiddeti

reddeder.

A.03.5 ANARKA-FEMİNİZM NEDİR?

Her ne kadar otoritenin tüm biçimlerine ve devlete karşı çıkma 19. yüzyıl ilk feministleri arasında güçlü bir şekilde sese yol açmışsa da getirmişse de, 1960'larda başlayan daha yenice olan feminist hareket anarşist pratik üzerinde şekillenmiştir. İşte anarka-feminizm terimi burada, faaliyet içinde buldukları daha geniş feminist ve anarşist hareketler içinde onlara ilkelerini hatırlatmak için çalışan ortaya çıkan kadın anarşistleri ifade ederekn anarko-feminizm buradan ortaya çıkmıştır.

Modern anarka-feministler gerek erkek gerekse kadın daha önceki anarşistlere dayanırlar. Aslında, anarşizm ile ve feminizm her zaman birbirleriyleine oldukça sıkıca yakın bağlantılar içinde olmuşturlardır. Birçok önde gelen feminist --&ouuml;ncüsü hareketin lideri olan Mary Wollstonecraft (Kadın Haklarının Korunması'nın yazarı), Komüncü Louise Michel, her ikisi de Amerikalı anarşistlerden olan Voltairine de Cleyre ve kadınların özgürlüğünün eşmesinin yılmaz savunucusu şampiyonu Emma Goldman (örneğin onun ünlü makaleleri "Kadın Trafığı", "Kadınların Oy Hakkı", "Kadınların Kurtuluşu Trajedisi", "Evlilik ve Aşk" ve "Ahlağın Kurbanları"na bakınız) dahil olmak üzere-- aynı zamanda da anarşistti. Dünyanın eEn eski anarşist gazetelerinden birisi olan **Freedom** 1886'da Charlotte Wilson tarafından kurulmuştu. Virgilia D'Andrea ve Rosa Pesota gibi anarşist kadınlar hem liberter hem de emek hareketlerinde önemli roller üstlenmişti. Bunların yanı sıra, (Proudhon hariç) önde gelen anarşistlerin hepsi kadınların eşit olmasını desteklemişlerdir. İspanyol devrimi sırasında İspanya'da ortaya çıkan "**Mujeres Libres**" ("**Özgür Kadınlar**") hareketi, temel özgürlüklerini korumak, ve kadınların özgürlüğüne ve eşitliğine dayanan olacağı bir toplumu yaratmak için örgütlenen kendiliğinden organize olan kadın anarşistlerin kadınların klasik bir örneğidir (bu önemli örgüt organizasyon hakkında daha ayrıntılı bilgi için Marta Ackelsberg'in **İspanya'nın Özgür Kadınları** adlı çalışmasına bakınız). AyrıcaBunların yanı sıra, (Proudhon hariç) önde gelen anarşistlerin hepsi de kadınların eşitliğinin sıkı destekçileridir olmasını desteklemişlerdir. Örneğin Bakunin ataerkilliğe karşı çıkar ve nasıl yasanın "*{kadınları} erkeğin mutlak tahakkümüne tabi kıldığı*"nı açıklar. Şöyle der: "*erkekler ve kadınlar eşit haklara sahip olmalıdır*", ki böylece kadınlar "*bağımsız ve kendi yaşam yollarını şekillendirmekte özgür olabilsinler*". "*Otoriter kanuni ailenin*" sona ermesini ve "*kadınların tam bir cinsel özgürlüğe*" [sahip olmasını] dört gözle bekler (**Bakunin on Anarchism**, s. 396 ve s. 397).

Yani, 1860'lardan itibaren anarşizm kapitalizm ve devletin radikal bir eleştirisini, ataerkilliğin (erkeklerinin yönetimini) eş derecede güçlü bir eleştirisiyle birleştirmiştir. Anarşistler, özellikle de kadın olanları, modern toplumun erkeklerin hakimiyetinde olduğunu kavramıştır. (Buenos Aires'te yaşayan göçmen bir İtalyan anarşisti olan) Ana Maria Mozzoni'nin söylediği gibi, kadınlar "*sizi lanetleyen rahibin bir erkek olduğunu; sizi ezen kanun yapıcının bir erkek olduğunu; sizi bir nesneye indirgeyen kocanın bir erkek olduğunu; sizi taciz eden hovardanın bir erkek olduğunu; sizin düşük ücretli çalışmanızla kendisini zenginleştiren kapitalistin ve bedeninizin fiyatını sakince cebine atan spekülâtörün bir erkek olduğunu görecekler*". O zamandan bugüne pek bir şey değişmemiştir. Ataerki hala vardır; anarşist gazete **La Question Sociale**'den alıntılırsak, kadınlar "*hem toplumsal hem de özel yaşamda köledirler. Eğer bir proletarsanız, iki tane tiranınız vardır: erkekler ve patronlar. Eğer bir burjuvaysanız, size bırakılan yegane özerklik [alanı] havailik ve fattanlıktır*" (Jose Moya'nın alıntısı, **Buenos Aires Anarşist Hareketinde İtalyanlar**, ss. 197-8 ve s. 200).

Anarşizm, bu nedenle, ataerkiye karşı savaşmanın devlet veya kapitalizme karşı savaşmak kadar önemli olduğunun bilincinde olmaya dayanır. Louise Michel'den alıntılırsak:

"Değişmesi gereken ilk şey cinsler arasındaki ilişkidir. İnsanlık iki parçadan oluşuyor, erkekler ve kadınlar, el ele yürümemiz gerekir; aksine ortada bir düşmanlık var ve 'daha güçlü' olan parça daha 'zayıf' olanı kontrol ettiği veya öyle yaptığını düşündüğü müddetçe [bu düşmanlık] sürecektir" (Kızıl Bakire: Louise Michel'in Anıları, s. 139).

Dolayısıyla, feminizm gibi anarşizm de ataerkiye karşı ve kadınların eşitliği için mücadele eder. Anarşizm ve feminizm oldukça ortak olan bir tarihe sahiptirler; ve, yine bireysel özgürlük, dişil cinsten üyeleri için eşitlik ve dişil cinsten üyelerinin için saygınlığına olan yönelik ilgiyi paylaşırlar ortaktır (her ne kadar ama aşağıda daha ayrıntılarıyla açıklayacağımız gibi, anarşistler anaakım/güncel/liberal feminizmi yeteri kadar ileri gitmemeleri noktasında daima eleştirirler deir). Bu nedenle, 1960'ların yeni feminizm dalgasının kendisini anarşist tarzda anlamda ifade etmesi ve Emma Goldman gibi anarşist şahsiyetlerden esinlenmesi şaşırtıcı olmazmaktadır. Cathy Levine'in belirttiği gibi, bu dönem boyunca "bağımsız kadın grupları, eril solun yapısı, liderleri ve diğer memurları yükümlülükleri olmadan faaliyet göstermeye başladılar: on yıllardan beridir farklı bölgelerde örgütlenen anarşistlerininkine bağımsız ve eşanlı olarak yılların ve bölgelerin anarşist organizasyonlarına benzer örgütleri organizasyonlar bağımsız bir şekilde ve eşanlı olarak yaratmaya başladılar. Bunların hiçbirisi de birer kaza eseri ile olmuş değildir" ("Tirnalığın Tiranlığı", Sessiz Söylentiler: Anarka-Feminist Okumalar, s. 66 Anarşi: Resimli Rehber adlı eserde, Clifford Harper tarafından yapılan alıntı, s.182). Bu bir kaza eseri değildir, çünkü feminist bilim insanlarının araştırmacıların da belirttiği gibi, kadınlar, Neolitik çağın dönemin sonlarında başladığı düşünülen ataerkilliğin ve tahakküm ideolojilerinin ile ataerkinin yükselişmesiyle ortaya çıkan hiyerarşik toplumun ilk kurbanlarından birisidir arasında kadınlar yer alırlar. Marily French (İktidarın Ötesinde'de), insan ırkının ilk önemli toplumsal katmanlaşmasının, kadının fiilen etkin olarak "daha aşağıdüşük" ve "daha değersiz" bir toplumsal sınıf haline sokulduğu, erkeğin kadına hakim hale gelmeye başladığı diği zaman oluştuğunu öne sürer.

Anarşizm ile modern feminizm arasındaki bağlar hem fikirlerde hem eylemlerde vardır. Önde gelen feminist düşünür Carole Pateman (sözleşme kuramı ile bunun otoriter ve ataerkil temeline ilişkin) yaptığı tartışmada liberter fikirlere, yani "sosyalist hareketin anarşist kanadında" borçlu olduğunu belirtir (The Sexual Contract, s. 14). Üstelik, 1980'de şunları söyler: "otoriter, hiyerarşik, demokratik olmayan örgütlenme biçimlerinin eleştirisinin başlıca mevkisi son yirmi yıldır kadın hareketi olmuştur. ... Birinci Enternasyonal'de Marks'ın Bakunin'i yenmesinden sonra, emek hareketi, millileştirilmiş endüstriler ve sol mezheplerdeki hakim örgütlenme biçimi devlet hiyerarşisini taklit etmiştir. ... Kadın hareketi, toplumsal değişimi amaçlayan toplumsal hareketlerin ve [toplumsal değişime] ilişkin deneyimlerin geleceğin toplumsal örgütlenme biçimini önceden canlandırması gerektiği[ni vurgulayan] {Bakunin gibi anarşistlerin} uzun zamandan beridir bastırılmış olan [bu] fikrini kurtardı ve uygulamaya geçirdi" (Kadının Bozukluğu, s. 201).

Peggy Kornegger, anarşizm ile feminizm arasında, hem kuramda hem de pratikte var olan bu güçlü bağlantılara dikkat çeker. "Radikal feminist perspektif bakış açısı neredeyse tamamı ile saf anarşizmdir" diye yazar. "Ana kuram, teorik çekirdek, ailenin tüm otoriter sistemlerin temelini oluşturduğunu ifade eder öne sürer. Bir çocuğun babadan tutun da öğretmene, patrona ve tanrıya kadar [herkesten] kimden olursa olsun, bir çocuğun öğrendiği ders, Otorite'nin bilinmeyen büyük anonim sesine itaat etmektir. Çocukluktan erişkinliğe terfi etmekse, hiçbir sorgulamaktan yetisi olmayan ve hatta net bir şekilde açıkça düşünemekten aciz, yen, tam bir anlamıyla robot olmak demektir" ("Anarchism: The Feminist Connection", Sessiz Söylentiler: Anarka-Feminist Okumalar, s. 26, a.y.). Benzer şekilde, Zero Collectives, Anarko-feminizmin "feminizmdekiin anarşizminin farkına varılmasına ve

[*bunun*] bilinçli olarak *bunun geliştirilmesinde dayandığını* var olduğunu" savunur ("Anarchism/Feminism", ss. 3-7, The Raven, no. 21, s. 6).

Anarko-feministler^{zm}, tahakküm, sömürü, saldırganlık, rekabetçilik, duyarsızlaşma gibi otoriter nitelik ve değerlere in hiyerarşik uygarlıklarda fazla değer verildiğine yüce olarak değerlendirildiğine ve geleneksel olarak [bunlardan] "eril" olarak söz edildiğine işaret ederler değinildiklerine dikkat çekerler. Bunun aksine, işbirliği, paylaşma, şefkat, duyarlılık, yakınlık gibi otoriter olmayan-karşıtı nitelik ve değerler ise geleneksel olarak "dişil" dirler, ve aşağı değersizleştirilir de görülürler. Feminist bilim insanları araştırmacılar bu olgunun izlerini, erken Bronz Çağı'ndan önce varolan "dişil" niteliklerin ve değerlerin süregeldiği ve saygı gördüğü, işbirliğine dayanan temelinde varolan "organik" toplumların fethedilerek, [yerlerine] ataerkil toplumların serpilmesine kadar sürerler. Bu fetihlerini takiben, bu gibi değerler giderek --özellikle de erkekler için, ataerkide erkekler tahakküm ve sömürüdenün yapılmasından erkeklerin sorumlu olmasından ötürü durumunda buldukları için erkekler için-- düşük değerli aşağılık olarak kabul edilmeye başlandıılar (Bakınız örneğin Riane Eisler, 'in Kadeh ve Bıçak Ağızı; ve Elise Boulding, 'in Tarihin Alt Dip Tarafı adlı eserlerinde). Bu nedenle Böylece, anarko-feministler^{zm} "toplumun dişilleştirilmesini", yani işbirliğine, paylaşma, karşılıklılığa yardımlaşmaya vb. dayanan otoriter olmayan, bir anarşist bir toplumun yaratılmasından "toplumun dişilleştirilmesi" diye bahsederler temsil eder.

Anarko-feministler, kendinden-yönetim ve merkezsizleşmenin her ikisi birden olmadan toplumun "dişilleştirilmesine" nin başaramayacağını belirtirler erişilemeyeceğine dikkat çekerler. Bunun nedeni ise, devirmek alt etmek istedikleri ataerkil-otoriter değer ve geleneklerin hiyerarşiler içinde barındırılması ve yeniden üretilmesidir. Böylece, feminizm merkezsizleşmeyi, ve sonuçta da kendinden-yönetimi ima eder. Hiyerarşik yapıları ve rekabetçi karar almanın biçimlerini ortadan kaldıran kolektif feminist örgütlenme biçimlerine ilişkin deneyimlerinden görüldüğü üzere, birçok feminist bunun farkındadır. Hatta bazı feministler ise doğrudan demokrasitik örgütlenmelerin özellikle dişil politik siyaset biçimleri olduğunu öne sürerler (örn. bakınız buna örnek olarak Nancy Hartsock'un, "Feminist Kuram ve Devrimci Stratejinin Gelişimi", Zeila Eisenstein (ed.)'in editörlüğünü yaptığı Kapitalist Ataerkillik ve Sosyalist Feminizm'in Meselesi adlı kitaptaki "Feminist Kuram ve Devrimci Stratejinin Gelişimi" adlı yazıya bakınız, ss. 56-77). Tüm anarşistler gibi, anarko-feministler de kendini-özgürleştirmenin [self-liberation] kadınların eşitliğinde ve böylece de özgürlüğünde için anahtar olduğunu kabul ederler. Emma Goldman şöyle der:

"Onun [kadının] gelişmesi, onun özgürlüğü, onun bağımsızlığı kendinden ve kendisi aracılığı ile olmalıdır. İlk önce, kendisini bir seks metası olarak değil, bir kişilik şahsiyet olarak değerlendirmesiyle. İkinci olarak, herhangi birisinin kendi bedeni vücudu üzerinde hak iddia etmesini reddederek; istemedikçe çocuk doğurmayı reddederek; Tanrı'yanın, Devlet'ine, toplumuna, kocanınya, aileninve vb. hizmetçisi olmayı reddederek; yaşamını daha basit, anacak daha derin ve zengin yaparak. Yani, yaşamın anlam ve özünü tüm karmaşıklığıyla anlamaya çalışarak; kendisini kamuoyu görüşü ve kamusal ayıplanma korkusundan kurtararak toplumun değer yargılarının ve sınırlamalarının korkusundan özgürleştirerek" (Anarşizm ve Diğer Makaleler, s. 211).

Anarko-feminizm, feminizmi hem sağdan, hem de soldan kaynaklanan otoriter ideolojilerin etkilerinden ve hakimiyeti altına girmekten korumaya kurmasından kurtarmaya çalışır. Bu doğrultuda, hiyerarşik ve merkezi örgütlenmeleri ve organizasyonlar ile yine daha çok kadın patronlar, politikacı siyasetçiler ve askerler olmasını eşitliğe doğru bir adım olduğu yanılsamasıyla olarak algılanması aldanışını yaratan, "resmi" feminist hareket tarafından el üstünde tutulan kitlesel reformcu kampanyalar yerine; [anarko-feminizm] doğrudan eylem ve kendi başına yapabileme kendi kendine yetme [self-help] ilkelerini öne çıkarır. Anarko-feministler, kapitalist şirketlerde kadınların yönetici olabilmek için öğrenmeleri gereken, güya sözde "yönetim bilimi" diye adlandırılan şeyin, aslında şirket

hiyerarşisinde ücretli işçinin kontrolü ve sömürüsüyle ilgili bir tekniklerinin bir paketi kümesi olduğunu belirtirler; öte yandan, toplumun "dişileştirilmesi"nin için" ise, ücretli-köleliğin ve yönetsel tahakkümün bütününüyle toptan ortadan kaldırılmasını gerektiğini belirtirler. Anarko-feministler, nasıl etkin bir sömürücü ya da ezen bastırıcı olunacağını öğrenmenin eşitliğe giden bir patika olmadığını farkındadırlar (Özgür Kadınlar'ın bir üyesinin belirttiği gibi, "(b)iz erkeksi hiyerarşi yerine feminist olanını ikame etmek hiyerarşiyi erkeklerinkinin yerine geçirmek istemiyoruz" (Martha A. Ackelsberg'in alıntısı, İspanya'nın Özgür Kadınları adlı eserindeki alıntısı, ss. 22-3) --ataerkillik ve hiyerarşi konusu hakkında ddaha ayrıntılı bir tartışma için keza bakınız [Kısım B.01.4](#)).

Böylece, anarşizmin --kadınların özgürleşmesi ve eşitliğini desteklerken,-- liberal (veya anaakım güncelde hakim olan) feminizme geleneksel düşmanlığı anlaşılabilir. Federica Montseny (İspanyol Anarşist hareketinin önde gelen bir ismi) bu tip feminizmin kadınların eşitliğini savunurken, mevcut olan kurumlara meydan okumadığını bir tehlike oluşturmadığını belirtir. Ona göre (anaakım günümüzün hakim) feminizminin "tek tutkusu, mevcut ayrıcalıklar sistemine katılabilmek için belirli bir sınıfa dahil kadınlarına daha fazla fırsat verilmesidir" yegane tutkusu, mevcut ayrıcalıklar sistemine katılabilmek için belirli bir sınıfa mensup kadınlara daha fazla fırsat tanınmasıdır; ve eğer bu kurumlar "erkeklerin onun avantajlarından faydalanırken adil değilse, kadınlar da onun avantajlarından faydalandığında yine adil olmayacaktır" (Martha A. Ackelsberg'in alıntısı, **Op.Cit.** İspanya'nın Özgür Kadınları adlı eserindeki alıntısı, s. 119, s. 90-91, s. 91). Böylece, anarşistlere göre, kadınların özgürlüğü bir patron veya ücretli bir köle, bir seçmen veya bir politikacı için eşit şansa sahip olması demek değildir, özgür birliklerde eşitler olarak işbirliği yapan özgür ve eşit bireyler olmak demektir. Peggy Kornegger şunu vurgular: "Feminizm bir birleşik kadın iktidarı veya bir kadın Devlet Başkanı demek değildir; birleşik iktidarın olmaması, Devlet Başkanları'nın olmaması demektir. Eşit Haklar Bildirgesi toplumu dönüştürmeyecektir; bu kadınlara sadece hiyerarşik ekonomiye eklenme 'hakkı' verir. Cinsiyetçiliğe meydan okumak demek --ekonomik, politik ve kişisel-- tüm hiyerarşilere meydan okumak demektir. Ve bu da bir anarko-feminist devrim anlamına gelir" (**Op.Cit.**, s. 27).

Görülebileceği üzere, anarşizm, anaakım feminizmde eksik olan sınıfsal ve ekonomik bir analizi içerirken, öte yandan da anaakım sosyalist hareketin aklına gelmeyen eviçi ve cinsiyet-temelli erk ilişkilerine yönelik bir farkındalık sergiler. Bu bizim nefert ettiğimiz hiyerarşiden kaynaklanır. Mozzoni'nin ifade ettiği gibi, "Anarşi tüm ezilenlerin davası savunur; bundan ötürü ve özel bir şekilde sizin, hem toplumsal hem de özel alanlarda iki kat ezilen kadınların davasını savunur" (Moya'nın alıntısı, **Op.Cit.**, s. 203). Çinli bir anarşistten alıntılırsak, bu şu anlama gelir: "{anarşistlerin} cinsler arasında eşitlikten kast ettikleri sadece erkeklerin artık kadınları ezmemesi değildir. Bizler aynı zamanda erkeklerin başka erkekler tarafından, kadınların da başka kadınlar tarafından da artık ezilmemesini istiyoruz". Bu nedenle, kadınlar "yöneticiliği tamamiyle devirmeli, erkekleri tüm özel ayrıcalıklarını bırakıp kadınlarla eşit olmaya zorlamalı ve ne kadınların ne de erkeklerin ezildiği bir dünya kurmalıdır" (He Zhen, Peter Zarrow'un alıntısı, **Anarşizm ve Çin Siyasal Kültürü**, s. 147).

Dolayısıyla Böylece, Martha A. Ackelsberg'in belirttiği gibi, tarihsel anarşist harekette içerisinde, liberal/anaakım güncelde hakim feminizm, in hep "cinsiyet mücadelesinin sınıf mücadelesinden veya bir bütün olarak anarşist projeden soyutlanamayacağı noktasında, kadınların özgürlüğüne kavuşması özgürleşmesine yönelik için bir strateji olarak ancak çok sınırlı bir anlamda hedefe sahip olarak değerlendirilir oldu" (**Op.Cit.**, s. 119, a.y., s. 91) belirtilir. Anarko-feminizm, bu geleneği sürdürerek, sadece ataerkil değil tüm hiyerarşi biçimlerinin yanlış olduğunu belirtir; ve eğer feminizmin tüm arzusu yalnızca basitçe kadınlarına patron olmakta erkeklerle aynı --aynen erkeğin olduğu gibi-- patron olma şansa sahip olmasını isterse, in elde etme imkanı yaratmaksa, feminizmin o zaman feminizm kendi ülkeleriyle idealleriyle çelişkiye düşeceğini belirtir. Aslında sadece aşık olan bir şeyi ifade ederler: onlar "ne kadınların elindeki iktidarın muhtemelen zorlayıcı olmayan bir topluma yol

açacağına inanırlar", ne de "liderlik elitine sahip bir kitle hareketinden iyi bir şeyler ortaya çıkabileceğine inanırlar". "Temel meseleler daima iktidar ve toplumsal hiyerarşidir", dolayısıyla insanlar "ancak kendi yaşamları üzerinde güç sahibi olduklarında özgürdür" ("Sosyalizm, Anarşizm ve Feminizm", Sessiz Söylentiler: Anarşist-Feminist Okumalar, s. 44). Çünkü, Louise Michel'in söylediği gibi, eğer "bir proleter köle ise; bir proleteranın karısı daha da fazla köledir" (Op.Cit., s. 141).

Bu nedenle anarko-feministler, tüm anarşistler gibi özgürlüğün inkarı reddi demek olan kapitalizme karşı çıkarlar. Kadını özgürleştireceği iddia edilen "fırsat eşitliği" kapitalizmi ideali, böyle bir sistemde hala çalışan kadınların (kadın veya erkek olsun) patronları tarafından ezileceği baskı altında tutulacağı gerçeğini gözardı eder. Anarko-feministlere göre, kadınların kurtuluşu özgürleşmesi mücadelesi **aslında** hiyerarşiye karşı mücadeleden soyutlanamaz, L. Susan Brown'un ifadesi ile;

"Anarşist-feminizm, feminist kaygılarına içeren uygulanan anarşist duyarlılığın bir ifadesi olarak, bireyi başlangıç noktası olarak ele alır; tahakküm ile tabi olma ilişkilerine karşı çıkarakmada, hem erkekler hem de kadınlar için bireysel varoluşsal özgürlüğü koruyacak, araçsal olmayan ekonomik biçimleri savunur" (Bireycilik Politikası, s. 144).

Anarko-feministlerin, ekolojik krizlerin hiyerarşik uygarlıkların otoriter değerlerinde yatan kökenlerini, ekolojik krizlerin kaynaklarını anlamamızda önemli katkılarda bulunabilir. Örneğin, bazı feminist bilim insanları araştırmacılar, doğaya tahakküm uygulanması hakimiyet kurulması ile tarih boyunca doğayla birlikte tanımlanan kadına tahakküm uygulanması hakimiyet kurulması arasında bir paralellik olduğunu öne sürerler dikkat çekmektedirler (örneğin, bakınız Carline Merchant'ın eseri, **Doğanın Ölümü**, 1980). Hem kadın, hem de doğa otoriter kişiliği nitelendiren karakterize eden kontrol etme tutkusunun birer kurbanıdır. Bu nedenle, giderek artan sayıdaki radikal ekolojist ve feminist, amaçlarının gerçekleştirebilmesi için hiyerarşilerin parçalanması gerektiğinin farkına varmaktadırlar.

Ayrıca Bunlara ek olarak, anarko-feminizm kadınlarla erkekleri birbirine eşit tutarken, onların farklılıklarına da saygı göstermenin önemini bize hatırlatır. Diğer bir deyişle, çeşitliliği fark etmek ve ona saygı göstermek hem erkekler, hem de kadınlar için geçerlidir. Birçok erkek anarşist, sıklıkla (kuramda) cinsiyetçiliğe karşı oldukları için pratikte de cinsiyetçi olmadığına inanır. Böyle bir varsayım yanlıştır. Anarko-feminizm, teori ile pratikte arasındaki tutarlılık sorununu toplumsal aktivizmin önüne getirir ve sadece dışsal değil aynı zamanda da içsel kısıtlarla mücadele etmemiz çarpışmamız gerektiğini bize hatırlatır.

Yani, anarko-feminizm bizi vaaz ettiğimiz şeyleri uygulamaya çağırır. Cinsel eşitlikten bahseden erkek anarşistlerin cinsiyetçiliğiyle karşılaşan İspanyol anarşist kadınları bununla savaşmak amacıyla **Mujeres Libres** içerisinde örgütlenmişti. Kurtuluş devrimden sonraki bir güne bırakmaya inanmadılar. Onların kurtuluşu bu devrimin ayrılmaz bir bileşeniydi ve bugün başlatılmıyordu. Bu açıdan, erkek yoldaşlarının "geleceğin toplumunda" cinsel eşitlik [olması] "lehinde haykırır"ken, bu konuda hemen şimdi hiçbir şey yapmamalarından bıkan Illinois Kömür kasabalarındaki anarşist kadınların vardığı sonucu tekrar ederler. Özellikle aşağılayıcı olan bir benzerlik kullanırlar: erkek yoldaşlarını "açlıktan kıvranan kitlelere ... cennette ödülleri olacağı sahte vaadinde bulunan" rahiplere benzetiler. Annelerin, kızlarının "cinsel farklılıkların haklarda eşitsizlik anlamına gelmeyeceğini; ve "bugünün toplumsal sistemine karşı isyankarlar" olarak, "kadınların ahlaki ve maddi değersizliklerini elde tutmaya çalışacak erkeklerin baskısına karşı özellikle savaşmaları gerektiğini anlamalarını" sağlaması gerektiğini belirtirler (Ersilia Grandi, Caroline Waldron Merithew'in alıntısı, **Anarşist Anelik**, s. 227). [Bu kadınlar], İspanyol yoldaşlarının

örgütlenmesinden otuz yıldan daha fazla bir süre önce, yukarı Illinois vadisi kömür kasabalarında kapitalizm ile ataerkiye karşı mücadele etmek için "**Luisa Michel**" grubunu kurmuşlardı.

Anarka-feministlere göre, cinsiyetçilikle mücadele özgürlük savaşımının anahtar niteliğinde bir yönüdür. Bu, feminizmin yükselişinden önce çoğu Marksist sosyalistin savunduğu gibi, devrimin ardından bir şekilde otomatikman çözüme kavuşacak, kapitalizme karşı "gerçek" savaşımından bir sapma değildir. Savaşımın hayati bir parçasıdır:

Bizim sizin ünvanlarınızdan hiçbirisine ihtiyacımız yok. ... Hiçbirisini istemiyoruz. Bizim istediğimiz bilgi ve eğitim ve hürriyet. Haklarımızın ne olduğunu biliyoruz ve onları talep ediyoruz. En önemli kavgada hemen yanbaşınızda değil miyiz? Siz erkekler kadın hakları savaşımını bu en önemli kavganın bir parçası yapacak kadar güçlü değilmisiniz? Ancak o zaman erkekler ve kadınlar birlikte tüm insanlığın haklarını kazanacaklar" (Louise Michel, **Op.Cit.**, s. 142).

Bu devrimcileştirici toplumun anahtar niteliğindeki bir parçası da cinsiyetler arasındaki mevcut ilişkinin dönüştürülmesidir. Evlilik özel bir kötülüktür, çünkü "*İncil'e, 'ölüm ayırana kadar'a dayanan eski evlilik biçimi ... erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini, kadının erkeğin kapris ve emirlerine tamamen boyun eğmesini savunan bir kurumdur*". Kadınlar "*erkeğin hizmetkarı olma ve onun çocuklarını büyütme işlevine indirgenirler*" (Goldman, **Op.Cit.**, ss. 220-1). Bunun yerine, anarşistler "*özgür aşk*", yani bir partnerin otorite olduğu diğerinin ise sadece itaat ettiği çiftler ve aileler yerine, eşitler arasındaki özgür anlaşmaya dayananlar. Böyle bir birleşme kilisenin veya devletin onayı olmadan gerçekleşecektir, çünkü "*birbirini seven iki insanın yatağa gitmek için bir üçüncü kişinin iznine ihtiyacı yoktur*" (Mozzoni, Moya'nın alıntısı, **Op.Cit.**, s. 200).

Eşitlik ve özgürlük adil bir ilişkiden daha fazla şeyi kapsar. Ne erkekler ne de devlet kendi bedeniyle ne yapması gerektiğini kadına söyleyemez. Yani, kadınlar kendi bedenlerini ve tabii ki kendi üreme organlarını kontrol etmelidirler. Dolayısıyla, anarka-feministler, genel olarak anarşistler gibi, seçim yapmayla ve üreymeyle ilgili haklar (yani, kadınların kendi üreme kararlarını kontrol etme hakkı) yanlısıdır. Bu geçmişi uzun bir konudur. Emma Goldman, doğum kontrolü yöntemlerini ve ne zaman hamile kalacaklarına kadınların karar vermesi aşırı görüşünü açıkça savunmasından ötürü eziyet görmüş ve hapsedilmişti (Feminist yazar Margaret Anderson'un ifadesiyle, "*kadınların hep ağızlarını kapalı, rahimlerini açık tutmalarının gerekmediği'ni söylemesinden ötürü Emma Goldman 1916'da hapse atılmıştı*").

Anarka-feminizm bu kadarla kalmaz. Genel olarak anarşizm gibi, sadece evde yaşananları değil toplumun **tüm** yönlerini değiştirmeyi hedefler. Çünkü, Emma Goldman'ın sorduğu gibi, "*evdeki dar görüşlülüğün ve özgürlükten yoksunluğun yerini fabrikadaki, berbat ayölyedeki, mağazaki veya bürodaki sar görüşlülük ve özgürlükten yoksunluk alırsa, ne kadar bağımsızlık kazanılmış olur?*" Bu nedenle, her yerde kadınların eşitliği ve özgürlüğü için mücadele edilmeli, bunlar hiyerarşinin tüm biçimleri karşısında savunulmalıdır. Bunlar ne de oy kullanmakla elde edilebilirler. Anarka-feministlere göre, gerçek kurtuluş ancak doğrudan eylem yoluyla sağlanabilir ve anarka-feminizm kadınların kendi faaliyetlerine ve kendi kurtuluşuna dayanır, çünkü "*oy kullanma hakkı veya eşit yurttaşlık hakları iyi talepler olabilir ... [ancak] gerçek özgürlük ne seçim sandıklarında ne de mahkeme salonlarındadır. Kadının ruhunda başlar ... özgürlüğü elde etme gücü büyüdükçe özgürlüğü de büyüyecektir*" (Goldman, **Op.Cit.**, s. 216 ve s. 224).

Anarşist hareketin tarihi bunun kanıtıdır. Her kazanım, kadınların kendi eylemleriyle aşağıdan gelmiştir. Louise Michel'in ifade ettiği gibi, "*biz kadınlar kötü devrimciler değiliz. Kimseye yalvarmadan savaşımardaki yerimizi alıyoruz; aksi taktirde, dünyanın sonu gelene kadar önergeler*

ileri sürebilir ve onları kabul ettirebilirdik ve hiçbir şey kazanmazdık" (Op.Cit., s. 139). Eğer kadınlar başkalarının kendileri için harekete geçmesini beklemiş olsaydılar, toplumsal konuları asla değişmezdi. Bu en başta da oy hakkı kazanmayı kapsar. Kadınların oy hakkı taraftarı militan genel oy hakkı hareketi karşısında Britanyalı anarşist Rose Witcop şunu söylüyordu: "bu hareketin efendilerine, erkeklere karşı şimdiye kadar fazlasıyla itaatkar olan kadınların, en sonunda efendilerinden daha aşağı olmadıkları gerçeğini fark ettiklerini gösterdiği doğrudur". Ancak, kadınların oylarla değil "kendi kuvvetleriyle" özgür olacağını da ekler (Sheila Rowbotham'ın alıntısı, **Tarihte Gizlenenler**, ss. 100-1 ve s. 101). 1960'ların ve 1970'lerin kadın hareketi bu analizin doğruluğunu gösterdi. Eşit oy hakkına rağmen, kadınların toplumsal yeri 1920'lerden beri değişmeksizin kalmıştır.

Son olarak, anarşist Lily Gair Wilkinson şunu vurguluyordu: " 'oy' istemek asla bir özgürlük talebi değildir. Ne için oy kullanmak? Oy kullanmak şu veya bu yasa yapıcı tarafından yönetilmeye rıza gösterdiğini göstermektir" (Sheila Rowbotham'ın alıntısı, **Op.Cit.**, s. 102). Bu sorunun özüne, yani hiyerarşi ile bunun yarattığı --otoriterin sadece bir altkümesi olduğu-- otoriter toplumsal ilişkilere dokunmaz. Kadınların hakiki özgürlüğü ancak politik, ekonomik, toplumsal ve cinsel patronların tümünden kurtularak başarılabilir; ve "bu kadınların gerçek anlamda insan olmasını mümkün kılar. [Kadında] öne sürülmeye can atan her tür iddia ve faaliyet tam ifadesine kavuşmalıdır; tüm suni engeller parçalanmalı, daha büyük özgürlüğe doğru giden yol yüzyıllardır süren boyun eğme ve köleliğin her türlü kalıntısından temizlenmelidir" (Emma Goldman, **Op.Cit.**, s. 214)

A.03.6 KÜLTÜREL ANARŞİZM NEDİR?

Amacımıza yönelik olarak kültürel anarşizmi, toplumun "ekonomik" ya da "politika^{siyasal}" alanlarından yanlarından ziyade geleneksel olarak "kültürel" alanına ait olarak görülen değerlendirilen yanlarını ele alarak, anti-otoriter-karşıtı değerlerin öne çıkarılması olarak tanımlayacağız --örneğin, sanat, müzik, drama, edebiyat, eğitim, çocuk-yetiştirme pratikleri, cinsel ahlak^{etik}, teknoloji vb. aracılığıyla ele alınarak.

Kültürel ifadeler, otoriter değer ve tavırları -- en geleneksel kültürel biçimlerin, başta tahakküm ve sömürü olmak üzere-- otoriter değer ve tavırları öne çıkarmaya yarayan en geleneksel kültürel biçimlerin eğilimlerine saldırdıkları, [onları] zayıflattıkları veya çöktükleri bastırdıkları ölçüde anarşist olarak değerlendirilebilirler. Dolayısıyla, Bu nedenle savaşın kötülüklerini betimleyen bir roman, basitçe "savaş cehennemdir" modelinin dışına çıkarak, okuyucunun militarizmin otoriter kurumlarla (örn. kapitalizm ve devletçilik) veya otoriter koşullandırmalarla belirlemelerle (örn. geleneksel ataerkil aile içinde yetişme^{serpilmesi}) nasıl bir ilişki içinde olduğunu görmesine imkan olarak verdiği takdirde kültürel anarşizm içinde ele alınabilir. Veya John Clark'ın ifade ettiği gibi, kültürel anarşizm, "tahakküm sisteminin çeşitli farklı yönlerini gün ışığına çıkaran sanat, medya ve diğer sembolik biçimlerin geliştirilmesini ima eder ve onları özgürlük ile ve topluluğa dayanan k temelli bir değerler sistemiyle karşılaştırır". Bu "kültürel mücadele, ... ekonomik, politik, ırka dayalı, dini veya cinsel olsun, tüm tahakkümcü sınıfların maddi ve ideolojik iktidarıyla özgürleşmenin çok boyutlu bir uygulamasıyla mücadele eden" genel bir savaşımın bir parçası olacaktır. Başka bir deyişle, "grevler, boykotlar, iş eylemleri, işgaller, doğrudan eylem grupları ile liberter işçi grupları federasyonları örgütlenmeleri, işçi meclislerinin, kolektiflerin ve kooperatiflerin geliştirilmesi gibi ekonomik eylemleri; baskıcı hükümet politikalarına aktif müdahaleler, toplumun askerileştirilmesi ve bürokratikleştirilmesine karşı boyun eğmeme ve direnme; karar alınmasına ve yerel denetime doğrudan katılımı artırmayı amaçlayan hareketlere katılım" gibi "politik eylemleri"

de kapsayan ancak bunlarla sınırlı olmayan "daha geniş bir sınıf analizi düşüncesi" ve "daha kuvvetli bir sınıf savaşımı pratiği" (Anarşist An, s. 31 Unsur: Kültür, Doğa ve İktidara Yansımaları).

Kültürel anarşizm önemlidir (aslında yaşamsaldır), çünkü otoriter değerler aslında politik siyasi ve ekonomik yönlerin ötesine geçen çok yönlü bir bütüncül tahakküm sisteminin içinde gömülmüştür yer almaktadırlar. Bu nedenle, nüfusun büyük bir kısmında köklü psikolojik değişimler olmadan, ekonomik ve politik siyasi kombinasyonlu bir devrimle bile bu [otoriter] değerlerin kökü kazınmaz. Çünkü Bunun sebebi ise, bugünkü sistemde gözlenen kitlesel sessiz onamanın kökleri, son beş ya da altı bin yıldır süregelen ataerkil-otoriter uygarlıkla beraber gelişen, birçok koşullandırma belirleme ve toplumsallaştırma biçimlerinde üretilmiş olan insanlığın tinsel yapısında (Wilhelm Reich'in ifadesi ile "karakter yapısı"nda) bulunmaktadır kök salmış olmasıdır.

Diğer bir deyişle, hemen yarın kapitalizm ve devlet hemen yarın devrilsede defedilse bile insanlar çok geçmeden kısa bir zamanda onların yerine yeni otorite biçimleri yaratacaklardır. Çünkü, otorite aslında --güçlü lider, emir-komuta zinciri, birisinin emirler vererek diğerini kendi başına düşünmenin sorumluluğundan kurtarması-- itaatkâr/otoriter kişiliğin kendisini en uyumlu hissedeceği olacaktır. --Özgürlük, demokrasi ve eşitlik devrimci ülkülerine ideallerine ihanet edilerek, yeni hiyerarşi ve yönetici sınıfların çabucak yaratıldığı başarısız devrimler ve özgürlük hareketlerinin uzun listesinden gözlenebileceği üzere,-- ne yazık ki insanoğullarının çoğunluğu gerçek özgürlükten korkmaktadır ve aslında onunla ne yapacağını da bilmemektedir. Bu başarısızlıklar genellikle gerici reaksiyon gösteren politikacıların ve kapitalistlerin entrikalarına manipülasyonlarına ve devrimci liderlerin ihanetlerine bağlanır; ancak gerici reaksiyoner politikacılar, ancak sıradan insanların karakter yapısında otoriter ideallerinin yeşermesi için elverişli bir zemin bulunmasından ötürü olduğundan yandaş bulabilmektedirler.

Bu nedenle, insanların yavaş yavaş kendi içlerindeki itaatkâr/otoriter niteliklerin farkına vardıkları, koşullandırmayla belirlemelerle bu niteliklerin nasıl yeniden üretildiğini gördükleri ve yeni kültür biçimleriyle --özellikle yeni çocuk yetiştirme ve eğitim metodlarını,yla-- bunların üstesinden nasıl gelinebileceğini, nasıl ortadan kaldırılacağını anladıkları-- bir bilinç- artışı yükselişi dönemi anarşist bir devrimin ön koşuludur. Bu konuyu [Kısım B.01.5](#)'te (Otoriter medeniyetin kitlesel-psikolojik temeli nasıl yaratıldı? *What is the mass-psychological basis for authoritarian civilisation?*), [Kısım J.06](#)'da (Anarşistler ne tür çocuk yetiştirme yöntemleri tavsiye ederler? *What methods of child rearing do anarchists advocate?*) ve [Kısım J.05.13](#)'te (Modern Okullar nedir? *What are Modern Schools?*) daha etraflıca tartışacağız.

Kültürel anarşist fikirler hemen hemen anarşizmin tüm okullarınca paylaşılmaktadır ve bilinç-yükseltme işi her anarşist hareketin hayati bir kısmı olarak görülmektedir. Anarşistlere göre, için yaşamımızın tüm yönlerinde "eskinin kabuğun içinde yeni bir dünyayı inşa etmek kurmak" önemlidir ve anarşist bir kültür yaratılması da bu faaliyetin bir parçasıdır. Öte yandan, anarşistlerin pek azı bilinç-yükseltmeyi kendi başına yeterli görür, bu nedenle kültürel anarşizm faaliyetlerini, kapitalist toplumda örgütlenme, doğrudan eylem kullanımı ve özgürlükçü alternatifler kurulmasıyla birleştirirler. Anarşist hareket, her faaliyetin diğerini beslediği ve desteklediği, pratik öz kendinden-faaliyet ile kültürel çalışmayı faaliyeti bir araya getiren bir harekettir.

A.03.7 DİNSEL ANARŞİSTLER VAR MIDIR?

Evet, vardır. Her ne kadar anarşistlerin büyük bir kısmı köklü bir şekilde insan-karşıtı olması ve dünyevi asal otorite ile köleliği haklı gösterici olumlayıcı olması nedeniyle Tanrı fikrine ve dine karşı

olsa da; bazı inananlar, [dinsel] fikirlerini anarşist sonuçlara vordırmıştıdır. Tüm anarşistler gibi bu dinsel anarşistler de, devlete karşı çıkmalarını özel mülkiyet ve eşitsizlikle ilgili olarak bağlamında eleştirel bir duruşları ile birleştirirler. Diğer bir deyişle, anarşizmin ateist olması gerekmez. Aslında, Jacques Ellul'e göre, "*kitab-ı mukaddese ait düşünceler* İncil'deki görüşler doğrudan anarşizme yol açar ve bu da Hristiyan düşünürlerle uyumlu *yegane* olan tek '*politik anti-politik*' siyasi *anti-siyasi duruştur*" (Peter Marshall'ın alıntısı, *İmkansız İstemek*'teki alıntısı, s. 75).

Dinsel fikirlerden ilham almış birçok farklı anarşizm çeşitleri vardır. Peter Marshall'ın dikkat çektiği üzere, "*anarşist duyarlılığın ilk açıkça ifadesi, M.Ö. altıncı yüzyılda varolan, eski Çin'deki Taoist'lere kadar geri götürülebilir takip edilebilir*"; ve "*Budizm, özellikle Zen formundaki [Budizm], ... güçlü bir liberter özgürlükçü ruha ... sahiptir*" (Op.Cit., a.y., s. 53 ve s. 65). Küreselleşme karşıtı aktivist Starkhawk gibi bazıları ise anarşist fikirlerini Pagan ve Tinselci [Spiritüel] etkilerle birleştirir. Ancak, dinsel anarşizm genellikle, bizim de burada üzerine yoğunlaşacağımız Hristiyan Anarşizmi biçimini alır de şekillenir.

Hristiyan Anarşistler, İsa'nın takipçilerine söylediği "*krallar ve yöneticiler insanlar üzerinde hakimdirleriyet hakkına sahiptirler; aranızda onlar gibileri olanlar olmasın*" sözlerini ciddiye alırlar. Benzer şekilde, Paul'un "*Tanrı'dan başka bir otorite yoktur*" özdeyişi, yargısı toplumda devlet otoritesinin reddedilmesiyle bir açık sonucuna ulaştırılır olarak değerlendirilir. Bu nedenle, gerçek bir Hristiyan için, devlet Tanrı'nın otoritesine el koymaktadır; ve her bireyin kendini yönetmesi ve (Tolstoy'un ünlü bir kitabının başlığını kullanacak olursak) Tanrı'nın Krallığının Kendi İçinizde Olduğu'nu keşfetmesi n farkına varması, yine her bireyin kendi sorumluluğundadır.

Benzer şekilde, İsa'nın gönüllü yoksulluğu, servetin yozlaştırıcı bozucu etkileri üstüne yorumları ve İncil'deki dünyanın insanların için ortaklaşa olarak faydalanmaları üzere için yaratıldığı yolundaki ifadeler, özel mülkiyetin ve kapitalizmin toplumsal eleştirisi için hep birer temel olarak ele alınır. Aslında, ilk Hristiyan kilisesi, (her ne kadar daha sonra onları devlet dini içine sınırlandırsa da, kölelerin kurtuluş özgürleşme hareketi olarak kabul edilebilecek olan) erken dönem Hristiyan kilisesi, radikal Hristiyan hareketleri içerisinde (aslında İncil ezilenlerin tahakküm altında olanların liberter hürriyet özlemlerinin bir ifade etmek amacıyla olarak kullanılacaktır) gelmiştir, ki bu daha sonra anarşist veya Marksist terminoloji biçimini alacaktır (mıdır) tekrar tekrar ortaya çıktığını gözlemlediğimiz maddi malların komünsel [communistic, komünistçe] paylaşımına dayanmaktadır. Bu nedendir ki, İngiltere'deki 1381 Köylü Ayaklanmasında papaz dini lider John Ball şu eşitlikçi yorumu yapıyordu ifadeyi kullanmıştır:

"Adem toprağı kazarken Havva yün eğiriyordu,
Peki o zaman efendi kimdi?"

Hristiyan anarşizminin tarihçesi, Orta Çağ'da *Aykırı Özgür Ruhun Dinsel İnançlara Aykırı Mezhebini* [heresy] hareketi, sayısız Köylü ayaklanmalarına ve 16. yüzyıldaki *Anabaptistleri kapsar* hareketine kadar uzanır. Hristiyanlıkdaki liberter içindeki hürriyetçi gelenek 18. yüzyılda William Blake ve 'in yazılarında tekrar yüzeye çıkar, ve Adam Ballou 1854'te yazdığı *Pratik Hristiyan Sosyalizmi'nde* adlı eserinde anarşist sonuçlara ulaşan varır Adam Ballou'in eserlerinde yazılarında tekrar yüzeye çıkar. Ancak, Hristiyan anarşizmi gerçek anlamıyla anarşist hareketin bir parçası haline ünlü Rus yazarı Leo Tolstoy'un çalışmasıyla ile gelmiştir.

Tolstoy, İncil'in mesajını ciddiyetle ele alarak gerçek bir Hristiyanın devlete karşı çıkması gerektiği sonucuna varır. Tolstoy İncil'i okumasından anarşist sonuçlara varır çıkarır:

"yönetmek güç kullanmak demektir, güç kullanmak ise gücün [üzerinde] kullanıldığı kişinin yapmaktan hoşlanmadığının ve de gücü kullananın kendisine yapılmasından da kesinlikle hoşlanmayacağına, ona [gücün üzerinde kullanıldığı kişiye] yapılmasıdır. Sonuç olarak, yönetmek bize yapılmasını istemediğimiz şeylerin başkalarına yapılması demektir, yani yanlış yapılmasıdır demektir" (Tanrının Krallığı Kendi İçinizdedir, s. 242).

Bu nedenle gerçek bir Hristiyan diğerlerini yönetmekten sakınmalıdır uzak durmalıdır. Bu devlet karşıtı duruş nedeniyle doğaldır ki, o [Tolstoy] aşağıdan kendinden-örgütlenen bir toplumun taraftarlığını yapmıştır:

"Resmi [bir görevi] olmayan insanların kendi yaşamlarını kendi başlarına düzenlemeyeceği, keza Hükümet[te yer alan] insanların hem kendileri hem de başkaları adına için bunu yapabilecekleri neden düşünülür ki?" (Anarşist Okuma Kitabı, s. 306).

Tolstoy, bireylerin ruhsal dönüşümünü anarşist bir toplumun yaratılmasının anahtarı olarak gördüğü için baskıya karşı şiddet içermeyen eylemi savunur. Max Nettlau'nun söylediği üzere, "Tolstoy tarafından vurgulanan [şey], büyük gerçek, iyinin, iyiliğin, dayanışmanın --ve aşk diye adlandırdığımız tüm her şeyin-- gücünün kendi içimizde yattığının; ve bunun uyandırılmasının, geliştirilmesinin ve ifa edilmesinin kendi davranışlarımızla olabileceğinin ve olması gerektiğinin kabul edilmesidir" (Anarşizmin Kısa Tarihi, s. 251-2).

Tüm anarşistler gibi, Tolstoy da özel mülkiyet ve kapitalizme karşı eleştireldir. Henry George gibi (Proudhon gibi onun [Tolstoy] üstünde önemli etkisi olmuştur), toprak üzerindeki özel mülkiyete şöyle karşı çıkıyordu: "toprak mülkiyetinin savunulması ve sonucunda fiyatında yükselme olmasaydı, insanlar bu kadar dar alanlarda kümelenmeyeceklerdi; aksine halen dünyada oldukça bol olan serbest topraklara doğru üzerine yayılacaklardı". Bunun da ötesinde, "bu {toprak mülkiyeti için [yapılan]} mücadelede, hiçbir zaman toprağı işleyenler kta çalışan değil, aksine daima hükümetin şiddetinde pay sahibi olanlar avantaja sahiptirler" (Op.Cit.a.y., s. 307). Tolstoy, kullanımın ötesine taşan dışındaki bütün mülkiyet haklarının var olmasının, onların korunmasının devlet şiddetini gerektireceğinin farkındadır: (iyelik [possession; burada kullanım hakkı anlamında] "her zaman gelenekçe, kamuoyunca, adalet ve karşılıklılık hislerince korunmaktadır ve bu nedenle de şiddet tarafından korunmaları gerekmez" (a.y.). Aslında, şöyle demektedir:

"Tek bir mal sahibine ait olan onbinlerce dönümlük ormanın arazisinin --binlerce insanın yakacağı yokken-- şiddet kullanılarak korunması gerekir. Aynı şey birçok işçinin ve nesliillerinin aldatıldığı ve halen de aldatılmakta olduğu fabrikalarda ve işyerlerinde de geçerlidir. Keza, Yine aynı zamanda, tek bir kişi tarafından sahip olunan sahibinin kıtlık zamanında üç katı fiyata satmak amacıyla sakladığı yüzbinlerce kilelik hububat için de, kıtlık zamanında üç kat fiyatla satılmak üzere saklanmaktadır" (Op.Cit.a.y., s. 307).

Tolstoy, kapitalizmin bireyleri hem ahlâki hem de fiziksel olarak perişan mahvettiğini ve kapitalistlerin birer "köle-tüccarları" olduğunu ifade eder. Gerçek bir Hristiyanın kapitalist olmasının imkansız olduğunu düşünür, çünkü "sanayici [manufacturer, imalatçı], gelirini işçilerin vicdansızca el koyulan değerinden oluşan sömürerek elde eder; ve mesleği tamamen tüm faaliyeti zorunlu, doğal olmayan emeğe bağlıdır dayanan bir insandır" diyerek, gerçek bir Hristiyanın kapitalist olmasının imkansız olduğunu söyler; dolayısıyla, ve bu nedenle, "öncelikle kendi kârı için insan yaşamlarını mahvetmekten vazgeçmesi gerekir" (Tanrının Krallığı Kendi İçinizdedir, s. 338, s. 339). Hiç de şaşırtıcı olmayacak şekilde, Tolstoy, kooperatiflerin "şiddetin taraftarı olmak istemeyen aklâklı, kendine saygılı bir kimsenin katılabileceği yegane tek toplumsal faaliyet" (Peter Marshall'ın alıntısı, Op.Cit.a.y., s. 378) olduğunu belirtir.

Şiddete karşı çıkmasından dolayı, Tolstoy hem devleti hem de özel mülkiyeti reddeder, ve, toplumdaki şiddetin sona erdirilmesi ve adil bir toplumun yaratılması için pasifist taktiklerin

kullanılması çağrısı yapar. Nettlau'nun ifadesiyle, o [Tolstoy] "*şeytana kötülüğe karşı direnilmesini ... öne sürdü; ve direniş yollarından birisine --aktif güç [kullanımı]-- yeni bbir yol ekledi: itaatsizlik yoluyla direniş, pasif güç [kullanımı] yoluyla direniş*" (Op.Cit .a.y., s 251). Özgür toplum fikrinde, Tolstoy gözle görülür bir şekilde kırsal Rus yaşamından ve Peter Kropotkin (örneğin, **Tarlalar, Fabrikalar ve Atölyeler [İşlikler]**), P. J. Proudhon ve anarşist olmayan Henry George'un çalışmalarından etkilenmiştir.

Tolstoy'un fikirleri İngilizleri Hindistan'dan kovmak için halkından şiddetsiz direniş göstermesini uygulamalarını isteyen Gandhi'yi derinden etkilemiştir. Bunun da ötesinde, Gandhi'nin bağımsız Hindistanı bir köylü komünleri federasyonu olarak tasavvur etmesi de Tolstoy'un anarşist özgür toplum görüşüne benzerdir (her ne kadar Gandhi'nin anarşist olmadığını vurgulamamız gerekse de). 1933'te ABD'de **Catholic Worker [Katolik İşçi]** adlı gazeteyi kuran, inançlı bir Hristiyan pasifist ve anarşist olan Dorothy Day ve **Katolik İşçi Grubu**, yine Tolstoy'dan (ve Proudhon'dan) oldukça etkilenmişti. Tolstoy'un ve dinsel anarşizmin etkileri, Hristiyanlık^{ın} fikirlerini işçi sınıfı ile köylüler arasındaki toplumsal aktivizmetkinliklerle birleşaraya getiren Latin ve Güney Amerika **Kurtuluş Teolojisi [Liberation Theology]** hareketlerinde de görülebilir (ancak Kurtuluş Teolojisi'nin anarşist fikirlerden ziyade devlet sosyalizmi fikirlerinden etkilendiğini belirtmemiz e dikkat etmemiz gerekiyor).

Dolayısıyla, anarşizm içinde dinden anarşist sonuçlar çıkararak bir azınlık geleneği vardır. Ancak, **Kısım A.02.20**'de belirtmiş olduğumuz gibi, çoğu anarşist anarşizmin ateizmi ima ettiğini, incil'e ait düşüncenin tarihsel olarak hiyerarşiyle ve dünyevi yöneticilerin savunusuyla bağlantılı olmasının bir rastlantı olmadığını belirterek buna katılmaz. Yani, anarşistlerin ezici bir çoğunluğu ateisttir, çünkü "*doğal veya doğaüstü olsun herhangi bir varlığa tapınmak veya hürmet etmek daima toplumsal tahakkümü ortaya çıkaracak bir kendiliğinden boyun eğme [self-subjugation] ve hizmetkarlık biçimidir. Bookchin'in yazdığı gibi, 'insanoğullarının kendilerinden daha 'yüce' bir şey önünde diz çöktükleri anda hiyerarşi özgürlük karşısındaki ilk zaferini kazanmış olur'*" [Brian Morris, **Ekoloji ve Anarşizm**, s. 137). Yani, anarşistlerin büyük bir kısmı, eğer Tanrı varsa bile, insan özgürlüğü ve saygınlığı için ortadan kaldırılması gerektiği konusunda Bakunin'le hemfikirdir. İncil'in neler söylediği ortadayken, pek az anarşist onun otoriter fikirlerden ziyade liberter fikirleri desteklemek için kullanılabileceğini düşünür.

Ateist anarşistler, her türlü suistimali savunmasından ötürü İncil'in kötülüğüyle ün saldırdığı olgusuna işaret ederler. Hristiyan anarşizmi bunu nasıl uzlaştıracaktır? Öncelikli olarak bir Hristiyan mıdır, yoksa bir anarşist mi? Eşitlik mi, Kitab-ı Mukaddes'e bağlılık mı? Bir inanan açısından, seçim bile söz konusu değildir. Eğer İncil Tanrı sözüyse, bir anarşist Tanrı'ya, onun otoritesine ve onun yasalarına inandığını iddia ederken nasıl daha aşırı konuları destekleyebilir?

Örneğin, hiçbir kapitalist ulus İncil'in açıkladığı Sabbath yasasındaki [Hristiyanların çalışılmaması gerektiğine inandıkları gün; genellikle pazar günü] çalışmamayı uygulamayacaktır. İncil'deki taşlanarak öldürülme cezasına rağmen çoğu Hristiyan patron işçilerini yedinci günde de çalışmaya zorlamaktan memnundur ("*Altı gün çalışılmalıdır, ancak yedinci gün tatiliniz, Lord'la kalacağınız dinlenme günü olmalıdır; her kim ki o gün çalışır, öldürülmelidir*", Exodus 35:2). Hristiyan bir anarşist Tanrı'nın yasasının ihlal edilmesinden ötürü böyle bir cezalandırmayı savunacak mıdır? Aynı şekilde, gerdek gecesinde bakire olmamasından ötürü bir kadının taşlanarak öldürülmesine izin verecek bir ulus --haklı olarak-- kesinlikle şer olarak göülecektir. Ancak, bu "iyi kıyat"ta belirtilen bir yazgıdır (Deuteronomy 22:13-21). Kadınların evlilik öncesi seks yapması bir Hristiyan anarşiste göre ölüm cezası gerektiren bir şey midir? Veya hatta, "*babasının dediklerini veya annesinin dediklerini dinlemeyen dik başlı ve isyankar oğul*" da keza "*şehrin tüm erkeklerinin ölene kadar onu taş tutması*" yazgısına maruz kalmalı mıdır? (Deuteronomy 21:18-21). Veya İncil'in

kadınlara tavrını ne demeli: "Kadınlar, kendinizi erkeklerinize teslim edin" (Corinthians 14:34-35). Erkek yönetimi açıkça ifade edilir: "Her erkeğin başının İsa olduğunu; ve kadının başının erkek olduğunu; ve İsa'nın başının Tanrı olduğunu bilmelisiniz" (I Corinthians 11:3).

Açıktır ki, İncil'in öğretilerini uygulamak söz konusu olduğunda Hristiyan anarşist fazlasıyla seçici anarşist olmayan birisi olmak zorundadır. Zengin olan nadiren yoksulluğun gereğinden bahseder (en azından kendileri için) ve örneğin (aynen kiliseler gibi) zengin olanın görünüşte cennete girmekte karşılaştığı zorluğu unutmaktan mutlu gözükür. İsa'nın şu tembihini unutmuş gözükürler: "Mükemmel olacaksınız, gidin ve sahip olduklarınızı satın ve yoksullara verin; cennette hazinelere sahip olacaksınız: gelin ve beni takip edin" (Matthew 19:21). Hristiyan sağın taraftarları bunu kendi politik liderlerine ve hatta ruhani liderlerine uygulamazlar. Pek azı şu özdeyişi takip eder: "her insana sizden istediğini verin; ve senden isteyerek aldıkları şeyleri onlardan geri istemeyin" (Luke 6:30, keza Matthew 5:42). Ne de onlar ilk Hristiyan inanırların yaptığı gibi "her şeyi ortaklaşa" kullanırlar (Acts 4:32). Yani, eğer anarşist olmayan bir inanan, anarşist inanırlar tarafından İncil'in öğretilerini göz ardı ediyor görülürse, aynısı onların saldırdıkları tarafından kendileri için de söylenebilir.

Ayrıca, Hristiyanlığın temel olarak anarşizm olduğunu tarihle bağdaştırmak oldukça zordur. İncil, adaletsizle savaşmaktan çok daha fazla adaletsizliği savunmak için kullanılmıştır. İrlanda'da, Güney Amerika'nın bazı kesimlerinde, ondokuzuncu ve yirminci yüzyıl başı İspanyasında olduğu gibi, Kilise'nin **de facto [fiilen]** siyasi güce sahip olduğu ülkelerde anarşistler tipik olarak din-karşıtıdır, çünkü Kilise gücünü **muhalifleri** karşı çıkanları ve sınıf mücadelesini bastırmak için kullanmaktadır. **Yani, Kilise'nin fiili rolü, İncil'in anarşist bir metin olduğu iddiasının yanlış olduğunu gösterir.** Böylece (yani Bakunin'in eğer Tanrı varolsaydı, insanoğlunun özgürlüğü ve onuru için onu ortadan kaldırmak gerekirdi deyişine katılarak) anarşistlerin çoğu ateist olmakla beraber, anarşizm içinde dinden anarşist sonuçlar çıkarsayan bir azınlık geleneği vardır.

Bunun yanı sıra toplumsal anarşistlerin çoğu, daha büyük kötülöklere karşı durmak için (bazen) şiddet kullanılması gerektiğini görerek, Tolstoycu pasifizmi dogmatik ve aşırı olarak değerlendirirler. Ama anarşistlerin büyük bir kısmı, anarşist bir toplum yaratmanın anahtarının **olarak**, değerlerin **bireysel dönüştürülmesinin gerekliliği** her birinin değişimini sağlamak olduğu ve genel bir taktik olarak şiddet-karşıtlığının önemli olduğu konularında Tolstoyculara katılacaktır (yine, anarşistlerin ancak çok az bir kesiminin, başka hiç bir seçenek kalmadığı durumlarda, kendini savunma amacıyla olsa bile şiddet kullanımını reddettiğini vurgulamalıyız).

A.03.8 "SIFATLARI OLMAYAN ANARŞİZM" NEDİR?

Tarihçi George Esenwein'in sözleriyle, "sıfatları olmayan anarşizm", en geniş anlamıyla "anarşizmin titesi (-) olmayan biçimini; yani, komünist, kolektivist, karşılıklı ya da bireyci gibi niteleyici etiketleri olmayan bir doktrini ifade eder. Diğerleri için ... (o), farklı anarşist okulların birarada **var olmasına** bulunmasına hoşgörü gösteren bir davranış tarzı olarak algılanmıştır" (Anarşist İdeoloji ve İspanya'da İşçi Sınıfı Hareketi, 1868-1898, s. 135).

Bu kelimeyi Kasım 1889'da Barcelona'da kullanan Küba doğumlu Fernando Tarrida del Marmol bu ifadenin yaratıcısıdır. Yorumlarını o dönemde kendi teorilerinin üstünlüğü üzerine yoğun bir tartışma **yürüten** içinde bulunan İspanyol komünist ve kolektivist anarşistlerine karşı yapmıştı. "Sıfatları olmayan anarşizm", anarşist eğilimler arasında daha çok hoşgörü gösterilmesini sağlamak ve anarşistlerin önceden tasarlanmış ekonomik planlarını **--kuramda olsa bile--** hiç kimseye dayatmamaları gerektiğini vurgulamak için yapılmış bir girişimdi. Özgür toplumun tek

kuralının özgür deneme olması bağlamında, anarşistler için ekonomik tercihlerin kapitalizmi ve devleti yok etmeye göre "ikinci derecede önemli" olması gerektiği belirtiliyordu.

Böylece "anarquismo sin adjetives" ("sıfatları olmayan anarşizm") olarak bilinen kuramsal **perspektif** görünüm, aslında hareketin bizzat kendi içindeki yoğun bir tartışmaların bir yan ürünüydü. Bu görüşün kökenlerini 1876'da Bakunin'in ölümünü takiben gelişen Komünist Anarşizm'de bulmak görmek mümkündür. Kollektivist Anarşizm'e tamamen zıt olmamakla beraber (James Guillaume'nin, **Bakunin ve Anarşizm** adlı eserin içinde yer alan ünlü yazısı "Yeni Toplumsal Düzenin Kurulması Üstüne"den de görüleceği üzere kollektivistler kendi ekonomik sistemlerinin özgür komünizme doğru evrildiğini söylüyorlardı) **Kollektivist Anarşizm'e tamamen zıt olmamakla beraber, aynen** Bakunin'in Proudhon'un çalışmalarını geliştirmesi, derinleştirmesi ve zenginleştirmesi gibi; Komünist Anarşistler de Bakunin çalışmalarını geliştirip, derinleştirip, zenginleştirdiler. Komünist Anarşizm, Elisee Reclus, Carlo Cafiero, Errico Malatesta ve (en ünlüsü) Peter Kropotkin ile birlikte anılır.

İspanya hariç, tüm Avrupa'daki **ana anarşist eğilim olarak** Komünist-Anarşist fikirler kısa zamanda Kollektivist Anarşizminst fikirlerin yerini aldılar. Burada esas konu (her ne kadar Ricardo Mella için bu bir rol oynamış olsa da) komünizm sorunu değildi; esas sorun Komünist Anarşizmin **getirdiği** tarafından belirtilen strateji ve taktiklerin uyumlandırılması idi. O zamanlarda (1880'lerde), Komünist Anarşistler genel olarak sendikacılığa karşı **çıkıyoran** (militan işçi örgütlerinin önemini görenlerden birinin de Kropotkin olmasına rağmen), aynı zamanda da bir biçimde örgütlenme-karşıtı **gözüküyor** olan, yerel (saf) anarşist militan hücrelerin öneminden bahsediyorlardı. Ortaya çıkan taktik ve stratejilerdeki değişimin ise, işçi sınıfı örgütlenmesi ve mücadelesinin ısrarlı taraftarı olan İspanyol Kollektivistlerinden **oldukça eleştiri gelmesine sebep olması şaşırtıcı değildir** arasında büyük tartışmalara yol açmıştı.

Bu çatışma kısa zamanda İspanya'nın dışına taşı ve Paris'te **La Revolte**'nin sayfalarında kendisine yer buldu. Bu, birçok anarşisti Malatesta'nın şu sözlerini kabullenmeye yönlendirdi; "**en hafifinden söylemek gerekirse, (s)adece hipotezler üzerinden anlaşmazlığa düşmek, bizim için doğru değildir**" (Max Nettlau'nun **alıntısı, Anarşizmin Kısa Tarihi** adlı eserindeki alıntısı, s. 198-9). Zamanla anarşistlerin çoğunluğu (Netlau'nun sözleriyle) "**geleceğin ekonomik gelişmesini önceden tahmin edemeyiz**" (**Op.Cit.** a.y., s. 201) şeklindeki yargıyı kabullendiler; ve farklı görüşlere sahip oldukları özgür toplumun nasıl işleyeceğinden ziyade, ortak olanlara (kapitalizm ve devlete karşı **çıkma**) vurgu yapmaya başladılar. Zaman geçtikçe, Kollektivist-Anarşistler komünist ülkülere bağlılıklarını, ve bu ülkelere **ilerde**, devrimden sonra değil, **daha yakın bir zamanda** devrimden önce ulaşılması gerektiğini vurgulamaya başlarken, Komünist-Anarşistlerin çoğu da işçi hareketini göz ardı etme fikirlerinin işçi sınıfına ulaşamamasına neden olduğunu gördüler. **Yani, bu iki anarşist grubu da birlikte çalışabilirdi, çünkü "tüm ayarlamalarını ve olası tüm bileşimlerini tasavvur etmemize izin vermeyecek ölçüde bizden uzak, zaman ve mekan içerisinde değişikliğe tabi olan geleceğin toplumunun belli bazı özelliklerini fazla vurgulama isteğimizden ötürü küçük küçük ekollere bölünmemizin hiçbir mantığı"** yoktu. Üstelik, özgür toplumda "**birlik ve anlaşmaların yöntemleri ve ayrı ayrı biçimleri veya emeğin ve toplumsal yaşamın örgütlenmesi bir örnek [unique, aynı] olmayacaktır; şu anda bunlara ilişkin kestirimler veya saptamalar yapamayız**" (Malatesta, Nettlau'nun alıntısı, **Op.Cit.**, s. 173).

Malatesta şöyle devam ediyordu: "**anarşist-kollektivizm ile anarşist-komünizm arasındaki sorun bir nitelendirme, yöntem ve anlaşma sorunu olsa da**", sistem ne olursa olsun [sorunun] anahtarı bu olsa da, "**aynen kölelik ve zorlamanın şimdi erkeklere {ve kadınlara} ters gelmesi gibi, ücret sisteminin de onlara ters gelmesine yol açacak yeni bir ahlaki bilinç şekillenecektir**". Eğer bu gerçekleşirse, o zaman "**ne biçimde bir toplum ortaya çıkarsa çıksın, toplumsal örgütlenmenin temeli komünist olacaktır**". Bizler "**asli ilkelerimize bağlı kalıp, ... onları kitlelere aşılarda elimizden geleni**

yaptığımız" müddetçe, "kelimeler veya ufak tefek şeyler üzerinden kavga [etmemeli], post-devrimci [devrim sonrası] topluma adalet, eşitlik ve hürriyete doğru bir yönelim kazandırmalıyız" (Nettlau'nun alıntısı, **Op.Cit.**, s. 173 ve s. 174).

Benzer şekilde, aynı zamanlarda ABD'nde ise Bireyci ve Komünist anarşistler arasında yoğun bir tartışma yapılmaktaydı. Benjamin Tucker Komünist-Anarşistlerin anarşist olmadığını söylerken, John Most ise Tucker'ın fikirleri hakkında benzer şeyleri söylüyordu. Aynen Mella ve Tarrida gibi kişilerin anarşist gruplar arasında hoşgörü olması fikrini öne sürmeleri gibi, bazı anarşistler de --örneğin Voltairine de Cleyre-- gibi **anarşistler de "kendisini sadece 'Anarşist' olarak adlandırmaya başladı; ve devletin yokluğunda, en uygun biçimi bulmak amacıyla muhtemelen farklı yerlerde birçok farklı denemeler yapılacağı için, Malatesta gibi 'Sıfatları olmayan bir Anarşizm' çağrısında bulundu"** (Peter Marshall, **İmkansız İstemek**, s. 393). **Kendi sözleriyle, bütün bir ekonomik sistemler kümesi " faydalı olacak şekilde farklı yerlerde denenecektir. İnsanların içgüdülerinin ve alışkanlıklarının her toplumda kendilerini özgür bir seçim şeklinde ifade etmesini göreceğim; ve farklı çevrelerin farklı uyarlamaları gerektireceğinden eminim".** Sonuçta, **"sadece hürriyet ve deneme en iyi toplum biçimlerini belirleyebilir"** ve bu nedenle **"bundan sonra basitçe 'Anarşist' dışında başka bir şeyle nitelendirmeyeceğim"** (Paul Avrich'in alıntısı, **Amerikalı Bir Anarşist**, ss. 153-4).

De Cleyre, Malatesta, Nettlau ve Reclus gibi bilinen anarşistlerin "sıfatları olmayan anarşizm" ifadesinde içerilen hoşgörülü bakış açısını kabul etmeleriyle, bu tartışmalar anarşist harekette **kalıcı bir** süregelen etkiyle neden oldu (bunun mükemmel bir özeti için Nettlau'nun **Anarşizmin Kısa Tarihi**'ne bakınız, s. 195'den 201'e kadar). Bize göre de bu, **çoğu anarşistin** diğer eğilimlerin de kendilerini "anarşist" olarak adlandırma haklarının kabul edildiği --tabii ki, anarşist teorinin belli çeşitleri hakkında kendi tercihleri ve diğer çeşitlerin neden kusurlu oldukları konusunda kendi görüşleri [saklı] olmak üzere-- **diğer eğilimlerin de kendilerini "anarşist" olarak adlandırma haklarının kabul etmesi** anarşist hareket içinde bugünkü hakim tavidir. Ancak, anarşizmin farklı biçimlerinin (komünizm, sendikalizm, dinsel, vb.) tamamen birbirini dışlayan şeyler olmadığını ve birini desteklerken diğerlerinden nefret etmeniz gerekmediğini vurgulamak istiyoruz. Bu hoşgörü, "sıfatları olmayan anarşizm" ifadesinde yansıtılmaktadır.

Son bir konu olarak, bazı "anarko"-kapitalistler, "sıfatları olmayan anarşizm"le ilgili hoşgörüyü kullanarak, kendi ideolojilerinin anarşist hareketin bir parçası olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia etmektedirler. Ne de olsa 'anarşizm devletten kurtulmak üstünedir, ekonomi ikinci planda gelir' demektedirler. Ancak, zamanında tartışılan ekonomi çeşitlerinin **anti-kapitalist** kapitalizm-karşısı (yani sosyalizm yanlısı [*socialistic*]) olduğu hatırlanırsa, "sıfatları olmayan anarşizm" in bu şekilde kullanımı sahte bir kullanımdır [aldatıcıdır]. **Örneğin Malatesta'ya göre, komünist anarşizmin haricinde "başka çözümler, başka toplumsal örgütlenme biçimleri öngören ve öneren anarşistler vardır", ancak "onlar da aynen bizim yaptığımız gibi politik iktidarın ve özel mülkiyetin yıkılmasını arzuluyorlar". "Gelin tüm düşünce okullarının dışlayıcılığını ortadan kaldıralım" ve gelin "yollar ve araçlar hakkında anlaşmaya varalım ve ilerleyelim"** (Nettlau'nun alıntısı, **Op.Cit.**, s. 175). Diğer bir deyişle, kapitalizmin devletle beraber ortadan kaldırılması gerektiği **konusunda anlaşılmıştır** kabul edilmiştir, ancak bu yapıldığı zaman özgür deneme gelişecektir. Başka bir şekilde ifadeyle edecek olursak, devlete karşı mücadele tahakküm ve sömürüyü sona erdirmek için yapılan daha kapsamlı bir mücadelenin sadece bir parçasıdır ve bu daha **kapsamlı** geniş hedeflerden soyutlanamaz. Kapitalizmin devletle beraber yok edilmesi gerektiğini **amaçlamadıklarından** ötürü hedeflememeleri noktasında, "anarko"-kapitalistler anarşist değildirler ve "sıfatları olmayan anarşizm" **sözde** kendilerini "anarşist" kapitalistleri **içermez** olarak adlandıranlara uygulanamaz ("anarko"-kapitalizmin neden anarşist olmadığına hakkında **bakınız Kısım F**'e bakınız).

Bu, devrimden sonra "anarko"-kapitalist toplumların olmayacağı anlamına gelmez. Aksine. Aynen devlet sosyalizmini veya teokrasiyi destekleyen bir topluluğun bu rejim altında yaşamasını bekleyebileceğimiz gibi, eğer bir grup insan böyle bir sistemi kurmak isterlerse bunu yapabilirler. Basitçe gezegendeki ve hatta belli bir coğrafi alandaki herkesin aynı anarşist haline gelmesinin olası olmadığı için böyle hiyerarşi adacıları [*enclave*] var olacaktır. Hatırlanması gereken önemli nokta böyle bir sistemin anarşist olmayacağı, sonuçta da "*sıfatları olmayan anarşizm*" olmayacağıdır.

A.03.9 ANARKO-İLKELCİLİK NEDİR?

Kısım A.03.3'de tartışıldığı üzere, çoğu anarşist Durumcu Ken Knabb'ın şu dediklerine katılacaktır: "*kurtarılmış bir dünyada bilgisayarlar ve diğer modern teknolojiler, herkese daha ilginç faaliyetlere yoğunlaşma serbestisi kazandıracak şekilde tehlikeli ve sıkıcı işlerin ortadan kaldırmak amacıyla kullanılabilir*". Açıktır ki, "*belli teknolojiler --nükleer enerji en bariz örneğidir-- o kadar anlamsızca tehlikelidir ki bunlar[ın kullanımına] derhal son verilecektir. Saçma, modası geçmiş veya lüzumsuz birçok diğer endüstri, ticari gerekçelerinin ortadan kalkmasıyla otomatikman ortadan kaybolacaktır. Ancak birçok teknoloji ... şu anda ne kadar kötüye kullanılırlarsa kullanılırlar pek az **asli** sakıncaya sahiptir. Bu basitçe onların daha duyarlı bir şekilde kullanılması, popüler denetim altına alınması, birkaç ekolojik iyileştirmenin gerçekleştirilmesi ve kapitalistçe amaçlar yerine insani amaçlar doğrultusunda yeniden tasarlanması meselesidir*" (**Public Secrets**, s. 79 ve s. 80). Dolayısıyla, çoğu eko-anarşist, uygun teknolojinin kullanılmasını doğayla denge içinde olan bir toplumun yaratılmasının bir aracı olarak görür.

Ancak, (oldukça) küçük ancak konuşkan bir kendinden tahvilli Yeşil anarşist azınlığı buna katılmaz. John Zerzan, John Moore ve David Watson gibi yazarlar, kendi iddialarına göre tüm iktidar ve baskı biçimlerini eleştirmeyi amaçlayan bir anarşizm vizyonu getirmiştir. Bu genellikle anarko-ilkelcilik [*anarcho-primitivism*] olarak adlandırılır ve Moore'ye göre "*uygarlığın bütününe anarşist bir perspektiften eleştiren ve insan yaşamının kapsamlı bir dönüşümünü başlatmayı amaçlayan radikal akımın stenografisidir*" (**İlkelci Astar**).

Bazı aşırı unsurlarının tüm teknoloji biçimlerini, işbölümü, evcilleştirmeyi, "İlerleme"yi, endüstriyalizmi, "*kitle toplumu*" dedikleri şeyi ve hatta bazılarının sembolik kültürü (yani sayıları, dili, zamanı ve sanatı) sona erdirmeyi amaçladığı bu akım kendini çeşitli şekillerde ifade eder. Bu özellikleri içinde barındıran herhangi bir sistemi "*uygarlık*" olarak adlandırma ve sonuçta da "*uygarlığın yıkılması*"nı hedefleme eğilimindedirler. Ne kadar geriye gitmeyi arzuladıkları tartışmalı bir konudur. Bazıları Endüstriyel Devrim'den önce var olan teknoloji düzeyine kabul edilebilir bulur, birçoğu daha ileri giderek tarımı ve en temel olanların ötesine geçen tüm teknoloji biçimlerini reddeder. Onlara göre, anarşinin yegane var olma yolu vahşi yaşama, avcı-toplayıcı yaşam tarzına geri dönmektir ve [teknolojinin] eko-sistem üzerindeki etkisini en asgari düzeye indirecek endüstriyel üretime dayanan bir anarşist toplum yaratmada uygun teknolojinin kullanılabileceği şeklindeki çığırından çıkmış fikir reddedilmelidir.

İlkelci dergi "**Yeşil Anarşi**"nin kendileri gibi olanlar için şöyle dediği görürüz: "*kişisel özerklik veya vahşi varoluş değerlerine öncelik verenlerin, tasarlandıkları amaçlardan bağımsız olarak emperyalizmi, köleliği ve hiyerarşiyi gerektirdirmelerinden ötürü tüm büyük-ölçekli örgütlenmelere ve toplumlara karşı çıkmak ve onları reddetmek için nedenleri vardır*". "*Uygarlığın şu anda hakim olan görüntüsü*" olmasından ötürü kapitalizme karşı çıkarlar. Ancak, şunu da

vurgularlar: " *Bütün sistemi kaplayan otoriterlik, zorunlu hizmetkarlık ve toplumsal izolasyonun başlangıcı kapitalizm per se [kendi başına, aslında] değil, uygarlıktır. Bu nedenle, uygarlığı hedefine koymadan kapitalizme yapılan bir saldırı toplumu besleyen kurumsallaşmış zorlamayı asla ortadan kaldıramaz. Onu demokratikleştirmek amacıyla endüstriyi kolektifleştirme girişimi, tüm büyük-ölçekli örgütlenmelerin üyelerinin niyetlerinden bağımsız olan bir yönelim ve biçim kazandığını fark etmekte başarısız olurlar*". Dolayısıyla, onlara göre, hakiki anarşistler endüstri ve teknolojiye karşı çıkmalıdır, çünkü " *hiyerarşik kurumlar, hakimiyet alanı genişlemesi ve yaşamın mekanikleşmesi, tüm bunlar kitlesel üretimin idaresi ve süreci için gereklidir*". İkelcilere göre, " *ancak kendi kendine yeterli bireylerden oluşan küçük topluluklar, kendi otoritelerini --insan veya diğer-- varlıklara dayatmadan onlarla birarada var olabilir*". Böyle topluluklar kabile toplumlarının temel özelliklerine sahip olacaktır, " *çünkü insan tarihinin % 99'dan fazlasında, insanlar geçimliliklerini doğrudan topraktan elde ederken, küçük ve eşitlikçi geniş aile düzenlemeleri içerisinde yaşamıştır*" (Kitle Toplumuna Karşı).

Doğayla uyum içinde yaşayan ve hiç (ya da çok az) hiyerarşiye sahip olan bu kabile toplulukları esinlendirici olarak gözüke de, ilkelciler geleceğe bakarak (John Zerzan'ın kitabının başlığını görürsek " *Gelecekteki İkel*"i [Future Primitive] görürler. John Moore'un ifade ettiği gibi, " *anarko-ikelciliğin tasavvur ettiği geleceğin ... daha önce yaşanmış bir örneği yoktur. Her ne kadar ilkel kültürler geleceğe yönelik imalar sağlasa da ve gelecek pekala bu kültürlerden türetilen öğeleri içine alsada, anarko-ikelci dünya daha önceki anarşi biçimlerinden muhtemelen oldukça farklı olacaktır*" (Op.Cit.).

İkelcilere göre, öteki anarşizm biçimleri basitçe şu anda katlandığımız sistemin esasen aynısı olan bir sistemde kendinden idareli uzaklaşmayı eksi onun en kötü aşırılıklarını ifade eder. Bu nedenle, John Moore şu yorumda bulunur: " *klasik anarşizm uygarlığı ele geçirmeyi, yapıları üzerinde bir dereceye kadar yeniden çalışmayı ve onun en berbat suistimalleri ile baskılarını gidermeyi*" ister. " *Ancak, Uygarlık yaşamının % 99'u değişimsiz aynen kalır onların gelecek senaryolarında; tam olarak onların sorguladıkları uygarlık yönleri asgari olduğu için ... genel yaşam şablonu pek fazla değişmeyecektir*". Dolayısıyla, " *anarko-ikelciliğin perspektifine göre, ister kendilerini devrimci görsünler isterse görmesinler tüm diğer radikalizm biçimleri reformist olarak gözüktür*" (Op.Cit.).

Cevap olarak "klasik anarşistler" üç şeye işaret ederler. Birincisi, " *en berbat suistimaller ile baskılar*"ın kapitalist toplumun % 1'ini oluşturduğunu iddia etmek tamamen saçmadır ve üstelik bu sistemin müdafilerinin memnuniyetle katılacağı bir şeydir. İkincisi, Moore'un öne sürdüklerinin saçma olduğu herhangi bir "klasik" anarşist metnin okunmasıyla açıkça anlaşılabilir. "Klasik" anarşizm toplumun radikal bir şekilde tepeden tırnağa dönüştürülmesini amaçlar, onun ufak tefek yönlerini düzeltmeye çalışmakla uğraşmaz. İkelciler, kapitalizmi yıkmaya katılan insanların, daha önce yaptıkları şeylerin % 99'unu yapmaya devam edeceklerini gerçekten düşünüyorlar mı? Tabii ki hayır. Başka bir ifadeyle, her ne kadar gerekli birinci adım olsa da patronlardan kurtulmak yeterli değildir! Üçüncüsü ve de en önemlisi, Moore'un argümanı, onun iyi toplum vizyonunun hayal bile edilemeyecek ölçüde bir soykırım olmaksızın başarılamayacağını garanti eder.

Dolayısıyla, görülebileceği üzere, ilkelciliğin geleneksel anarşist hareket ve fikirlerle çok az (ve hatta hiçbir) ilişkisi vardır. İkelcilerin diğerlerinin fikirlerini otoriter olarak reddetmesiyle, bu iki vizyon basitçe birbiriyle uyumsuz. İkelciler ile diğer anarşistlerin fikirlerinin uzlaştırılmasının güç olması şaşırtıcı değildir. Keza, diğer anarşistlerin kısa vadede ilkelciliğin uygulanabilir olup olmadığını, uzun vadede ise arzulanır olup olmadığını sorgulamalarında da şaşıracak bir şey yoktur. İkelcilik taraftarları bunu en ileri ve radikal anarşizm biçimi olarak resmetmeler de, diğer anarşistler pek ikna olmamıştır. Bunu taraftarlarını saçma pozisyonlara sürükleyen karman çorman

bir ideoloji ve dahası tamamen uygulanamaz bir şey olarak görürler. Ken Knabb'ın ilkelciliğin köklerinin "ayrıntılı bir şekilde eleştirilmeyi bile gerektirmeyecek çok sayıda bariz içsel çelişkiyi içinde barındıran fantaziler"de olduğu yorumuna katılacaklardır. "Fiili eski toplumlarla sorgulamaya açık bir ilgileri vardır, mevcut olasılıklarla ise hemen hemen hiç ilgileri yoktur. Geçmişteki şu veya bu dönemde yaşamın daha iyi olduğu kabul edilse bile, **şimdi olduğumuz yerden başlamak zorundayız**. Modern teknoloji yaşamımızın tüm yönleriyle öylesine iç içe geçmiştir ki, milyonlarca insanı yok edecek küresel bir kaosa yol açmaksızın ondan birdenbire vazgeçemeyiz" (Op.Cit., s. 79).

Bunun en basit sebebi, bizlerin, çoğu insanın vacı-toplayıcı ve hatta tarımsal bir toplumda yaşamak için gerekli becerilere sahip olmadığı oldukça endüstriyelleşmiş ve birbirine bağlı bir sistemde yaşıyor olmamızdır. Üstelik, gerekli becerilere sahip olsalar bile altı milyar insanın avcı-toplayıcı olarak yaşayabileceği fazlasıyla şüphelidir. Brian Morris'in belirttiği gibi, "bize geleceğin 'ilkel' olacağı söyleniyor. (Kanıtlar avcı-toplayıcı yaşam tarzının mil-kare başına yalnızca 1 veya 2 insanı destekleyebileceği izlenimi bırakırken) yaklaşık altı milyar insanın yaşadığı bugünün dünyasında bunun nasıl gerçekleştirileceğini" Zerzan gibi ilkelciler bize söylemezler ("İnsanbilim ve Anarşizm", ss. 35-41, Anarchy: A Journal of Desire Armed, sayı 45, s. 38).

Yani herhangi bir ilkelci ayaklanmanın önünden iki seçenek vardır. Ya neredeyse anında ilkelci bir sisteme dönüşüm doğurur ve sonuç olarak büyük ekolojik bir tahribata sebep olmanın yanı sıra açıklıktan ötürü milyarlarca insanı öldürür; ya da "uygarlık" ile onun endüstriyel kalıtların güvenli bir şekilde kızağa alınacağı, nüfus düzeyinin doğal bir şekilde uygun bir düzeye düşeceği ve insanların yeni varoluşları için gereken yetenekleri yeniden kazanacağı bir uzunca geçiş dönemi içerecektir.

Çoğu ilkelci yazarın ima ettiğinin birinci seçeneğe, yani neredeyse geceden sabaha bir dönüşüme benzer bir şey olması üzücüdür. Örneğin, Moore "uygarlık (kendi iradesiyle, bizim çabalarımızla ve bu ikisinin bir bileşimiyle) çöktüğünde" diye konuşur. Bu, basit ölümlülerin üzerine pek az söz söyleyebilecekleri veya pek az kontrole sahip olacakları oldukça hızlı bir süreci ima eder. Bu, "çöküşün sebep olduğu toplumsal karışıklık, içerisinde faşizm ile diğer totaliter diktatörlüklerin yaşayabileceği psikolojik güvensizlik ve toplumsal vakum yaratabileceği"nden ötürü hemen şimdi inşa edilmesi gereken "olumlu alternatifler"e gereksinim olduğundan bahsetmesiyle teyit edilir (Op.Cit.). "Çöküş"e, "güvensizlik"e ve "toplumsal karışıklık"a bir devrim, kitlesel katılıma ve toplumsal deneyime dayanan başarılı bir toplumsal devrim için pek de iyi bir reçete gibi gözükmemektedir.

Bir de ilkelciliğin yorum getirdiği bir örgütlenme karşıtı dogmalar vardır. Şunları söyleyen Moore bunun tipik bir örneğidir: "anarko-ilkcelilere göre örgütlenme yalnızca belli bir ideolojiyi iktidara taşıyan meslekler, çeteler demektir"; ve ilkelciler "Devlet dahil olmak üzere, tüm iktidar ilişkilerinin ... ve her tür parti veya örgüt türünün yıkılmasını" amaçlarlar diyerek görüşünü tekrarlar (Op.Cit.). Ancak, örgütlenme olmadan modern toplum işleyemez. Bu toptan ve ani çöküş yalnızca kitlesel bir kıtlığa yol açmakla kalmayacak; nükleer güç santralleri eriyeceği, endüstriyel atıkların çevreye sızacağı, kentlerle kasabaların çürüyeceği, kırsal kesimlerde bulabildikleri sebze, meyve ve hayvanlar için kavga eden insan güruhlarına [her yerde rastlanabileceği] için ekolojik yıkıma da sebep olacaktır. Örgütlenme karşıtı dogmanın uzun vadeli bir hedefe doğru devamlı bir ilerleyişle değil, ancak neredeyse geceden sabaha bir "çöküş" fikriyle uzlaştırılabileceği açıktır. Örgütlenme olmaksızın ne kadar "olumlu alternatif" var olabilir ki?

Böyle bir "çöküş"ün kapsadığı dehşetle yüz yüze gelen, konu üzerinde derinlemesine düşünen az sayıdaki ilkelci sonuçta bir geçiş döneminin gerektiğini kabul etmiştir. Ancak, böyle davranılması ilkelcilik içindeki çelişkileri ortaya çıkarır. Çünkü eğer "bura"dan "ora"ya bir geçiş [dönemin]in

gerektiğini kabul ederseniz, o zaman ilkelcilik otomatikman kendisini anarşist gelenekten dışlamış olur. Nedeni basittir. Moore, "kitle toplumu"nun "yapma, teknolojilemiş çevrelerde yaşayan, çalışan ve zorlama-denetim biçimlerine tabi olan insanlar"dan oluştuğu öne sürer (Op.Cit.). Eğer bu doğruysa, herhangi bir ilkelci geçiş [dönemi] tanımsal olarak liberter olmayacaktır. Çünkü, insan nüfusunun kısa zaman içerisinde gönüllü araçlarla önemli ölçüde azaltılamayacağı açık bir olgudur. Yani, tarım ve çoğu endüstri bir süre daha var olmak zorundadır. Benzer şekilde, büyük şehirler ve kasabalar varken, şehirlerden ani ve genel bir çıkış imkansız olacaktır. Ayrıca, kendi başına çürümeye terk edilemeyecek bir endüstriyel toplum mirası vardır. Bir örnek vermek gerekirse, nükleer enerji santrallerinin erimeye terk edilmesi pek de eko-dostu olmayacaktır. Dahası, yönetici seçkinlerin iktidarı direnmeksizin öylece bırakacakları da şüphelidir; dolayısıyla, toplumsal devrimin kendisini hiyerarşiyi yeniden oluşturma girişimlerine karşı savunması gerekecektir. İşsel olarak otoriter olmalarından ötürü tüm örgütlenmelerden ve endüstriden uzak duran bir devrimin bunu yapamayacağını belirtmeye gerek yoktur (başka bariz bir örnek vermeme gerekirse, eğer İspanyol Devrimi sırasında işçiler işyerlerini [askeri teçhizatı üretmeye uygun] bir şekilde dönüştürmeseydi, Franco'nun faşist kuvvetlerine karşı savaşmak için gereken askeri teçhizatı üretmek imkansız olurdu).

Böylece, "kitle toplumu"nun devrimin ardından bir süre daha ayakta kalması, sonuçta da --ilkelci perspektife göre-- "zorlama ve denetim biçimleri"ne dayanması gerekecektir. Zaman içerisinde devletsiz bir topluma [dönüşerek] ortadan kaybolacak; zorlama, denetim ve hiyerarşiye dayanan bir geçici sistemin gerekli olduğunu ileri süren bir ideoloji daha vardır. İlkelcilik gibi, keza bu [ideoloji] de endüstri ve büyük-ölçekli örgütlenmenin hiyerarşi ve otorite olmaksızın imkansız olacağını vurgulamaktadır. Bu ideoloji Marksizm'dir. Engels'in Bakunin'e karşı kullandığı argümanları kendinden tahvilli anarşistlerin "anarşi" adına tekrar ettiklerini işitmek "klasik" anarşistlere ironik gözükür (Engels'in endüstrinin otonomiye dışladığı iddiası hakkındaki tartışma için bakınız [Kısım H.04](#)).

Böylece ilkelciliğin anahtar niteliğindeki sorunu görülebilir. Hedeflerine liberter bir tarzda ulaşmaya ilişkin hiçbir pratik araç sunmaz. Knabb'ın özetlediği gibi, "bilim ve teknolojiye karşı olan aşırı imanın geçerli bir sorgulaması olarak başlayıp, sonunda ümitsiz ve daha da az doğrulanmış bir tarih öncesi cennetine geri dönüşe imana [ulaşılır] --buna mevcut sisteme soyut, vahiyssel bir şeklin dışında bakmamak eşlik eder". Bundan kaçınmak için, şu anda nerede olduğumu hesaba katmak gereklidir ve sonuçta "ara [dönemde] kendini gösterecek tüm pratik sorunlarla nasıl başa çıkacağımızı ciddiyetle düşünmemiz" gerekir (Knabb, Op.Cit., s. 80 ve s. 79). Ne üzdür ki, ilkelci ideoloji, başlayacak herhangi gerçek bir devrimin özü itibarıyla otoriter olacağı başlangıç noktasını reddederek bu olasılığı dışlar. İlkelciliğe doğru herhangi bir geçiş süreci "kitle toplumu"nda çalışan ve yaşayan insanları içereceği için, kendi kendi kendisini tamamen uygulanamaz olmaya mahkum eder.

Hiyerarşik bir toplumun birçok teknolojiyi kötüye kullandığı veriliyken, bazı insanların "teknoloji"yi ana sorun olarak görmesi ve onu sona erdirmeyi amaçlaması anlaşılabilir bir şeydir. Nasıl başarılacağından bahsetmeksizin tüm adaletsizlik ve baskı biçimlerinin gecedan sabaha yok edilmesinden bahsedenler aşırı radikal gözükebilirler, ancak gerçekte öyle değildir. Aslında, hiçbir kitlesel hareketin asla kendi eleştirilerini tatmin edecek kadar devrimci olamayacağını sağlamak suretiyle hakiki toplumsal değişim karşısına setler çekerler, böylece bunu denemeye kalkışmanın bile hiçbir anlamı olmaz. Ken Knabb'ın ifade ettiği gibi:

"Tüm tavizlere, tüm otoritelere, tüm örgütlenmelere, tüm kuramlara, tüm teknolojilere vb. 'toptan karşı' olduklarını gururla ilan edenlerin, genellikle herhangi türden bir devrimci perspektife --mevcut sistemin nasıl devrileceğine veya post-devrimci toplumun nasıl

işleyebileceğine ilişkin hiçbir pratik görüşe-- sahip olmadıkları ortaya çıkar. Hatta bazıları sadece devrimin kendi ölümsüz ontolojik isyankarlıklarını tatmin edecek kadar asla radikal olamayacağını ifade ederek bu yokluğu haklı çıkarmaya çalışır. Bu türden tumturaklı ya hep ya hiç lafları geçici olarak birkaç seyirciyi etkileyebilir, ancak nihai etkisi insanları bezdirmektir" (Op.Cit., ss. 31-2)

İlkelciliği başarmak için öne sürülen araçlar meselesi de vardır. Moore şunu öne sürer: "*anarko-ilkelciliğin tasavvur ettiği dünya, gerçekleşeceği umulan özgürlüğün derecesi ve çeşitleri anlamında insan deneyiminde daha önce bir benzeri görülmemiş [bir dünyadır], ... dolayısıyla gelişmesi muhtemele olan direniş ve başkaldırı biçimleri üzerindeki herhangi bir sınır olamaz" (Op.Cit.). İlkelci olmayanlar, bunun ilkelcilerin ne istediklerini veya buna nasıl ulaşacaklarını bilmediklerini ima ettiğini söyleyerek cevap verirler. Keza, kabul edilebilir direniş biçimleri konusunda da sınırlar olması gerektiğini vurgularlar. Çünkü araçlar yaratılan amaçları şekillendirir ve otoriter araçlar otoriter sonuçlara sebep olacaktır. Taktikler tarafsız değildir ve bazı taktiklerin desteklenmesi otoriter perspektife ihanet olur.*

Bu, "İlkelciliğin" aşırı kutbunun bir parçası olan, doğası gereği hiyerarşik olmasından ötürü teknolojiye karşı çıkararak insan toplumun "Avcı-Toplayıcı" biçimlerine geri dönüşü savunan İngiliz "**Yeşil Anarşist**" dergisinden gözlenebilir. Bu gibi "ilkelci" fikirlerin özü itibariyle insanların büyük kısmına çekici gelmemesinden ötürü, bu hiçbir zaman liberter araçlarla (yani bireylerin kendi davranışlarıyla yarattıkları özgür tercihleriyle) meydana gelmeyecektir, dolayısıyla bu durumu pek az kişinin fiilen gönüllü olarak kabulleneceği düşünülürse, [bu] anarşist de olamaz. Bu ise, "**Yeşil Anarşist**"'in, Rousseau'nun ifadesini kullanırsak "insanları özgür olmaya zorlamak" amacıyla, bir tür eko-öncülük biçimi geliştirmesine yol açmıştır. Bu, derginin (anarşist olmayan) Unabomber'in eylem ve fikirlerini desteklemesiyle mantıksal sonucuna ulaştı. Derginin iki editöründen birisinin yazdığı makalede ("*İrrasyoneller*") şu sözlere yer veriliyordu: "*Oklahoma bombacıları doğru fikre sahiptiler. Üzücü olan şey daha fazla hükümet binasını havaya uçurmamalarıdır. ... Tokto sarin gazı kültürü doğru fikre sahipti. Üzücü olan şey saldırıdan bir yıl önce gazı test ederken kendilerini ele vermeleridir" (Green Anarchist, sayı 51, s. 11). Bu sözlerin savunusu bir sonraki sayıda basıldı; bunu takip eden Amerikan Anarchy: A Journal of Desire Armed dergisi (48 ile 52inci sayılar arası) ile yapılan karşılıklı yazışmalar, "**Green Anarşist**"'in (o zamanki) diğer editörünün bu hastalıklı, otoriter saçmalıkları "*aşırı baskı altında*" yapılmış "*dolayumsuz direniş*" [*unmediated resistance*] örnekleri olarak haklı göstermesine tanıklık etti. Araçların amaçları belirlediği anarşist ilkesi nereye gitti? Taktiklerin "*sınırları*" vardır, bazı taktikler liberter değildir ve asla da olamazlar.*

Ancak, pek az eko-anarşist böyle aşırı bir pozisyonu benimser. Çoğu "ilkelci" anarşist, teknoloji-karşıtı ve uygarlık-karşıtı olmaktan ziyade, bunun (David Watson'un ifadesiyle) "*yerlilerin yaşam tarzlarının onanması*"; teknoloji, akılcılık ve ilerleme gibi konularda Toplumsal Ekoloji ile ilişkilendirilen yaklaşıma çok daha eleştirel olan bir yaklaşımın benimsenmesi vakası olduğuna inanır. Bu eko-anarşistler, "*doğrusal bir şekilde ilk köklerimize dönebileceğimizi öne süren dogmatik ilkelciliği*" de, "*hem Aydınlanma, hem de Aydınlanma-Karşıtı*" fikir ve geleneklerin "*yerini alan ilerleme*" fikrini de reddederler. Bu eko-anarşistlere göre, İlkelcilik, "*devletin yükselişinden önceki yaşamın ışlığını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda uygarlaşmayla oluşan gerçek yaşam koşullarına karşı meşru bir cevaptır da*"; bu nedenle (Kızılderili kabileleri ve diğer aborijin halklarla ilgili olanlar gibi) "*yontma ve cilalı taş devri bilgeliği geleneklerine*" saygı göstermeli ve [bunlardan] dersler çıkarmalıyız. Her ne kadar "*laik düşünme ve dünyayı kavrama tarzlarını terk edemesek ve terk etmek istemesek de; ... yaşama deneyimini de, temel ve kaçınılmaz ne için yaşadığımız, nasıl yaşadığımız sorularını da laik terimlere indirgeyemeyiz ... Üstelik, ruhani olanla laik [dünyevi] olan arasındaki sınır pek de belirgin değildir. Tarihimizin yalnızca "el ideal" için*

[ideal uğruna] ölen ateist İspanyol devrimcilerini değil, aynı zamanda dini pasifist tutsakları, Lakota hayalet dansçılarını, taoist çilecileri ve idam edilen sufi tasavvufçuları da onurlandıran, ilham verici bir mantığı kabullenmesini sağlayacak diyalektik bir anlayış[a sahip olmalıyız]' (David Watson, **Bookchin'in Ötesinde: Geleceğin Toplumsal Ekolojisine Giriş**, s. 240, s. 103, s. 240, ss. 66-67).

Bu tip "İlkelci" anarşizm, çoğunluğu **Fifth Estate** gibi ABD merkezli olan farklı dergilerle akla gelir. Örneğin, teknoloji konusunda bu tip eko-anarşistler şunu öne sürerler; "(p)iyasa kapitalizminin ateşi tutuşturduğu kılıncım olduğu ve hala bütünü [complex] merkezinde olmaya sürdürdüğü doğru olmakla beraber, o aslında daha büyük bir şeyin sadece bir parçasıdır: organik insan toplumlarının, gerek ekonomik-araççı uygarlığa, gerekse de yalnızca hiyerarşik ve dışsal olmakla kalmayıp, giderek 'hücreli' ve içkin bir hale gelen [bu uygarlığa özgü] kitlesel tekniklerine zorla uyarlanması. Bu sürecin çeşitli öğelerinin birincil [asli] nedenler ve ikincil etkiler mekanistik hiyerarşisi içinde katmanlaştırılması hiçbir anlam ifade etmez" (David Watson, a.y., s. 127-8).

Bu nedenle "İlkelci" anarşistler, toplumsal ekolojistlerin insanlığın ve yerkürenin kurtuluşu için temel gördükleri **uygun** teknoloji kullanımı çağrısını da dahil olmak üzere, teknolojinin tüm yönlerine karşı daha eleştireldir. Watson'un belirttiği gibi:

" Teknolojik toplumdaki bahsetmek, aslında yeni sermaye biçimleri üretecek olan **kapitalizmde üretilen tekniklerden** bahsetmek demektir. Bu teknolojiyi belirleyen ayrı bir toplumsal ilişkiler alanı [olduğu] düşüncesi, sadece tarihsel ve diyalektik olmamakla kalmaz, aynı zamanda da bir çeşit basitleştirilmiş bir altyapı-üstyapı şemasını yansıtır" (**Op.Cit.**, s. 124).

Böylece teknolojinin etkilerini onu **kimin** kullandığı belirlemez, aksine teknolojinin etkileri büyük ölçüde onu yaratan toplumca belirlenir. Diğer bir deyişle, toplumda hangi teknolojinin kullanılacağına seçenler genel olarak iktidardakiler olduğu için, seçilen teknoloji hiyerarşik erki kuvvetlendirme eğilimi gösterir (ezilenlerin teknolojiyi mükemmel bir şekilde güçlüler aleyhine kullanabilme yeteneği, teknolojik değişim ve toplumsal savaşım birbiriyle ilgilidir --bakınız **Kısım D.10**). Böylece, teknolojilerin kimler tarafından kullanıldığından bağımsız olarak bazı etkilerinin olduğu dikkate alınırsa, uygun teknolojinin kullanımı konusu bile sadece eldeki mevcut teknolojiler arasında seçim yapmaktan daha öte bir şeydir. Bu, aksine, bireysel özgürlüğün, yetkilendirmenin ve mutluluğun azamileştirilmesi söz konusu olduğunda, teknolojinin tüm yönlerinin eleştirel bir şekilde değerlendirilmesi, gerekirse düzenlenmesi ve hatta reddedilmesi sorunudur. Toplumsal Ekolojistlerin pek azı buna karşı çıkacaklardır, farklılıklar genelde derin politik bir noktadan çok bir vurgu sorunudur.

Ancak, Brian Morris'in belirttiği gibi, "**beşeri tarihin yaklaşık olarak son sekiz bin yılını**" bir "**tiranlık, hiyerarşik denetim, kendiliğindenlikten tamamen yoksun mekanik bir rutin**"den başka bir şey olmamasından ötürü dışlayan bir ideoloji pek az anarşisti ikna etmiştir. "**Beşeri yaratıcı hayal gücünün tüm bu ürünleri --çiftçilik, sanat, felsefe, teknoloji, bilim, kentsel yaşam, sembolik kültür-- monolitik [bütüncül] bir anlamda Zerzan tarafından olumsuz olarak görülürler**". İlerlemeye tapınmak için ortada bir sebep yokken, tüm değişim ve gelişimi de baskıcı olması sebebiyle derhal dışlamanın da gereği yoktur. Ne de Zerzan'ın "**antropolojik yazının seçici bir şekilde ayıklanması**" görüşü onları ikna etmiştir (Morris, **Op.Cit.**, s. 38). Ayrıca "zamanı geriye döndürmek" pozisyonunun fazlaca defosu vardır, çünkü aborijin toplulukları genellikle oldukça anarşist olsalar da, esas olarak tarih öncesi anarşi biçimlerinden esinlenen ve onların ana öğelerini yeniden oluşturmayı amaçlayan geleceğin anarşist toplumunun bir cevap olmayacağını ima eder şekilde [bu aborijin] toplulukların bazıları devletçi, mülkiyetçi toplumlara dönüşmüşlerdir.

İlkelcilik iki radikal şekilde birbirinden farklı pozisyonu birbirine karıştırır: ilkel yaşam tarzlarına liberal bir geri dönüşü desteklemek ve toplumsal eleştirinin bir aracı olarak ilkel yaşam örneklerinin kullanılması. Mevcut olanın daha iyi demek olmadığı, dolayısıyla geçmiş kültür ve toplumların hakiki bir beşeri toplumda yaşamın nasıl olabileceğine ışık tutacak olumlu (keza olumsuz) yönlerinin olabileceği kabul edildiği için, pek az anarşist bu ikinci pozisyonla ihtilaf içindedir. Benzer şekilde, eğer "ilkelcilik" basitçe teknolojinin otoriteyle birlikte sorgulanmasını içerseydi, pek azı buna karşı çıkardı. Ancak bu akli başında pozisyon çoğunlukla birincisinin, yani anarşist toplumun tamamen avcı-toplayıcı topluluğa geri dönüş olacağı fikrinin içine dahil edilir. Bu ilkelci yazılardan görülebilir. Bazı ilkelciler ne arzu ettikleri toplumun bir modeli olarak Taşrı Devrini görmediklerini, ne de toplayıcılığa ve avcılığa geri dönüşü önermediklerini vurgularlar, ancak kendilerini eleştirenlerin [öne sürdüğü] tüm diğer seçenekleri dışlıyor gözükürler.

Dolayısıyla, ilkelciliğin basitçe bir eleştiri veya bir tür "*anarşist spekülasyon*" (John Moore'un ifadesi) olduğunu öne sürmek kuşkuyla gözükür. Teknolojiyi, örgütlenmeyi, "kitle toplumu"nu ve "uygarlığı" özü itibariyle otoriter olarak şeytansılaştırırsanız, dönüp bunların geçiş döneminde ve hatta özgür bir toplumda kullanımını savunamazsınız. Böylece, eleştiri bir eylem tarzına ve özgür toplum vizyonuna işaret etmektedir, aksini iddia etmek inandırıcı olmaz. Aynı şekilde, eğer anarşinin geçmiş ve güncel örnekleri olarak arayıcı gruplarını ve göçebe çiftçi topluluklarını methederseniz, eleştirmenlerin ilkelcilerin gelecek için de benzeri bir sistemi arzuladıkları sonucuna varma hakkı da vardır. Endüstri, teknoloji, "kitle toplumu" ve tarım eleştirileri bunu daha da kuvvetlendirir.

İlkelciler bu iki ilkelcilik biçiminden hangisinin taraftarı olduklarını açıkça ifade edene kadar, diğer anarşistler onların fikirlerini ciddiye almayacaklardır. Endüstriyi güvenli bir şekilde nasıl etkisizleştirecekleri; yeni "yönetişim" biçimleri olarak derhal dışladıkları işçi denetimi, uluslararası bağlantılar ve federal örgütlenme olmaksızın kitlesel kıtlığı nasıl önleyecekleri gibi temel soruları cevaplayamadıkları sürece, diğer anarşistler bunun [taraflarını açıkça belirtmelerinin] yakın zamanda gerçekleşeceğine ilişkin pek umutları yoktur. Nihayetinde, devrimin bir toplumda şu anda olduğu haliyle başlayacağı olgusuyla karşı karşıyayız. Anarşizm bunu kabul eder ve onu dönüştürmeye yönelik araçlar önerir. İlkelcilik böyle ufak tefek sorunlardan kaçınır ve dolayısıyla önerecek fazla bir şeyi yoktur. Çoğu anarşistin bu gibi "ilkelcilik" biçimlerinin kesinlikle anarşist olmadığı savunmasının sebebi budur. Toplumsal altyapının çökmesiyle, ancak hayatta kalan "şanslı" bir azınlık "vahşi"leşebilmesi ve hastaneler, kitaplar, elektrik gibi tiranlıklardan kurtulabilmesi nedeniyle, "Avcı-Toplayıcı" topluma geri dönüş neredeyse bütün ülkelerde kitlesel bir açlığa yol açacaktır.

Bu, ilkelci olmayan anarşistlerin özgür toplumda herkesin aynı teknoloji düzeyine sahip olması gerektiğini düşündüğü anlamına gelmez. Aksine. Anarşist toplum özgür deneyime dayanacaktır. Farklı bireyler ve gruplar kendileri için en uygun olan yaşam şeklini benimseyecektir. (Uygun) teknolojilerin yararlarına başvurmak isteyenler kadar daha az teknolojik bir yaşam şekli amaçlayanlar da istediklerini yapmakta özgür olacaklardır. Benzer şekilde, gelişmekte olan ülkelerde (kapitalist) uygarlığın şiddetli saldırısına ve (kapitalist) ilerlemenin taleplerine karşı direnenleri tüm anarşistler destekler.

"İlkelci" anarşizm hakkında daha fazlası için John Zerzan'ın **Gelecekteki İlkel**'ine, David Watson'un ve **Bookchin'in Ötesinde** ve **Mega-Makinesine** bakınız. Ken Knabb'ın **İlkelciliğin Sefaleti** ve Oliver Sheppard'ın **Anarşizm vs. İlkelcilik** ilkelciliğin mükemmel eleştirileridir.

Son Güncelleme: 12 Ađustos 2005.

ÇEVİRİ: Anarşist Bakış